

Werkende vrouwen en hun buurtnetwerk

Een kwantitatieve studie naar de informele hulp die werkende vrouwen uit hun buurtnetwerk ontvangen.

Afstudeerscriptie
Master Grootstedelijke vraagstukken en beleid
Marieke de Kogel
Studentnummer: 308784
24 augustus 2007
Begeleider: Prof. dr. Talja Blokland
Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit Sociale Wetenschappen

Voorwoord

Na vijf jaar studeren ligt hier dan mijn afstudeerscriptie. Na de switch die ik heb gemaakt van het hbo naar de universiteit heb ik eerst drie jaar in Utrecht de bacheloropleiding Sociologie gedaan. Tijdens mijn bachelor kwam ik erachter ik het ‘Grote Stedenvraagstuk’ erg interessant vond. Daarom heb ik ervoor gekozen om mijn Master in Rotterdam te gaan doen.

De keuze om een scriptie te schrijven over het buurtnetwerk van werkende vrouwen is voortgekomen uit de scriptievoorlichting van oktober 2006. Hierin werden een tal van onderwerpen aangedragen, waaronder een onderzoek naar de sociale netwerken en de sociale steun in de buurt. De interesse voor de doelgroep werkende vrouwen is voortgekomen uit de gesprekken met Talja Blokland en een reportage op televisie die mij aan het denken heeft gezet.

De illustratie op de voorkant van mijn scriptie is een illustratie gemaakt door J. Howard Miller in de Verenigde Staten van Amerika (VPRO, 2006). De illustratie op de voorkant roept huisvrouwen op om te gaan werken. Deze vrouw, met een doekje op haar hoofd in werkkleding, laat tevens de twee rollen (werken en zorgen voor het huishouden) zien die vrouwen vervullen. Over de druk die vrouwen voelen om deze twee rollen goed te vervullen zal ik in mijn scriptie uitvoerig ingaan.

In november 2006 ben ik gestart met mijn scriptie over werkende vrouwen en hun netwerk. Het veldwerk heb ik in maart en april 2007 gedaan in Hillesluis en Blijdorp, waar ik met veel plezier op terugkijk.

Ik wil Talja Blokland bedanken voor haar begeleiding bij deze scriptie. Ook wil ik Gwen van Eijk bedanken voor haar begeleiding bij het veldwerk en de verwerking van de data in SPSS.

Tenslotte wil ik mijn ouders, Jeroen, Ineke en Niek bedanken voor hun steun en vertrouwen in mij de afgelopen jaren.

Marieke de Kogel

24 augustus 2007

Werkende vrouwen en hun buurtnetwerk

Hoofdstuk 1: Inleiding Error! Bookmark not defined.

- 1.1 Algemene inleiding **Error! Bookmark not defined.**
- 1.2 Probleemstelling..... **Error! Bookmark not defined.**
- 1.3 Maatschappelijke relevantie..... **Error! Bookmark not defined.**
- 1.4 Wetenschappelijke relevantie..... **Error! Bookmark not defined.**

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader Error! Bookmark not defined.

- 2.1 Het buurtnetwerk van vrouwen **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2 Buren, vrienden en familie **Error! Bookmark not defined.**
- 2.3 Het buurtnetwerk..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.4 Sociaal kapitaal **Error! Bookmark not defined.**
- 2.5 Het sociaal kapitaal van werkende vrouwen **Error! Bookmark not defined.**
- 2.6 Conclusie **Error! Bookmark not defined.**

Hoofdstuk 3: Methode van onderzoek en analyse Error! Bookmark not defined.

- 3.1 Methode van onderzoek **Error! Bookmark not defined.**
- 3.2 Operationalisering **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.2.1 De afhankelijke variabele..... **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.2.2 Onafhankelijke variabelen..... **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.2.3 Controlevariabelen **Error! Bookmark not defined.**
- 3.3 De vragenlijst **Error! Bookmark not defined.**
- 3.4 De steekproef..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.4 Korte beschrijving van de twee onderzoekswijken..... **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.4.1 Hillesluis..... **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.4.2 Blijdorp..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.5 Cool **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.5.1 Operationalisering **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.5.2 De steekproef..... **Error! Bookmark not defined.**

3.6. Betrouwbaarheid	Error! Bookmark not defined.
3.7 Validiteit.....	Error! Bookmark not defined.
<u>Hoofdstuk 4: Resultaten.....</u>	<u>Error! Bookmark not defined.</u>
4.1 Beschrijvende statistiek.....	Error! Bookmark not defined.
4.1.1 Betrouwbaarheidsmeting.....	Error! Bookmark not defined.
4.1.2 Buren in de netwerken van de respondenten.....	Error! Bookmark not defined.
4.1.3 De behoefte aan informele hulp	Error! Bookmark not defined.
4.1.4 Beschrijving van de afzonderlijke variabelen	Error! Bookmark not defined.
4.2 Toetsende analyse.....	Error! Bookmark not defined.
4.2.1 Toetsing van de hypothesen	Error! Bookmark not defined.
4.2.2 Controlevariabele	Error! Bookmark not defined.
4.3 Conclusie	Error! Bookmark not defined.
<u>Hoofdstuk 5: Conclusie.....</u>	<u>Error! Bookmark not defined.</u>
<u>Hoofdstuk 6: Discussie.....</u>	<u>Error! Bookmark not defined.</u>
6.1 Beleidsimplicatie	Error! Bookmark not defined.
<u>Literatuur</u>	<u>Error! Bookmark not defined.</u>
<u>Bijlagen</u>	<u>Error! Bookmark not defined.</u>
Bijlage 1: Frequentietabellen	Error! Bookmark not defined.
Bijlage 2: Beroepsclassificatie	Error! Bookmark not defined.
Bijlage 3: Syntax	Error! Bookmark not defined.
Bijlage 4: De vragenlijst.....	Error! Bookmark not defined.
Bijlage 5: Netwerklijsten.....	Error! Bookmark not defined.
Bijlage 6: Vragenlijst Cool.....	Error! Bookmark not defined.
Bijlage 7: Classificatieschema van het CBS (2001).....	Error! Bookmark not defined.

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Algemene inleiding

‘(...) de meesten hadden het verdoezeld: niemand mocht er last van hebben dat ze thuis een gezin hadden. Sommigen werken zich uit de naad om iedereen tevreden te houden.’ (Moree, 1992: 193)

In dit fragment, uit het onderzoek van Moree (1992), komt duidelijk naar voren dat het vervullen van twee tegenstrijdige rollen, werken en het moederschap, een grote druk legt op de werkende vrouw. Niemand mocht er last van hebben dat deze vrouwen het druk hadden en om dat te voorkomen werkte ze zich uit de naad om iedereen tevreden te houden (Moree, 1992). Maar ook nu nog, vijftien jaar later na het verschijnen van het boek, voelen vrouwen de druk van deze twee rollen die ze vervullen. Ongeveer 40 procent van de vrouwen met kinderen onder twaalf jaar geeft aan, alleen meer te willen werken als de werktijden beter afgestemd kunnen worden op het privé-leven. Voor mannen met kinderen onder de 12 jaar geldt dit, om minder te gaan werken, maar voor 16 procent (Portegijs, Boelens & Olsthoorn, 2004). Ondanks de druk die vrouwen voelen om het werk en het gezin te combineren blijkt dat steeds meer vrouwen gaan werken.

In 2005 maakten 7,4 miljoen mensen tussen de 15 en 64 jaar deel uit van de beroepsbevolking, ruim 4 miljoen mannen en 3 miljoen vrouwen. Tussen 1995 en 2005 zijn er 727.000 vrouwen meer gaan werken. De arbeidsparticipatie van mannen is nog hoger, maar het verschil, zo blijkt uit tabel 1.1 wordt steeds kleiner. Het verschil tussen het aantal uren dat mannen en vrouwen werken is echter nog groot. Vrouwen werken gemiddeld iets meer dan drie dagen, terwijl mannen gemiddeld ruim vierenhalve dag werken per week.

Tabel 1.1: Werkzame personen van 15-64 jaar naar wekelijkse arbeidsduur, 1995-2005
(in absolute aantallen x 1000)

	Vrouwen	Mannen
1995	2787	4047
2005	3514	4270
Gemiddelde arbeidsduur (in uren, 2005)	24,9	37,2

Bron: Portegijs, Hermans & Lalta, 2006

Het opleidingsniveau is, zo blijkt uit tabel 1.2, van invloed op de ‘keuze’ om te gaan werken. Vrouwen met een hoger opleiding werken vaker dan gemiddeld en twee keer zo vaak als vrouwen met een Mavo diploma.

Tabel 1.2: Nettoarbeidsparticipatie, naar onderwijsniveau, van vrouwen tussen de 15-64 jaar, 1995-2005 (in procenten).

	1995	2000	2003	2005
Basisonderwijs	17	24	23	22
Vbo	32	36	39	37
Mavo	31	36	37	36
Havo/vwo	40	52	52	50
Mbo	57	64	64	64
Hbo	65	74	76	76
WO	74	83	80	78
Totaal	44	52	54	54

Bron: Portegijs, Hermans & Lalta, 2006

De toegenomen arbeidsparticipatie van vrouwen heeft ertoe geleid dat de verdeling tussen betaalde en onbetaalde arbeid is veranderd. Uit de emancipatiemonitor van het SCP in 2006 blijkt dat de totale tijdsinvestering van mannen op het gebied van onbetaalde en betaalde arbeid is gedaald in 2005 tot 49 uur per week, terwijl vrouwen met 48 uur er juist wat meer tijd in zijn gaan steken. De herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid verloopt niet in alle huishoudens op dezelfde wijze. Zo blijkt dat vooral in gezinnen met jonge kinderen de vrouwen relatief veel onbetaalde arbeid op zich nemen en de mannen veel betaalde arbeid. De trend dat vrouwen minder tijd aan onbetaalde arbeid en meer tijd aan betaalde arbeid besteden deed zich echter in alle typen huishoudens voor en zette ook tussen 2000 en 2005 bij de meeste vrouwen verder door (Portegijs, Hermans & Lalta, 2006).

De opvang van kinderen van laag- en middelbaar opgeleide vrouwen die werken wordt vooral gedaan door familieleden, vrienden en burens, oftewel het informele circuit. Hoogopgeleide werkende vrouwen maken naar verhouding vaker gebruik van betaalde (formele) kinderopvang zoals een kinderdagverblijf of gastouders. In totaal maakte 42% van de werkende moeders voor de opvang van hun kinderen die nog niet naar school gaan (voornamelijk of aanvullend) gebruik van betaalde kinderopvang. Ook onder de werkende moeders met een jongste kind in de

schoolgaande leeftijd maakten de laag- en middelbaar opgeleiden meer gebruik van kinderopvang door familie, vrienden en buren, terwijl de hoogopgeleiden vaker de betaalde kinderopvang, zoals buitenschoolse opvang en gastouderschap, opzochten. Van alle huishoudens met schoolgaande kinderen en een werkende moeder deed in 2005 12% voornamelijk of ook een beroep op betaalde opvang. Vier van de tien laag- en middelbaar opgeleide moeders die een beroep deden op betaalde kinderopvang, deden dat voor meer dan twee dagen per week. Van de hoogopgeleide moeders was dat maar een kwart (Portegijs, Hermans & Lalta, 2006).

De informele opvang van kinderen door buren, vrienden en familieleden wordt ook wel gezien als een vorm van sociaal kapitaal dat vrouwen hebben. Sociaal kapitaal is een vorm van kapitaal waarbij men materiële en immateriële hulpbronnen uitwisselt met elkaar. Zo kan het zijn dat de buurvrouw past op haar buurkinderen en in 'ruil' daarvoor de grasmaaier mag lenen. Als deze wederkerigheid er niet is, dus als de buurvrouw die past op de kinderen 'nooit' een beroep mag doen op haar buren, zal na verloop van tijd het oppassen stoppen. De formele opvang (formele hulp) is een vorm van betaalde hulp. Betaalde hulp kan zowel bij de overheid worden aangevraagd, zoals huursubsidie, of vrouwen betalen zelf voor de hulp, zoals binnen de kinderopvang. De formele hulp is niet gebaseerd op wederkerigheid, er wordt betaald voor de diensten die men ontvangt (Komter, Burgers & Engbersen, 2000).

De buurt waar vrouwen wonen kan bepalend zijn in hoeverre ze verschillende vormen van informele hulp (sociaal kapitaal) ontvangen. De buurt wordt in het rapport 'Vertrouwen in de buurt' omschreven als een gelokaliseerde gemeenschap waarin sprake is van een zekere mate van sociale integratie van bewoners. Binnen een buurt draait het, volgens het WRR (2006), om kleinschalige verbanden vanuit de beleving van de bewoners van de buurt (WRR, 2006).

Maar voor elke individu heeft de 'buurt' een andere betekenis. Voor de een betekent het een plek om te wonen, terwijl het voor een ander als haar 'thuis' voelt. De betekenis van de buurt voor iemand heeft vooral te maken met hoe vrouwen hun buurt gebruiken. Het gebruik van een buurt is dus niet hetzelfde als een buurt. Een buurt wordt daarom ook omschreven als een plek dat geografisch is afgebakend, terwijl onder buurtgebruik de rollen die een individu of groep vervullen binnen deze geografische grenzen wordt verstaan. Zoals al eerder genoemd kan de buurt gebruikt worden als enkel een plek om te wonen. Maar ook als plek om te winkelen, vrienden te bezoeken en status te krijgen (Blokland, 1998: 245).

In de jaren '60 werkten veel vrouwen nog niet. Vrouwen hadden hun taken in huis en hun 'leven' speelde veelal binnen de straten van hun eigen buurt af. De ruimte buiten de eigen woning werd gezien als het terrein van vrouwen bij uitstek, vooral in veel studies van de lagere en arbeidersklasse (Blokland – Potters, 1998). Inmiddels zijn vrouwen minder dan voorheen op de buurt aangewezen, ze werken en zijn mobieler. Maar als er dagelijkse activiteiten zijn die zich buitenhuis en in de buurt voltrekken, zijn deze nog steeds voornamelijk vrouwenaangelegenheden (Blokland – Potters, 1998).

Ook de veranderingen in de samenleving als geheel, de verandering van arbeid (de mondialisering van arbeid) en de individualisering, lijken niet tot gevolg te hebben dat de maatschappelijke solidariteit en zorgzaamheid is afgenomen. Netwerken spelen nog steeds een belangrijke rol bij het verlenen van zorg en bijstand aan anderen. Volgens Blokland – Potters (1998, in Komter, Burgers & Engbersen, 2000:72) kan de solidariteit op lokaal niveau juist in de grootschaliger geworden samenleving meer betekenis krijgen, omdat zij het verplichtende karakter verliest. Je moet niet meer voor de ander zorgen en daarom gebeurt het juist vaker (Komter, Burgers & Engbersen, 2000).

Opvallend is dat het belang van de buurt en de rollen van burens de laatste jaren steeds meer wordt benadrukt. Verschillende initiatieven, waaronder de site buurtlink, tracht burens weer met elkaar in contact te brengen en het een en ander voor elkaar te betekenen. Zo worden via de site oproepen geplaatst voor het oppassen op honden of om gezamenlijk koffie te drinken. Deze hebben als doel om het buurtgevoel weer terug te brengen (Dagblad Dag, 2007:4). Buurtcontact is een voorwaarde voor informele hulp, maar het hoeft er niet toe te leiden. Wat wel opvallend is, is dat 84% van de vrouwen in de stad hun burens een keer per week of vaker spreken (Tabel 1.3). Dit is opvallend, omdat er vaak gesproken wordt over de anonimiteit van de stad.

Tabel 1.3: contacten in de buurt.

	Stad 2003	Nederland 2003
1 x per week of vaker	84	85
2 x per maand	8	7
Minder dan 2x per maand	4	4
Zelden/Nooit	4	4

Bron: CBS, in Boelhouwer, (2006).

De buurt heeft voor iedereen een andere betekenis, waar het voor de één een plek is om te wonen is het voor de ander een plek om dicht bij zijn vrienden te zijn. De meeste vrouwen spreken hun

buren regelmatig (tabel 1.3). Toch is contact en solidariteit met je buren iets anders dan je buren helpen als dat nodig is.

1.2 Probleemstelling

De meerwaarde van goede buurtrelaties staat steeds meer in de schijnwerpers. Waar het SCP in zijn onderzoeken niet altijd onderscheid maakt tussen buren, vrienden en familieleden, benadrukt Völker (2000) de rol die buren in het netwerk spelen. Buren nemen een aparte positie in het netwerk in. Buren spelen vooral een rol in het netwerk bij het doen van kleine karweitjes en het lenen van spullen en veel minder als hulp bij depressiviteit. Hiervoor is een meer specifieke relatie nodig (Volker, 2000). Het SCP laat zien dat netwerken tussen werkende vrouwen verschillen. Hoogopgeleide werkende vrouwen doen vaker een beroep op de kinderopvang dan laagopgeleide vrouwen (Portegijs, Hermans & Lalta, 2006). Voor het ontvangen van deze vormen van informele hulp speelt wederkerigheid een belangrijke rol. Materiele en immateriële hulpbronnen moeten worden uitgewisseld met elkaar (Komter, Burgers & Engbersen, 2000).

Dit roept twee vragen op. Hebben werkende vrouwen de tijd om te investeren in deze relaties en kan het netwerk aan deze behoefte van informele hulp voldoen?

De probleemstellingen luiden dan ook als volgt:

Probleemstelling

In hoeverre verschillen de buurtnetwerken van werkende vrouwen onderling?

In hoeverre bieden de buurtnetwerken van werkende vrouwen de informele hulp die ze nodig hebben?

Bij deze probleemstellingen zijn de volgende deelvragen geformuleerd.

Deelvragen

- Wat wordt er onder buurtnetwerken verstaan?
- In hoeverre ontvangen werkende vrouwen formele hulp?
- In hoeverre heeft het ontvangen van formele hulp invloed op de behoefte van informele hulp?

- In hoeverre verschilt het ontvangen van informele hulp met de vrouwen die niet werken?
- In hoeverre speelt het opleidingsniveau onder werkende vrouwen een rol in het ontvangen van formele en informele hulp?
- In hoeverre speelt de buurt een rol in het ontvangen van informele hulp?

De eerste deelvraag wordt vanuit de theorie beantwoord. De andere vijf deelvragen worden met behulp van de gestelde hypothesen beantwoord.

In dit onderzoek worden twee wijken betrokken; een achterstandswijk (Hillesluis) en een middenklasse wijk (Blijdorp). De keuze voor de wijken is gemaakt, omdat deze wijken zowel op klasse, etniciteit, inkomen en opleidingsniveau verschillen. Hierdoor is het mogelijk om ook te onderzoeken in hoeverre de informele hulp die vrouwen krijgen per wijk verschilt.

1.3 Maatschappelijke relevantie

Volgens het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hebben vrouwelijke werknemers een 60% hoger risico om in de WAO te komen dan mannelijke werknemers. Vooral in de leeftijdscategorie tot 35 jaar komen veel meer vrouwen dan mannen in de WAO (nieuwsarchief, 2003). De laatste jaren is het aantal vrouwen in de WAO echter sterk gedaald. Dit komt vooral, omdat de (her)keuringen veel strenger zijn geworden. Toch waren er in 2006 nog altijd twee keer zoveel jonge vrouwen arbeidsongeschikt als jonge mannen (8500 vs 4000) (NU, 2006). Een veelgenoemde oorzaak van het hoge aantal vrouwen in de WAO is dat vrouwen het eigenlijk te druk hebben en dat problemen hun boven het hoofd groeien. Het SCP heeft berekend dat de tijdsinzet van de vrouw voor huishoudelijke taken en zorgtaken in gezinnen met kinderen tot zes jaar nog 2,3 keer zoveel is als de tijdsinzet van mannen. Naarmate de kinderen ouder worden, wordt het verschil in tijdsinzet kleiner, maar verdwijnt niet. De combinatie van werk en zorg- en huishoudelijke taken leidt vaak tot spanningen, het moet allemaal in het schema passen (Keuzenkamp, Breedveld & Cloïn, 2004). Veel werkende vrouwen ervaren daarnaast de beperkte mogelijkheden of onbetaalbare mogelijkheden om verlof op te nemen en om gebruik te maken van de kinderopvang, waardoor de combinatie van werken en zorgen voor het huishouden en de kinderen nog verder onder druk komen te staan (Van der Vlucht, 2004). Door de druk die ligt op werkende vrouwen om het gezin en het werk te combineren, zitten vrouwen in een lastige situatie

(Van der Vlugt, 2004). De WIA richt zich vooral op de reïntegratietrajecten, maar veel vrouwen vallen juist uit met psychische klachten en die kunnen niet altijd opgelost worden door ander werk en therapie. Daarom is het van belang om ook eens te kijken naar het (buurt)netwerk van werkende vrouwen, omdat deze juist de druk kunnen verlichten van deze vrouwen. Een kleine hand- en spandienst kan soms waardevoller zijn dan een therapie.

1.4 Wetenschappelijke relevantie

Er is veel onderzoek gedaan naar sociale netwerken. Er zijn veel vergelijkingen gemaakt van sociale netwerken in landen, buurten en er is veelvuldig gekeken naar de verschillende soorten sociale netwerken die vrouwen hebben. Deze onderzoeken zijn voornamelijk gedaan in de Verenigde Staten en wat minder in Nederland (Völker, 2000). Werkende vrouwen zijn een betrekkelijk nieuw fenomeen. Ibarra heeft in 1997 gekeken naar het verschil in netwerken van hoogopgeleide en laagopgeleide vrouwen en het verschil in netwerken tussen mannen en vrouwen op de werkvloer (Ibarra, 1997). Maar er is nog betrekkelijk weinig onderzoek gedaan naar de buurtnetwerken van werkende vrouwen. Ik hoop met dit onderzoek dit gat in de literatuur op te vullen.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

Een bekend gezegde is ‘een goede buur is beter dan een verre vriend’. Volgens dit gezegde is het belangrijk een goede relatie met je burens te onderhouden. Zo hebben vrouwen die naast elkaar wonen, vrouwen die jonger of juist ouder zijn en als er kinderen zijn meer contact met elkaar (Völker, 2000). De vraag is echter of deze contacten ook leiden tot het verlenen van informele hulp. Is dan die vriend niet veel belangrijker?

In dit hoofdstuk wordt de bestaande theorie besproken over vier onderwerpen die centraal staan in dit onderzoek, namelijk: (werkende) vrouwen, sociale netwerken, sociaal kapitaal en burens.

Mannen en vrouwen onderscheiden zich niet enkel op biologische kenmerken, maar ook op sociaal gebied. Zo hebben mannen en vrouwen andere rolpatronen die kunnen verschillen per stad en land. Ook ontvangen ze verschillende vormen van formele en informele hulp op basis van deze rolpatronen. Een sociaal netwerk kan heel lokaal gebonden zijn, waarbij de burens een belangrijke rol spelen in het sociaal netwerk of juist helemaal niet lokaal gebonden zijn, waarbij de burens een hele andere positie innemen. Het sociaal kapitaal zit in het sociaal netwerk. Het is afhankelijk van de kenmerken van de netwerkliden tot welk kapitaal ze toegang hebben.

Na de inleiding wordt in het hoofdstuk eerst verder ingegaan op de gender verschillen tussen mannen en vrouwen. Vervolgens wordt gekeken naar de rollen van burens, vrienden en familieleden in het netwerk. Aansluitend worden de verschillende netwerkvormen die vrouwen kunnen hebben en het sociaal kapitaal van vrouwen binnen hun netwerken op basis van de theorie van Bourdieu besproken. Afsluitend zal in dit hoofdstuk worden ingegaan op de veranderde informele hulp voor vrouwen door de toegenomen arbeidsparticipatie van vrouwen.

2.1 Het buurtnetwerk van vrouwen

In dit onderzoek wordt gekeken naar werkende vrouwen. Het onderscheid tussen mannen en (werkende) vrouwen impliceert eigenlijk de verschillen en ongelijkheden tussen mannen en vrouwen. Deze verschillen worden voortdurend geproduceerd en geconstrueerd en is dus niet hetzelfde als de biologische omschrijving van geslacht of sekse (Van den Berg, 2007: 31). Gender geeft betekenis aan de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen en krijgt vooral betekenis in relaties tot anderen. Mannelijkheid en vrouwelijkheid krijgen dus betekenis in relaties met elkaar. Deze verschillen zijn niet te beschouwen als een individueel kenmerk, maar als een kenmerk van sociale structuren in de samenleving. Rondom gender zijn de hulpbronnen geconstrueerd (Wharton, 2005). In verschillende culturen worden genderrollen anders ingevuld en ook binnen culturen kunnen andere interpretaties bestaan (Van den Berg, 2007: 31).

Genderrollen werken door in alle sociale structuren in de samenleving en vormen richtlijnen voor vrouwen en groepen, volgens de dominante cultuur, hoe ze zich moeten gedragen. Deze kunnen veranderen over de tijd. Mannen en vrouwen schrijven zichzelf ook hele andere rechten en plichten toe. Zo blijkt uit het onderzoek van Komter (1985, in Moree, 1992) dat vrouwen geneigd zijn zichzelf meer, en meer gedetailleerde omschreven plichten toe te schrijven en minder rechten op te eisen dan mannen. Uit het boek van Moree (1992) blijkt dit ook heel sterk:

“ Je moet water bij de wijn doen als je een gezin wilt combineren met je werk. Ik heb collegaatjes die niet getrouwd zijn die het verder geschopt hebben in hun werk. Dan denk je, toen ik met ze werkte waren ze niet beter dan ik.” (Moree, 1992: 182)

Toch is de arbeidsparticipatie van vrouwen sinds de jaren '70 alleen maar toegenomen (Portegijs, Hermans & Lalta, 2006). De toegenomen arbeidsparticipatie van vrouwen betekende een trendbreuk in het oude kostwinners(rol)model, waarin vrouwen en mannen een vaste taakverdeling hadden. Door veranderingen in deze taakverdeling (de vrouw ging werken, terwijl dit oorspronkelijk de taak van de man was) kunnen rolconflicten ontstaan.

Rolconflicten ontstaan als vrouwen verschillende rollen moeten vervullen, waarvan de plichten van de rol in strijd met elkaar zijn, zoals moederschap en werk. Bij deze praktische onverenigbaarheid van de rollen kan dit leiden tot overbelasting. Bij het afwijken van de verwachtingen die aan de rollen zijn verbonden kan er sprake zijn van rolspanning, zoals de wil om de huishoudelijke/zorgtaken te delen met haar man terwijl hij verwacht dat zij ervoor zorgt.

Om het rolconflict praktisch op te lossen kan de vrouw er bijvoorbeeld voor kiezen om de rol op te geven of hulp te zoeken bij anderen. (Moree, 1992).

Maar de toename van de arbeidsmarktparticipatie bracht ook een verandering met zich mee in het zorgmodel in Nederland. Pas in de jaren '90 is de Nederlandse overheid meer hulp gaan bieden aan gezinnen waarbij beide ouders werken. In 1991 werd het ouderschapsverlof voor beide ouders geïntroduceerd, waarbij ze allebei recht hebben op 6 maanden onbetaald ouderschapsverlof. Ouders hebben dus gelijke mogelijkheden om ouderschapsverlof op te nemen, toch werken vooral veel vrouwen deeltijd. Dat vrouwen deeltijd werken kan worden veroorzaakt door het beperkte aantal plaatsen in de publieke kinderopvang (Den Dulk, Van Doorne – Huiskens & Peper, 2003). Er is niet voldoende ruimte om kinderen voor meerdere dagen naar de kinderopvang te brengen.

De informele hulp kan verleend worden door burens, vrienden of familieleden om de kinderen op te vangen na schooltijd (Portegijs, Cloin, Ooms, Eggink, 2006). Ik verwacht dat vrouwen met kinderen die werken daarom ook vaker een beroep zullen doen op hun burens dan vrouwen die niet werken en geen kinderen hebben en dus minder problemen ondervinden door het rolconflict. Gezien het gebrek aan kinderopvang ondersteunt dit mijn verwachting.

Op basis van de tijdsdruk die vrouwen hebben, kan ook juist verwacht worden dat deze vrouwen niet de tijd hebben om te investeren in hun buurtrelaties. Het kan dus ook zo zijn dat vrouwen die wel meer behoefte hebben aan informele hulp, deze hulp juist niet ontvangen omdat ze niet de tijd hebben om te investeren in hun buurtrelaties. In dat geval is hypothese 1 precies omgekeerd en ontvangen vrouwen die werken en kinderen hebben juist minder informele hulp dan vrouwen die niet werken

Hypothese 1: Vrouwen die werken en kinderen hebben, ontvangen meer of minder informele hulp van hun burens dan vrouwen die niet werken en kinderen hebben.

De toegenomen arbeidsparticipatie van vrouwen heeft ertoe geleid dat er verschuivingen zijn ontstaan in de rolpatronen van mannen en vrouwen. Dit kan leiden tot rolconflicten. Burens, vrienden en familie zijn belangrijke gevers van informele hulp om deze rolconflicten op te lossen.

Buren, vrienden en familieleden vervullen echter allen een andere rol in het netwerk. Dit wordt in de volgende paragraaf uitvoering besproken.

2.2 Buren, vrienden en familie

Relaties tussen buren zijn, volgens Völker (2000), bijzonder. Dit heeft te maken met drie kenmerken van buren. Ten eerste bestaat er altijd een zekere pool van buren waaruit men interactiepartners kan kiezen. Er is altijd een aanbod van buren, zeker in een stad als Rotterdam. Ten tweede is de inhoud van deze relatie volledig afhankelijk van de interesse, intentie en doelen van de interactiepartners. Ten derde heeft men macht over elkaar. Buren weten dingen van elkaar die niet altijd publiekelijk bedoeld zijn. Buren horen ruzies, zien hun buren naar hun werk vertrekken en zien wie er op visite komen. Men kan niet om zijn buren heen (Völker, 2000).

Toch is het meer regel dan uitzondering dat buren in betrekkelijke rust naast elkaar leven. Veelvuldig voorkomende vormen van informele hulp aan buren bestaat uit het uitwisselen van kleine diensten, waar beide partijen baat bij hebben. Burenrelaties zijn gebaseerd op wederkerigheid. Men heeft niet veel met elkaar, maar hebben vaak ook geen hekel aan elkaar. Men vindt het vooral makkelijk om buren te hebben die de planten water kunnen geven tijdens de vakantie of aan wie men de sleutel kan geven voor noodgevallen. De lage kosten van een goede buurtrelatie maken het aantrekkelijk om net iets meer dan een contact te onderhouden met de buren. Een kleine hand- of spandienst is een investering voor een later moment, wanneer men zelf iets van de buren gedaan zal willen hebben (Blokland – Potters, 1998: 141).

In vele onderzoeken naar contacten en sociale hulp, waaronder het onderzoek van Völker (2000), wordt onderscheid gemaakt tussen buren, vrienden en familie. Buren, vrienden en familie nemen elk een andere positie in het netwerk van vrouwen. Het is daarom van belang om deze verschillende posities nader te bekijken aan de hand van de theorie van Bulmer (1987).

Bulmer (1987) zegt over familie, buren en vrienden het volgende:

“If kinship relations are based on obligation arising out of blood ties, and friendship upon affective ties formed out of choices, neighbourliness arises out of proximity. It is therefore all the more necessary for social boundaries to be drawn to the relationship, and the ways in which this

can be done. Long-term, arduous, continuing care of an elderly of disabled person would be most unlikely to be undertaken by a neighbour (Bulmer, 1989:77)."

Buren, vrienden en familie nemen elk een andere positie in, in iemands netwerk. Deze verschillende posities ontstaan door de reden waardoor ze opgenomen zijn in iemands netwerk. Familie hoort er gewoon bij of helemaal niet. Ze zijn een belangrijke bron van informele hulp (Bulmer, 1987: 77)

Vrienden en dus vriendschappen ontstaan op basis van gemeenschappelijke interesses en ervaringen bijvoorbeeld in scholing, werk of vrijetijdsbesteding. Vrienden zijn een bron van wederzijdse ondersteuning, voornamelijk voor gezinnen met jonge kinderen welke geen familieleden in de buurt hebben (Bulmer, 1987: 79).

Allan (1983, in Bulmer, 1987)

" The majority of routine mate and friendship are not particularly well – suited for providing [informal] care..... While friends are likely to be concerned for each other' welfare, transforming this into long term active 'tending' is a different matter..... The basis of equivalency clearly breaks down when one side is unilaterally in need of and receiving care from the other.... The inherent imbalance such caring generates is ultimately likely to undermine the relationship's basis" (Bulmer [Allan, 1983, p. 427], 1987: p. 76).

Buren zijn in tegenstelling tot vrienden niet gekozen en de relatie blijft bestaan zolang deze vrouwen bij elkaar in de straat wonen (Bulmer, 1987: 78). Sampson (1991) legt eveneens de nadruk op het belang van stabiliteit in de buurt. Een lage verhuismobiliteit in de buurt versterkt de sociale integratie in de buurt. Als de buurt een stabiele populatie kent, is het maken van contacten makkelijker. Contacten leiden echter niet altijd tot hulp.

Hulp tussen buren kan volgens Bulmer (1987: 78) gezien worden als bruikbare hulp in de problemen die vrouwen tegenkomen in het dagelijkse leven, zoals etenswaren bij de buren lenen. Dit wordt ook wel latent buerschap genoemd. Buren kunnen de hulp bieden als het nodig is, er kan een beroep op gedaan worden. Dit wil echter niet zeggen dat dat altijd gedaan wordt. De minderheid van de buren helpt door bijvoorbeeld een oogje in het zeil te houden als de buren op vakantie zijn of een tijdelijke lening van geld (Bulmer, 1987: 78).

Ook heeft de opkomst van de verzorgingsstaat in de jaren '50 en '60 van de twintigste eeuw de noodzaak van informele hulp van burens doen verminderen. Veel informele hulp, die oorspronkelijk werd verleend door burens, is geprofessionaliseerd. Een bevalling wordt niet meer begeleid door de buurvrouw, maar door een verloskundige en de thuiszorg zorgt voor de ouderen in de samenleving (Blokland – Potters, 1998: 142).

Burens kunnen kortstondig helpen bij nood, als bijvoorbeeld iemand plotseling overlijdt, tot aan het oppassen op de kinderen welke een meer structurele, continuerende basis heeft. Er is een soort 'scope', vooral als de zorg voor de kinderen daarin is verweerd, voor de verandering van burens tot vrienden, wat vrij ongebruikelijk is (Bulmer 1987: 79).

Maar wanneer burens vrienden worden is dat een groot instrument voor informele hulp. Het wordt een relatie welke geen barrière kent in termen van wederkerigheid, kosten, vertrouwen en commitment. De formele hulp richt zich volgens Bulmer vaak op de meer problematische en afhankelijke vrouwen die vooral ouder zijn en ziek zijn (Bulmer, 1987: 79).

Bulmer (1987) stelt dat als burens vrienden van elkaar worden dat dat een groot instrument is voor informele hulp. De verwachting is dan ook dat als ertussen burens sprake is van vriendschap, ze meer informele hulp ontvangen dan van burens waarmee er geen vriendschapsband is.

Hypothese 2: Naarmate er tussen burens sprake is van vriendschap, ontvangen zowel werkende vrouwen als niet werkende vrouwen meer informele hulp van hun burens.

Burens hebben dus een andere rol in het netwerk van vrouwen dan vrienden en familie. Het buurtnetwerk is tevens sterk onder invloed van maatschappelijke veranderingen volgens Wellman (1979). Ook nemen burens binnen de verschillende typen netwerken een andere rol in (Hannerz, 1980 in Blokland – Potters, 1998). In de volgende paragraaf ga ik hier verder op in.

2.3 Het buurtnetwerk

Het buurtnetwerk zegt iets over de banden die vrouwen al dan niet met de vrouwen in de buurt hebben. Het buurtnetwerk verandert echter volgens Wellman (1979). Hij kijkt naar het netwerk

vanuit het perspectief van de ‘community question’. De ‘community question’ houdt in dat de veranderingen in de samenleving op het gebied van arbeid, dus van een industriële samenleving naar een post – industriële samenleving, samenhangen met de organisatie en inhoud van de bindingen met burens. Het perspectief van Wellman (1979) is vooral interessant, omdat hij drie visies laat zien hoe macroveranderingen (de veranderde verdeling van arbeid) invloed kunnen zijn op de microstructuren (relaties tussen mensen) in de samenleving.

Theorie Wellman (1979)

Wellman baseert zijn artikel op basis van de de ‘community question’. De ‘community question’ gaat in op de vraag welke invloed de grote veranderingen op het gebied van arbeid (de post – industrialisatie) hebben gehad op de organisatie en inhoud van ‘primary ties’. Deze ‘primary ties’ (primaire bindingen) omvatten volgens Wellman de buurt, familie, de collega’s op het werk en verenigingen. Hij stelt dat sociologen verwachten dat de impact van industrialisatie en bureaucratisering op de verschillen primaire bindingen doorwerkt (Wellman, 1979).

Wellman (1979) kijkt naar de ‘community question’ vanuit een netwerkperspectief. Dit netwerkperspectief kijkt niet zozeer naar het individu als onderzoeksvariabele, maar naar het netwerk als geheel. Dit netwerkperspectief tracht het netwerk uit te tekenen aan de hand van de structuren van relaties en het aantal activiteiten binnen het netwerk. Hierdoor wordt niet zozeer gekeken naar solidariteit, maar meer naar de basis van het netwerk en dat staat juist centraal binnen de ‘community question’ (Wellman, 1979).

Wellman formuleert drie ‘community question’ argumenten; de gemeenschap is verloren, de gemeenschap is bewaard gebleven of de gemeenschap is bevrijd (Wellman, 1979, Wellman & Leighton, 1979).

Het argument *de gemeenschap is verloren* is een eerste reactie op de ‘community question’. Dit argument gaat ervan uit dat de verdeling van arbeid in de samenleving de gemeenschappelijke solidariteit verminderd. Er vindt een teloorgang plaats van waarden en normen. De primaire verhoudingen zijn minder persoonlijk, voorbijgaand en gesegmenteerd. De netwerken zijn verspreid over de stad of het land en bestaan uit losse banden met anderen

(Wellman, 1979: 1204, Wellman & Leighton, 1979). Het argument dat de gemeenschap is verloren gaat uit van stedelijke disorganisatie. Het argument dat *de gemeenschap is bewaard gebleven* gaat juist uit van het tegenovergestelde. De veranderingen op de arbeidsmarkt hebben geen invloed gehad op de solidariteit in de buurt en van familie. Dit argument gaat ervan uit dat gemeenschapssolidariteit wordt voortgezet, omdat buren de juiste personen zijn in het verlenen van hulp en sociale contacten. Mensen hebben, volgens Wellman (1979), behoefte aan informele sociale controle. Ook wonen mensen op basis van hun koopkracht vooral in homogene woon- en werkgebieden, waardoor de steun ook verleend kan worden.

Buren en verwantenrelaties geven steun en gezelligheid, de mens kan niet zonder hechte relaties. Enkele bindingen zijn vaak verbreedt in nieuwe aspecten waardoor de informele verhouding zich ontwikkeld tot een netwerk (Wellman, 1979: 1205, Wellman & Leighton, 1979).

De gemeenschap is bevrijd gaat ervan uit dat de wijkgebonden sociale cohesie minder sterk is geworden (in tegenstelling tot 'gemeenschap is bewaard gebleven'). Voor deze wijkgebonden sociale cohesie is een andere vorm van sociale cohesie in de plaats gekomen. De cohesie is nu meer 'maakbaar' en individuen hebben meer keuzevrijheid in welk netwerk van sociale cohesie ze zich nestelen. Er is sprake van een bevrijdingsproces. Wanneer een samenleving meer heterogeen wordt en uit een grotere verscheidenheid van vrouwen en groepen gaat bestaan, dan vermindert de bestaande sociale cohesie (de cohesie in de buurt) ten gunste van andere vormen van sociale binding. Er zijn wel sterke banden, maar deze zijn verspreid over verschillende plekken. Je onderhoudt je contacten dankzij de moderne technologieën. Je creëert je eigen netwerk en je bent niet meer onderhevig aan lokale beperkingen. Dit lossere netwerk blijkt echter wel een belangrijke bron te zijn voor sociabiliteit en hulp van anderen (Wellman, 1979:1206-1207, Wellman & Leighton, 1979).

Wellman (1979) richt zich in zijn analyse vooral op solidariteit en sociale cohesie. Solidariteit en sociale cohesie kunnen voorwaarden zijn voor informele steun en hulp, maar dat wil niet zeggen dat dat op basis hiervan ook wordt verleend.

Hannerz (1980, in Blokland – Potters, 1998) belicht netwerken vanuit een heel ander perspectief. Hij gaat juist uit van het netwerk van personen en niet zozeer uit van veranderingen in de samenleving en de invloed daarvan. Zijn perspectief kijkt naar de aard van de relatie en de vorm van de relatie en geeft daarbij aan in hoeverre het netwerk buurtgebonden is. Vanuit dit perspectief kan meer worden gezegd over het verlenen van informele hulp.

Persoonlijke netwerken bezitten zowel kenmerken die slaan op de aard van de relatie als op de verhoudingen tussen de relaties in het netwerk. Verschillen tussen netwerken kunnen onderscheiden worden op basis van vijf kenmerken. De eerste drie kenmerken richten zich op de aard van de relatie tussen het netwerklid en de respondent. De laatste twee kenmerken kijken naar de verbindingen tussen alle leden van het netwerk (Blokland – Potters, 1998).

- Specialisatie van de relatie heeft betrekking op het aantal rollen die iemand in zijn relatie met anderen vervuld (Blokland – Potters, 1998: 77).
- De duurzaamheid heeft betrekking op het onderscheid tussen actieve relaties en potentiële relaties. Sommige vrouwen hebben een grote kring met actieve sociale relaties, maar kennen bijvoorbeeld weinig vrouwen met wie het contact vervaagd is. Anderen daarentegen wisselen hun sociale relaties frequenter. Zo hebben zij geleidelijk een netwerk van potentiële relaties opgebouwd, zonder dat ze met als die betrokkenen ook daadwerkelijk regelmatig contact hebben. De duurzaamheid kijkt dus zowel naar de tijd vrouwen elkaar kennen en hoe de relatie wordt getypeerd (actief, potentieel).
- De frequentie is het aantal malen dat iemand in een bepaalde periode contact met een lid van zijn netwerk heeft gehad (Blokland – Potters, 1998: 77).

Daarnaast kan binnen het netwerkonderzoek gekeken worden naar de dichtheid en de reikwijdte van het netwerk

- De dichtheid van het netwerk houdt in de contacten die tussen de verschillende leden van het netwerk bestaan (Blokland – Potters, 1998: 77).
- De reikwijdte van het netwerk heeft betrekking op het aantal actieve en potentiële relaties in het netwerk. Onder actieve relaties worden relaties verstaan waarmee frequent contact is. Onder potentiële relaties in het netwerk worden relaties verstaan waarmee weinig contact is, maar waarop wel een beroep gedaan kan worden als het nodig is. Tevens benadrukt de reikwijdte van het netwerk in hoeverre de sociale relaties in de verschillende gebieden actief zijn en zo ook op verschillende gebieden als hulpbron kunnen dienen (Blokland – Potters, 1998: 77).

Hannerz (1980 in Blokland – Potters, 1998) onderscheidt vier netwerktypen namelijk; inkapseling, segregatie, integratie en isolement.

Onder een gesegregeerd netwerk wordt een netwerk verstaan waarin delen van het netwerk sterk van elkaar gescheiden zijn. In het netwerk heeft iemand een persoon waarmee hij gaat tennissen, een ander persoon waarmee hij gaat koken en een derde persoon waarmee hij gaat winkelen. De netwerkliden vervullen allemaal een specifieke rol in het netwerk. Dit netwerktype komt veel voor bij de ‘moderne stedelingen’ en de sociale stijgers (vrouwen waarvan de sociaal economische status (SES) sterk is toegenomen ten opzichte van hun ouders). Deze vrouwen kenmerken zich door relatief hoge opleiding, een redelijk tot goed inkomen en een hoge deelname aan stedelijke activiteiten (Blokland – Potters, 1998: 78).

Dit type netwerk kenmerkt zich ook door een relatieve lage dichtheid. De vrouwen in het netwerk onderling kennen elkaar niet goed. De frequentie van het contact is gering, doordat de individu vele actieve sociale relaties onderhoudt en daardoor niet de tijd heeft om met iedereen intensief contact te onderhouden. De reikwijdte van het netwerk is groot, doordat er veel vrouwen tot netwerk behoren waarmee andere activiteiten worden ondernomen. Daarnaast kan de individu ook putten uit een groot aantal potentiële contacten die verwaterd zijn. Buurtrelaties ontbreken vaak niet in het geheel, maar zijn vaak functioneel van aard. De contacten met burens worden aangehaald als daar een aanleiding voor is. De specialisatie van de relaties leidt tot een situatie waarin men veel vrouwen kent waarmee men een beetje deelt. De vrouwen met dit type netwerk hebben dan wel aan materiële steun geen gebrek, de vraag is in hoeverre het netwerk kan dienen als netwerk voor emotionele steun. Het netwerk is niet lokaal gebonden, maar juist zeer verspreid over de stad/land (Blokland – Potters, 1998: 83).

Het ingekapselde netwerk is een hecht netwerk van relaties, waarin veel netwerkliden meerdere rollen vervullen (zoals samen sporten, samen boodschappen doen en samen praten over persoonlijke zaken). Omdat vrouwen niet een enkele rol vervullen in het netwerk, maar meerdere, zien de netwerkliden elkaar ook vaker. Ingekapselde netwerken kom je vooral tegen in peergroups en in religieuze netwerken. Deze netwerken zijn vaak relatief klein en het aantal actieve relaties van het totaal overtreft ook het aantal potentiële relaties in het netwerk. Binnen het ingekapselde netwerk hebben de netwerken het kenmerk dat ze weinig open staan voor andere/nieuwe sociale relaties (Blokland – Potters, 1998: 84).

De leden van een peergroup ontmoeten elkaar volgens een vaste routine, informeel, meerdere malen per week. Deze ontmoetingen vinden vaak niet thuis plaats, maar in een neutrale openbare ruimte of binnen de faciliteiten van de buurt. De buurt overlapt hier met recreatie, huishouden en

verwantschap. De peergroup vormt niet alleen een dicht netwerk waarin vrouwen onderling elkaar kennen, maar de vrouwen delen vergelijkbare normen en waarden. De groepsleden zijn overwegend vrouwen van hetzelfde geslacht, van ongeveer dezelfde leeftijd en levensfase. Familieleden kunnen deel uitmaken van de peergroup, maar dat hoeft niet. Een persoonlijk netwerk groeit niet vanzelf uit tot een peergroup. Specifieke groepsprocessen van in- en uitsluiting komen daaraan te pas. Er worden beslissingen genomen over wie er worden toegelaten en wie niet. Reciprociteit (wederkerigheid) is van groot belang. Vrijtijdsbesteding, betaalde arbeid en huishoudelijke taken zijn allen verbonden aan het buurtnetwerk. Binnen deze peergroup is het patroon globaal hetzelfde. De informatieoverdracht binnen de groep is groot, maar voor nieuwe informatie zijn zij afhankelijk van de contacten met anderen. Het ruilen van kleine diensten is gemakkelijk (reciprociteit), de emotionele steun verschilt per groep. De empathie die men ontvangt binnen de groep is zeer groot, omdat men in vergelijkbare omstandigheden verkeert. De relaties bieden dus de informele en sociale steun aan relaties. De ingekapselde netwerken, in de vorm van peergroups, zijn sterk lokaal gebonden. De religieuze netwerken kunnen sterk lokaal verbonden zijn, maar ook deels lokaal en deel niet – lokaal zijn (vooral als er veel familie tot dezelfde religieuze groep behoort) (Blokland – Potters, 1998: 85-95).

Het geïsoleerde netwerk is een klein netwerk waarbinnen de meeste vrouwen in het netwerk elkaar niet kennen. De relaties met netwerkliden zijn vrij specifiek, waardoor men weinig kan profiteren van de netwerkliden op andere gebieden. De netwerkliden hebben niet geregeld contact en in het netwerk zijn er weinig actieve en potentiële relaties. De vrouwen met een geïsoleerd netwerk behoren vaak tot de zogehete ‘moderne armen’ (Engbersen & Van der Veen, 1989 in Blokland – Potters, 1998: 96). Deze moderne armen zijn afhankelijk van een uitkering rond het sociaal minimum, hebben soms schulden en zien weinig kans om geld over te houden voor hun vrijtijdsbesteding en het onderhouden van hun contacten (treinkaartjes zijn duur). Deze vrouwen komen vaak in een neerwaartse spiraal terecht van toenemende maatschappelijke isolement. Maar men hoeft niet altijd werkloos of arbeidsongeschikt te zijn om moeite te hebben een persoonlijk netwerk van informele (hulp) relaties op te bouwen. De geïsoleerde hebben zo’n beperkt persoonlijk netwerk dat zij informele hulprelaties te kort komen. Ook in de buurt hebben zij geen netwerk, er is dus bij dit type netwerk geen sprake van een buurtnetwerk (Blokland – Potters, 1998: 96 - 98).

Onder geïntegreerde netwerk wordt een netwerk verstaan waarin het netwerk niet zeer dicht is, maar waarin de verschillende netwerkliden wel met elkaar in contact komen. De relaties zijn gespecialiseerd, maar niet zo sterk als binnen het gesegregeerde en het geïsoleerde netwerk. Op een verjaardag komt iedereen bij elkaar, maar men heeft wel in zijn netwerk bepaalde personen waarmee wordt gesport en op vakantie wordt gegaan. De persoonlijke netwerken van dit type netwerk zijn uitgebreider, maar minder dicht dan van het ingekapselde netwerk, maar niet zo groot en gespecialiseerd als dat van het gesegregeerde netwerk. Het geeft hen de beschikking over een redelijk aantal sociale relaties, zowel actief als potentieel, dat zij voor de uiteenlopende vormen van sociale steun en hulp kunnen gebruiken. Het domein van buurschap doet er daarin wel iets toe, maar niet erg veel. Hun gemeenschappen zijn niet lokaal gebonden (Blokland – Potters, 1998: 98 – 101).

De theorie van Hannerz (1980, in Blokland – Potters, 1998) onderscheidt dus vier typen netwerken; het gesegregeerde netwerk, het ingekapselde netwerk, het geïntegreerde netwerk en het geïsoleerde netwerk. Het ingekapselde netwerk biedt de meeste informele hulp aan zijn relaties die binnen de peergroup vaak lokaal gebonden zijn. Dit netwerk is het meest lokaal gebonden en zal naar verwachting de meeste hulp van burens opleveren.

Hypothese 3: Behalve als men lid is van een ingekapseld netwerk buiten de buurt, zal men meer informele hulp krijgen van het ingekapselde netwerk dan als men geen lid is van het ingekapselde netwerk.

De verschillende typen netwerken verlenen elk andere vormen van informele hulp. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de hoeveelheid sociaal kapitaal dat beschikbaar is in het netwerk. Een klein netwerk beschikt over minder sociaal kapitaal en zal daarom ook minder informele steun en hulp verlenen. De totstandkoming van sociaal kapitaal en het verlenen van informele steun en hulp wordt verder beschreven in de volgende paragraaf.

2.4 Sociaal kapitaal

Het ontvangen van informele hulp komt voort uit het netwerk van mensen. Deze informele hulp is als sociaal kapitaal ingebed in het netwerk van mensen. Het ontvangen van informele hulp hangt

af van de aanwezigheid van personen die over hulpbronnen beschikken en hulp willen verlenen in het netwerk (Völker, 2000).

Het concept sociaal kapitaal komt al voor in begin van de sociologie, begin 19e eeuw, en staat sinds het laatste decennia centraal binnen veel theorieën in de sociologie (Portes, 1998).

Diverse sociologen hielden zich bezig met het concept sociaal kapitaal, elk op een andere manier. In de klassieke studie van Becker (1964, in Scheepers & Janssen, 2001) staan individuen centraal. Naast het menselijk kapitaal, dat mensen vergaren door opleiding en training, verzamelen mensen ook sociaal kapitaal in de vorm van hechte sociale netwerken waarbinnen gedeelde normen van wederkerigheid heersen (Scheepers & Janssen, 2001). In tegenstelling tot Becker omschrijven Coleman en Bourdieu sociaal kapitaal als een kenmerk van relaties tussen mensen die deel uitmaken van een groep in de samenleving (Scheepers & Janssen, 2001). Putnam ziet sociaal kapitaal als een macrostructuur in de samenleving. Hij stelt dat sociaal kapitaal meer of minder aanwezig is in een samenleving en legt hiermee een verband naar de individualisering in de samenleving (Portes, 2000).

Binnen dit onderzoek wordt gekeken naar sociaal kapitaal als kenmerk van relaties binnen een groep (groep van buurtrelaties). Daarnaast wordt het hebben van een sociaal netwerk gezien als een vorm van sociaal kapitaal, waardoor Bourdieu het meest in de lijn van de verwachting ligt.

Bourdieu (1986 [1983]) definieert sociaal kapitaal als:

" Social capital is the aggregate of the actual or potential resources which are linked to possession of a durable network of more or less institutionalized relationships of mutual acquaintance and recognition - or in other words, to membership of a group - which provides each of its members with the backing of the collectivity - owned capital, a "credential" which entitles them to credit, in the various senses of the word" (Bourdieu, 1986 [1983]: p. 248-249).

Bourdieu (1986 [1983]) stelt dus dat sociaal kapitaal een complex is van actieve en potentiële hulpbronnen die als toegangswegen dienen voor de leden van de groep. Het netwerk van individuen of groepen is een investering die zich bewust of onbewust richt op het vestigen en/of onderhouden van sociale relaties die op korte of lange termijn direct bruikbaar zijn en het

netwerk moet dus ook onderhouden worden. Elk lid van de groep bezit vormen van financieel kapitaal, sociaal kapitaal en cultureel kapitaal. Deze vormen van kapitaal worden mogelijk uitgewisseld binnen een groep en vormen hulpbronnen voor de individu (Bourdieu, 1986 [1983]). Sociaal kapitaal draait om deze uitwisselingen van kapitaal. Het sociaal kapitaal kan zonder de investeringen in sommige materiële middelen en het bezit van culturele kennis moeilijk worden verworven (Portes, 2000). Het sociale kapitaal neemt toe, zodra de andere vormen van kapitaal ook toenemen. De inhoud van het sociaal kapitaal is afhankelijk van de grootte van het netwerk en vooral het aantal connecties dat men kan mobiliseren en het is afhankelijk van de hoeveelheid kapitaal dat zich in het netwerk bevindt (economische, cultureel en symbolisch) (Bourdieu, 1986 [1983]). Omdat sociaal kapitaal voortkomt uit contacten met een ander zijn mensen die al meer kapitaal bezitten in staat om meer contacten om te zetten naar langdurige relaties die behoren tot het sociaal kapitaal van iemand. Ze bezitten middelen in de vorm van economisch kapitaal om deze contacten te onderhouden. Het economische kapitaal is hiermee de bron van alle andere soorten kapitaal en vormt de grondslag voor alle andere vormen van kapitaal die mensen verwerven (Bourdieu, 1989).

Mannen en vrouwen die dus meer kapitaal bezitten volgens Bourdieu (1989), verwerven dus ook meer kapitaal. De inhoud van het sociaal kapitaal is afhankelijk van de grootte van het netwerk, van de hoeveelheid kapitaal dat zich in het netwerk bevindt en het aantal connecties dat men kan mobiliseren. Het sociaal kapitaal in de vorm van informele hulp kan alleen worden verkregen als het daadwerkelijk aanwezig is in het sociale netwerk van de individu (Bourdieu, 1986 [1983]). De hoeveelheid sociaal kapitaal dat het netwerk bezit kan worden beïnvloed door de homogeniteit of heterogeniteit van het netwerk, dus de diversiteit aan hulpbronnen in het netwerk. Putnam (2000, in Van den Berg, 2007) gaat verder in op bindend en overbruggend sociaal kapitaal.

Homogeniteit en heterogeniteit

Putnam (2000, in Van den Berg, 2007) onderscheid ‘bonding’ (bindend) en ‘bridging’ (overbruggend) sociaal kapitaal. Bindend sociaal kapitaal verwijst naar banden in een homogene groep, dat wil zeggen in een groep met mensen die gelijke kenmerken bezitten zoals afkomst. Overbruggend sociaal kapitaal is heterogeen, dat wil zeggen dat er banden tussen mensen bestaan

van verschillende klasse. Deze banden zijn vaak wat losser van aard dan het ‘bonding’ sociaal kapitaal. De verwachting is dat overbruggend sociaal kapitaal meer effectief is om een hogere sociale status te verkrijgen dan een bindende vorm. Dit wordt verwacht, omdat mensen die verschillen ook over andere vormen van sociaal kapitaal beschikken. Dit zorgt ervoor dat de netwerkleiden van een netwerk dat bestaat uit vrouwen van verschillende gender/klasse/ethniciteit ook over verschillende vormen van sociaal kapitaal beschikken (Van den Berg, 2007: 35).

Gender heeft, volgens Van den Berg (2007:37) een grote invloed op het sociaal kapitaal. Zo zijn sommige netwerken niet toegankelijk voor vrouwen. Maar ook de gedragsnormen die verbonden zijn aan gender en die doorwerken in de sociale relaties van vrouwen zijn van invloed op het sociaal kapitaal. Vrouwen hebben andere rollen en belangen en hebben daarom ook een ander potentieel netwerk dan mannen (Van den Berg, 2007:37). Dit laat het onderzoek van Ibarra (1997) duidelijk naar voren komen. De netwerken van mannen en vrouwen op de werkvloer varieerden op basis van homogeniteit, dichtheid (hechtheid) en reikwijdte (Ibarra, 1997) en zij verklaarde dat aan de hand van de verschillende interactiepatronen tussen mannen en vrouwen.

Etniciteit wordt door Van den Berg (2007: 32) opgevat als een systeem van betekenisgeving en ordening. Zo kan etniciteit opgevat worden als het horen tot een bepaalde etnische groep op basis van afkomst, maar dit omvat niet het ‘Marokkaans zijn’ (Van den Berg, 2007:32). Etniciteit kan ook gezien worden als een sociaal construct. Een sociaal construct wil zeggen dat het Marokkaans zijn als etnische categorie afhangt van de mate waarin die positie wordt toegeschreven aan bepaalde groepen en individuen, hoe zij deze positie betekenis geven en in welke mate deze personen zich de positie toe-eigenen. Het Marokkaans zijn krijgt daardoor een andere betekenis in Nederland dan in Marokko (Van den Berg, 2007:33). Het gaat er dus niet zozeer om welke tot welke etniciteit ‘wij’ vrouwen rekenen, maar tot welke groep vrouwen zichzelf rekenen.

Klasse kan op diverse manieren gedefinieerd worden, waarbij klasse op basis van opleidingsniveau en bezit de meeste gebruikte manieren zijn. Historisch gezien wordt de klassenpositie van de vrouw gebaseerd op de klassenpositie van de man. Klasse betekent echter in de lijn van Bourdieu meer dan alleen opleidingsniveau en bezit. Het kan gezien worden als een

product van historische en culturele locaties en hij noemt dit eerder het cultureel kapitaal van een persoon (Van den Berg, 2007:34).

Een meer heterogeen netwerk op basis van etniciteit, gender en klasse, zal volgens Putnam (2000, in Van den Berg, 2007) leiden tot meer sociaal kapitaal. Vrouwen die een heterogener netwerk hebben, zullen dus ook meer kunnen beschikken over informele hulp.

Het is echter moeilijk om een richting aan te geven in de hypothese. Hebben nu juist de vrouwen in Hillesluis een heterogener netwerk, omdat daar vrouwen wonen van verschillende culturen of juist de vrouwen in Blijdorp, omdat ze vaker participeren in verenigingen (meer economisch kapitaal) en daardoor makkelijker een heterogeen netwerk kunnen opbouwen. In hypothese 5 wordt daarom geen richting aangegeven. Ik verwacht dat vrouwen die een homogener netwerk hebben, minder informele hulp ontvangen van burens dan vrouwen met een heterogener netwerk. Ze ontvangen minder hulp, omdat in een heterogeen netwerk meer en diversere vormen van sociaal kapitaal zijn opgenomen.

Hierbij ga ik uit van hun perceptie. Zien de vrouwen hun netwerk juist als een homogeen netwerk of juist als een heterogeen netwerk?

Hypothese 4: Vrouwen met een homogener netwerk zullen minder informele hulp ontvangen dan vrouwen met een heterogener netwerk.

Naar verwachting zullen dus vrouwen die over een grotere diversiteit aan hulpbronnen beschikken over meer sociaal kapitaal beschikken, dan vrouwen die een kleine diversiteit aan hulpbronnen in hun netwerk hebben. Dit onderzoek richt zich op twee wijken, een middenklasse wijk en een achterstandswijk. De verwachting is dat vrouwen in een middenklasse wijk beschikken over een breder netwerk, omdat ze vaak actief zijn op de arbeidsmarkt, lid zijn van bepaalde verenigingen (ze beschikken over voldoende financiële middelen om dit te bekostigen). De verwachting is ook dat vrouwen in de middenklasse wijk Blijdorp beschikken over meer en bredere potentiële hulpbronnen, waardoor er meer potentiële hulp kan worden verleend.

Hypothese 5: Vrouwen die wonen in een middenklasse wijk beschikken over meer potentiële hulpbronnen dan vrouwen in een achterstandswijk en zullen dan ook meer kunnen beschikken over informele hulp van burens.

De toetreding van vrouwen op de arbeidsmarkt bracht ook andere vormen van sociaal kapitaal met zich mee. De theorie van Fellin & Litwak (1963) gaat in op de potentiële hulp van burens waarop mannen kunnen rekenen. Het is goed om te onderzoeken in hoeverre deze theorie ook voor vrouwen opgaat. De theorie van Lindenberg (1982, in Völker, 2000) stelt dat er een afname was van de Informele hulpbronnen van vrouwen, het mattheus-effect laat echter het tegenovergestelde zien. In de afsluitende paragraaf wordt er verder op deze theorieën ingegaan.

2.5 Het sociaal kapitaal van werkende vrouwen

Gezien de toegenomen arbeidsparticipatie van vrouwen evenals hun opleidingsniveau en het aantal uren dat zij werken is het interessant om te onderzoeken in hoeverre er sprake is van de relatie tussen de functie die men heeft op het werk en de potentiële hulp die vrouwen kunnen krijgen van hun burens. Fellin & Litwak hebben dit onderzoek in 1963 uitgevoerd naar het uitoefenen van een beroep en de integratie in een buurtnetwerk onder mannen

Fellin & Litwak (1963) stellen dat er een verschil is in het uitoefenen van een beroep en de contacten in de buurt. Dit komt volgens hen voort uit het feit dat mensen met bepaalde functies meer kennis hebben van groepsdynamische processen en kunnen daardoor mensen beter inschatten en zichzelf aanpassen aan die groep mensen. Ook zijn sommige mensen door hun cursussen en trainingen op hun werk beter in staat om gesprekken met mensen te onderhouden die heel anders zijn dan zijzelf en deze mensen hebben ook de ervaring om zich te bewegen in groepen. Daarnaast zijn er volgens Fellin & Litwak (1963) ook enkele kenmerken van de groep die ervoor zorgen dat mensen meer of minder integreren in een groep. Deze kenmerken hebben betrekking op de aanwezigheid van positieve groepsnormen ten aanzien van vreemden in de buurt, dat wil zeggen dat de groep openstaat voor nieuwe contacten.

Fellin & Litwak (1963) laten zien dat het beroep van invloed is op het aantal contacten en het aantal potentiële hulpbronnen die je in je burenskring hebt. Zo heeft iemand die werkzaam is op een kantoor met meer dan 500 werknemers en een hogere functie uitoefent (een manager), meer burens om zich heen die hij kan bellen als het nodig is (potentiële hulpbronnen) dan iemand uit een andere beroepsgroep. De professionals hebben meer burens om zich heen die ze kunnen bellen als het nodig is dan de mannen die werkzaam zijn in een white collar beroep, een lager

gekwalficeerd beroep binnen een kantoor (zoals een secretaresse). De handarbeider heeft de minste contacten in de buurt, maar kan wel op meer mensen in de buurt een beroep doen als dat nodig is dan de mannen die werkzaam zijn in een white collar beroep. Uit de resultaten blijkt dus dat een beroep kunnen doen op mensen in de buurt afhankelijk is van het beroep dat men uitoefent. Mannen in een hoge functie waarbij veel overleg is (zoals een manager) hebben meer potentiële hulpbronnen dan anderen.

Deze cijfers hebben echter betrekking op de contacten van mannen. Vrouwen hebben, zoals bleek uit dit onderzoek, meer potentiële hulpbronnen in de buurt als ze niet werken, ongeacht het beroep van de man (Fellin & Litwak, 1963). Ik verwacht dan ook dat vrouwen die niet werken meer potentiële hulpbronnen hebben, dan vrouwen die werken. Dit wordt ondersteund door de verwachting dat vrouwen die werken minder tijd hebben om te investeren in hun hulpbronnen. Vrouwen (maar ook mannen) die minder tijd hebben, zullen meer over hun tijd waken en dus minder tijd besteden aan hun potentiële hulpbronnen (Campbell & Lee, 1992).

Hypothese 6: Vrouwen die niet werken, zullen over meer potentiële hulpbronnen beschikken in de buurt dan vrouwen die wel werken.

Fellin & Litwak (1963) vonden verschillen in buurtcontacten en het beroep van de respondenten. De respondenten met een hoger geplaatst beroep hadden meer buurtcontacten en meer burens waarop ze een beroep konden doen dan de respondenten met een lager geplaatst beroep. Op het moment van hun onderzoek was het traditionele rolpatroon nog het meest gangbare rolpatroon in huishoudens. Of het beroep van de vrouw van invloed is op het aantal potentiële hulpbronnen is niet uit onderzoek gebleken, maar gezien de huidige groei van de arbeidsparticipatie van vrouwen en de toename van het aantal uren dat zij werken is dit wel aannemelijk. In dit onderzoek wordt verwacht dat de vrouwen die een functie hebben die meer verantwoordelijkheid en overleg vereist (dus een hoger geplaatst beroep), meer potentiële hulpbronnen hebben in hun buurtcontacten.

Hypothese 7: Naarmate vrouwen een beroep uitoefenen die hoger geplaatst is, zullen de vrouwen over meer potentiële hulpbronnen beschikken in de buurt dan vrouwen die een lager geplaatst beroep uitoefenen.

De theorie van Fellin & Litwak (1963) gaat in op de potentiële hulpbronnen, de hulpbronnen waar vrouwen een beroep op kunnen doen als het nodig is. De ‘sharing group’ theorie van Lindenberg (1982, in Völker, 2000) gaat juist in op de actieve relaties van vrouwen. Dit zijn relaties die waarmee frequent contact wordt onderhouden.

De ‘*sharing group*’ theorie van Lindenberg (1982, in Völker, 2000) stelt dat welvaart leidt tot minder (lokale) contacten, omdat de noodzaak van het delen van goederen en daarmee het onderhouden van contacten wegvalt. Vrouwen kunnen de kosten van goederen zelf niet dragen, daarom delen de vrouwen de kosten, zodat ze wel van de baten kunnen genieten. Hierdoor is men gedwongen om met elkaar om te gaan, bijvoorbeeld om afspraken over het gebruik van het goed te maken. Relaties zijn eigenlijk het gevolg van de noodzakelijke interactie om van het gekochte goed het meeste baat te hebben. In de huidige welvaart is het voor iedereen mogelijk om te beschikken over goederen die zorgen voor een aangenaam leven. De noodzaak om te coöpereren met de burens valt daarmee weg, waardoor de interactie wegvalt en uiteindelijk ook de relatie. In plaats van goederen te delen worden ze gewoon meer aangeschaft. Zorg, vermaak en advies in belangrijke levenssituaties -al deze potentiële functies van relaties – worden in een moderne samenleving onder andere door instituties van staat en/of markt waargenomen en heeft men informele hulp door leden van zijn netwerk – en daarmee ook zijn buurtnetwerk – niet meer nodig. Volgens deze theorie valt de hele behoefte aan informele hulp weg. De behoefte aan informele hulp zou groter zijn binnen de groep laagopgeleide vrouwen/niet werkende vrouwen dan binnen de hoogopgeleide vrouwen/werkende vrouwen. De hoogopgeleide vrouwen/werkende vrouwen zijn kapitaal krachtig genoeg om in hun eigen behoefte aan goederen te voorzien (Völker, 2000).

De ‘sharing group’ theorie van Lindenberg (1982, in Völker, 2000) laat het tegenovergestelde zien van wat Fellin & Litwak (1963) ondervonden. Het kan zijn dat juist het verschil tussen actieve en potentiële relaties de grondslag is voor de tegenovergestelde theorieën.

Maar toch kan er ook het een en ander afgedwongen worden op de ‘sharing group’ theorie. De ‘sharing group’ theorie suggereert dat als vrouwen over meer economisch kapitaal beschikken, ze minder gebruik maken van hun informele hulpbronnen en hier ook niet in investeren. Het Matteus-effect laat juist een heel andere kant zien. Het Matteus-effect stelt dat ‘aan hen die hebben, zal gegeven worden’ (Merton, 1968 in Komter, Burgers & Engbersen, 2000). De

vrouwen die veel profiteren van een type hulpbron, ontvangen ook relatief veel van andere soorten hulpbronnen. Dus degenen die sterk staan in het ene opzicht (de formele hulp), staan ook sterk in het andere opzicht (informele hulp) (Komter, Burgers & Engbersen, 2000). Ik verwacht dan ook dat vrouwen die kapitaal krachtiger zijn (door een hogere opleiding en een betaalde baan hebben) zowel meer formele als informele hulp ontvangen

Hypothese 8: Naarmate de vrouwen hoger zijn opgeleid en/of een betaalde baan hebben en dus kapitaal krachtiger zijn, zullen ze meer informele hulp en formele hulp ontvangen.

2.6 Conclusie

Het traditionele rolpatroon tussen mannen en vrouwen is door de toegenomen arbeidsparticipatie van vrouwen onder druk komen te staan. Rolconflicten kunnen leiden tot een toenemende vraag aan formele en informele hulpbronnen. De formele hulpbronnen zijn uitgebreid door bijvoorbeeld de uitbreiding van het zorgverlof van werkende ouders. Ook met de opkomst van de verzorgingsstaat zijn formele hulpbronnen toegenomen en is er minder ‘vraag’ naar de hulp van burens. Maar dat wil niet zeggen dat werkende vrouwen geen behoefte hebben aan de hulp van burens.

Burens, vrienden en familieleden maken deel uit van het netwerk van vrouwen en vervullen elk een andere rol in het netwerk. Soms ontstaat er een overlap van rollen, doordat burens vrienden van elkaar worden. Het netwerk van vrouwen kan onderscheiden worden op basis van vier typen, waarbij elk netwerk andere kenmerken heeft. Sommige netwerken van vrouwen zijn groot en ‘los’, andere netwerken zijn juist heel klein en dicht. De verschillende netwerken leveren ook verschillende vormen van informele hulp. Het sociaal kapitaal tussen de netwerken verschilt. Sociaal kapitaal kan worden opgevat als een complex van actieve en potentiële hulpbronnen die vrouwen kunnen ondersteunen. Een heterogeen netwerk biedt meer steun dan een homogeen netwerk en naar verwachting zullen werkende vrouwen ook vaker een heterogeen netwerk hebben. Doordat vrouwen zijn gaan werken, zijn hun potentiële en actieve relaties toegenomen, al is dit wel afhankelijk van hun functie.

Op basis van de theorie zijn 8 hypothesen opgesteld. Deze zullen in het aansluitende hoofdstuk geoperationaliseerd worden.

Hoofdstuk 3: Methode van onderzoek en analyse

“Kan ik anders een afspraak met u maken?” is zin die we veel gebruiken tijdens het zoeken van vrouwen die willen meewerken aan ons onderzoek in Hillesluis en Blijdorp. In de maanden maart en april 2007 zijn we in beide wijken vier weken lang op pad geweest om mensen te benaderen en te vragen of ze mee wilden werken aan ons onderzoek. Ze hadden van te voren een brief gehad, dus wisten al het een en ander van ons onderzoek af. Tijdens het veldwerk heb ik veel enthousiaste reacties gehad, maar helaas ook negatieve reacties. Ook waren er veel vrouwen die aangaven geen interesse in het onderzoek te hebben.

In dit hoofdstuk zal ik verder ingaan op de methode van deze interviews, de wijken Hillesluis en Blijdorp en zullen de variabelen uit de hypothesen geoperationaliseerd worden. Ook zal in dit hoofdstuk de steekproef afgezet worden tegen de populatie in de buurten en in Rotterdam.

3.1 Methode van onderzoek

Centraal in dit onderzoek staan de netwerken van werkende vrouwen. Een analyse van iemands netwerk kan op twee manieren gedaan worden. Er kan gekeken worden naar het gehele netwerk van de persoon of naar het persoonlijk netwerk van de persoon. Bij het gehele netwerk wordt een groep van actoren onderzocht, bijvoorbeeld een vriendenclub of een groep studenten van een bepaalde studie. Dit type onderzoek richt zich op de dichtheid van het netwerk. De dichtheid van het netwerk wordt gemeten op basis van het aantal actoren dat met elkaar verbonden is, dus het aantal vrouwen dat elkaar kent en/of bevriend met elkaar is binnen een groep. Dit type netwerkonderzoek geeft heel veel informatie over het netwerk waartoe vrouwen behoren, maar het blijkt dat veel netwerken ook te groot zijn om op deze manier te onderzoeken (Snijders, 2001). Daarom wordt er vaak gekozen voor het ego – gecentreerde netwerkonderzoek, het type netwerkonderzoek wat ook in dit onderzoek is gebruikt. Voor dit type onderzoek wordt meestal een steekproef getrokken, op basis van bijvoorbeeld adresbestanden. De geselecteerde personen worden ondervraagd over hun netwerk door middel van vragen als; met wie ga je om, wie zijn belangrijk voor je en wie geeft je steun? Door middel van deze vragen wordt het persoonlijke netwerk van de ondervraagde (de respondent) in kaart gebracht. Dit onderzoek laat vooral de structuur van het netwerk zien, maar meet niet hoe het netwerk er in z'n geheel uit ziet. Vanuit dit

type netwerk kunnen dus geen uitspraken gedaan worden over de dichtheid van het netwerk, maar is juist bedoeld om het netwerk van de respondent zelf in kaart te brengen (Snijders, 2001). Het ego - gecentreerde netwerkonderzoek is een vorm van kwantitatief onderzoek. Kwantitatief onderzoek heeft als voordeel dat er grotere groepen vrouwen geïnterviewd kunnen worden, kwalitatief onderzoek leent zich daar minder voor. Het doel van een enquête is om sociale verschijnselen te beschrijven en te verklaren aan de hand van vragenlijsten met vragen die worden gesteld aan een groot aantal ondervraagden ('t Hart, 2003: 229). Dit wil zeggen dat in dit type onderzoek wordt gekeken naar welke groepen meer informele hulp ontvangen en of daar een mogelijke verklaring voor is. De methode enquête is goed bruikbaar als je waarnemingen, houdingen, gevoelens, verwachtingen, wensen en feiten binnen een context wilt meten. Waarnemingen, houdingen, gevoelens, verwachtingen en wensen veranderen voortdurend en de antwoorden op de vragen is dan ook afhankelijk van de context waarbinnen het onderzoek plaatsvindt. In dit onderzoek is de context de buurt waar binnen vrouwen informele hulp ontvangen van hun burens. Er wordt in dit onderzoek gekeken naar de verwachtingen van de respondent ten aanzien van het mogelijk ontvangen van informele hulp (potentiële hulp) en we meten aan de hand van een aantal indicatoren de informele en formele hulp die de respondenten ontvangen. De enquête is afgenomen door enquêtrices, studenten van de faculteit sociale wetenschappen in Rotterdam. Een voordeel van het gebruik van enquêtrices is dat deze studenten betrokken waren bij het onderwerp en de respondenten als dat nodig was uitleg konden geven bij de vragen, dit is moeilijker als het om zelf invullijsten gaat. Ook bij het invullen van een netwerkljst (zie Bijlage 5) werden problemen verwacht bij het invullen door de respondenten zelf. Ook blijkt dat de non – respons bij post en telefonische enquêtes hoger te zijn dan bij de zogehete persoonlijke enquêtes, waar in dit geval sprake van is ('t Hart e.a., 2003: 230).

3.2 Operationalisering

Om de hypothesen te kunnen toetsen, worden allereerst de begrippen in de hypothesen geoperationaliseerd (meetbaar gemaakt).

3.2.1 De afhankelijke variabele

De *formele hulp* is gemeten aan de hand van vijf vragen. De variabele formele hulp gaat uit van zowel de formele hulp die men vanuit de overheid ontvangt als het betalen van derden om de hulp te ontvangen (zoals een betaalde oppas).

De indicatoren:

- Vraag 3.3 Wordt deze persoon door u betaald?
- Vraag 3.9a Gaan uw kinderen naar de kinderopvang?
- Vraag 4.9a Heeft u deze woning toegewezen gekregen in verband met urgentie?
- Vraag 4.9d Krijgt u huurtoeslag?
- Vraag 8.3 Was deze persoon daarvoor in dienst genomen?

Onder de formele hulp wordt hulp verstaan die men krijgt door betaling of vanuit de overheid. Een oppas die betaald wordt of de kinderopvang zijn vormen van formele hulp en zijn daarom opgenomen in deze variabele. Urgentie krijgen vanuit de woningcorporatie wordt vaak aangevraagd door de sociale dienst. Niet iedereen krijgt dit en men krijgt dit niet door de hulp van burens, vrienden of familieleden. Het is daarom een vorm van formele hulp. De huurtoeslag wordt geregeld vanuit de overheid en is een vorm van formele hulp aan vrouwen die anders hun huurwoning niet kunnen betalen. Als iemand de respondent heeft geholpen met klusjes in en rond het huis, zoals schilderen, meubels verhuizen, schoonmaken of kleine reparaties is het van belang of iemand daarvoor betaald is. Als iemand daarvoor in dienst is genomen is het een vorm van formele hulp, terwijl als dit op vrijwillige basis gebeurt het een vorm is van informele hulp.

Van deze variabele wordt geen schaal gemaakt, maar de indicatoren worden los gemeten. Dit wordt gedaan, omdat een betaalde oppas niet hetzelfde is als huursubsidie. De zwaarte van de verschillende vormen van formele hulp lopen sterk uiteen, wat resulteert in een zeer onbetrouwbare schaal.

De losse vragen zijn gemeten op ordinaal meetniveau. De afstanden tussen de waarden binnen de variabelen zijn niet allemaal even groot, waardoor het een ordinale variabele is.

De *informele hulp* wordt binnen het onderzoek gemeten op basis van de actieve hulpbronnen die men tot zijn beschikking heeft en de passieve hulpbronnen, ook wel de potentiële hulpbronnen genoemd.

De actieve hulpbronnen zijn gemeten aan de hand van zes vragen die betrekking hebben op werk, oppas, wonen, hulp bij klusjes in het huis, hulp bij griep en het lenen van spullen.

De indicatoren:

- Vraag 2.12/2.13: Hoe bent u aan uw huidige baan gekomen?
- Vraag 3.3/3.4: Wordt deze persoon door u betaald om op te passen?
- Vraag 4.5/4.6: Hoe heeft u uw huidige woning gekregen?
- Vraag 8.3/8.4: was die persoon daarvoor door u in dienst genomen?
- Vraag 8.5/8.6: Is het wel eens voorgekomen dat u griep had en enkele dagen in bed moest blijven, en is er toen iemand geweest die u heeft geholpen, bijvoorbeeld met boodschappen doen of naar de apotheek gaan?
- Vraag 8.7/8.8: Is het de afgelopen 3 maanden wel eens voorgekomen dat u etenswaren nodig had en de winkels dicht waren, of een stuk gereedschap dat u niet heeft, en is er dan iemand van wie u die spullen heeft geleend?

De verschillende indicatoren lopen sterk uiteen. Iemand helpen aan een baan is iets heel anders dan spullen lenen aan een ander. Als je weet dat je buurvrouw een baan zoekt, wil je die meestal wel attenderen op een advertentie die je hebt zien staan. Maar voor het lenen van etenswaren of gereedschap is vaak een vorm van vertrouwen nodig. Bestaat dit niet, dan is de kans klein dat er spullen aan elkaar worden uitgeleend. Doordat de indicatoren niet even zwaar wegen, is besloten om geen algemene schaal informele hulp te gebruiken, maar alle indicatoren afzonderlijk te toetsen.

De vragen zijn gemeten op ordinaal meetniveau. Bij verschillende vragen waren er diverse antwoordcategorieën waarin een ordening zat. Maar de afstand tussen de categorieën was niet even groot.

Passieve (potentiële) hulpbronnen:

- 8.31A: Zou u (...) vragen om u te helpen bij het vinden van een (nieuwe) baan?
- 8.31B: Zou u (...) vragen om op uw kinderen te passen als u de deur uit moet (anders dan voor werk) en uw kinderen niet mee kunt nemen?
- 8.31C: Zou u (...) vragen om u te helpen bij het vinden van een woning?
- 8.31D: Zou u (...) vragen om u te helpen met klusjes in en rond het huis?
- 8.31E: Zou u (...) vragen om u te helpen als u enkele dagen met groep op bed ligt, bijv. om boodschappen te doen?
- 8.31F: Zou u (...) vragen om u etenswaren of gereedschap te lenen als u niet in huis hebt?
- 8.31G: Zou u met (...) praten over persoonlijke zaken?
- 8.31H: Zou u de mening van (...) serieus overwegen wanneer u een belangrijke beslissing over uw leven neemt?

De indicatoren voor de potentiële hulpbronnen worden wel in een schaal gemeten. Dit wordt gedaan, omdat de vragen allen op dezelfde manier zijn gesteld en voor elk netwerklid.

De variabelen worden gekoppeld aan de burens die op de netwerklid staan. De variabele potentiële hulp loopt van 0 (geen van de potentiële hulp wordt gegeven door burens) t/m 9 (alle potentiële hulp) voor alle burens op de netwerklid.

De vragen zijn allemaal dummyvariabelen. Deze kunnen afzonderlijk van elkaar gebruikt worden als intervalvariabelen. Door een schaal te construeren wordt de variabele een ordinale variabele. De verwachting is dat er tussen de punten evenveel ruimte zit, maar het kan zijn dat de respondenten de ene vorm van informele hulp zwaarder laten wegen dan de andere vorm van informele hulp. Hierdoor kan niet met zekerheid worden gezegd dat tussen de punten evenveel afstand zit, waardoor het een ordinale variabele is.

3.2.2 Onafhankelijke variabelen

Werkende vrouwen

Op de vragenlijst is ingevuld of de respondent man of vrouw is. Het onderzoek richt zich echter alleen op vrouwen. Van de variabele sekse zal een aparte variabele vrouw worden gemaakt. Op

deze manier worden alle vrouwen in de dataset geselecteerd. Vervolgens worden de werkende vrouwen geselecteerd.

De variabele kan op intervalniveau worden gemeten, omdat het een dummyvariabele is.

Type netwerk

In het methodehoofdstuk zijn vier typen netwerken onderscheiden; het gesegregeerde netwerk, het ingekapselde netwerk, het geïsoleerde netwerk en het geïntegreerde netwerk. De verschillen van de netwerken worden gedefinieerd aan de hand van

- Specialisatie; het aantal rollen dat iemand vervult in het netwerk van de respondent
- Duurzaamheid: de duur van de relatie
- Frequentie: het aantal contacten dat vrouwen met elkaar hebben (hoe vaak spreekt men elkaar?)
- Dichtheid: Kennen de netwerkliden elkaar ook?
- Reikwijdte: het aantal aanwezige potentiële en actieve relaties in het netwerk.

Binnen het onderzoek leveren het meten van de dichtheid en de reikwijdte van het netwerk problemen op. De dichtheid van het netwerk is niet gemeten in de netwerkinterviews. Ook hebben vrouwen naar alle waarschijnlijkheid meer actieve en potentiële contacten dan er is gemeten, er is namelijk gevraagd naar belangrijke personen in het netwerk van de respondent en niet naar alle actieve en potentiële hulpbronnen die iemand heeft. Om grote meetfouten te voorkomen is in dit onderzoek besloten om deze variabelen niet op te nemen in de netwerkanalyse. Dit houdt in dat op basis van dit onderzoek niet kan worden vastgesteld welk door Hannerz (1998, in Blokland – Potters, 2001) onderscheiden type netwerk het meest bijdraagt aan het ontvangen van informele hulp van burens. De data leent zich echter wel voor een analyse op de interactiekenmerken tussen vrouwen dat wil zeggen; de specialisatie, duurzaamheid en frequentie tussen de respondent en haar netwerkliden.

De specialisatie van het netwerk

De specialisatie van het netwerk wordt gemeten aan de hand van de netwerkgeneratoren in het interview. Deze netwerkgeneratoren (NG) staan voor de personen die de respondenten helpen, ondersteunen of actief laten worden binnen een (politieke) organisatie. NG5 wordt in deze

variabele niet gebruikt, omdat deze vraagt naar het aantal burens dat men vertrouwt en we hier spreken over actieve participatie met anderen of hulp en steun van anderen. Dit zelfde geldt voor NG17 waarin gevraagd wordt of er nog andere belangrijke vrouwen in de omgeving van de respondent zijn die niet in de netwerklister zijn opgenomen. Op basis van deze vraag kunnen we niet vaststellen welke rol ze vervullen in het netwerk en zijn daarom niet opgenomen als variabele in de specialisatie van het netwerk. De andere netwerkgeneratoren zijn wel opgenomen in de variabele (zie Bijlage 3 en Bijlage 4).

De specialisatie van rollen is het sterkst als elk netwerklid maar een rol vervult in het netwerk. Hoe meer vrouwen diverse rollen vervullen, hoe minder specialistisch het netwerk is. De variabele netwerk komt tot stand door het gemiddelde aantal rollen te berekenen van de netwerkliden van de respondent. Je deelt dan het aantal netwerkgeneratoren (die hierboven zijn genoemd) door het aantal netwerkliden die genoemd werden naar aanleiding van deze netwerkgeneratoren. Bijvoorbeeld; Een respondent geeft antwoord bij netwerkgenerator NG1, NG4, NG7, NG8, NG12 en NG13. Dit zijn 6 netwerkgeneratoren. Deze 6 netwerkgeneratoren worden gedeeld door het aantal vrouwen die genoemd zijn bij deze netwerkgeneratoren. Zo kan het zijn dat bij deze netwerkgeneratoren 6 verschillende vrouwen zijn genoemd, waardoor men komt tot $6:6 = 1$. Het specialisatieniveau is dan 1, wat betekent dat de netwerkliden elk hun eigen rollen vervullen in het netwerk van de respondent. De schaal loopt dus op van 1 tot 15, wat inhoudt dat iemand voor alle 15 netwerkgeneratoren de hulp van dezelfde persoon krijgt.

Van deze indicatoren wordt in deze variabele een schaal gemaakt van 0 t/m 15, welke het proportionele aantal rollen van de netwerkliden in het netwerk van de respondent weergeeft. De variabele heeft wel een nulpunt, maar de variabele kan enkel op ordinaal niveau getoetst worden in plaats van op interval niveau.

Duurzaamheid

Naast de specialisatie van het netwerk, wordt ook de duurzaamheid van het netwerk opgenomen in het onderzoek. Onder de duurzaamheid van het netwerk worden twee kenmerken verstaan. Aan de ene kant wordt gekeken naar de tijd dat vrouwen elkaar kennen (in jaren). Dit zegt iets over de duur van het contact. Aan de andere kant wordt gekeken naar de verwachting van de

respondent over de relatie die het heeft met de ander. Met de vraag; ‘Kunt u mij zeggen van wie van deze vrouwen u denkt, dat u er over 5 jaar geen contact meer mee zult hebben?’ spreekt de respondent eigenlijk de stabiliteit van de relatie uit. Het laat zien hoe de respondent de relatie zelf beoordeeld.

De variabele duur in jaren is gemeten op interval meetniveau. De variabele stabiliteit is een nominale variabele die gemeten is als een dummy. Het heeft alleen de waarden 0 en 1 en kan daarom wel gebruikt worden als intervalvariabele. Hierdoor kunnen we ook de correlatie tussen deze twee variabelen meten.

Frequentie

De frequentie van het contact wordt geoperationaliseerd door te kijken hoe vaak de respondent en het netwerklid elkaar ontmoeten. Deze schaal loopt af, maar tussen de verschillende punten zit geen even groot verschil (1= elke dag, 2 = paar keer per week, 3=eenmaal per week, 4= een keer in de veertien dagen, 5= een keer per maand, 6 = een per drie maanden, 7 = een of twee keer per jaar, 8 = bijna nooit). Deze schaal is daarom van ordinaal meetniveau.

De variabele type netwerk bestaat uit drie onderdelen en deze drie onderdelen worden zoals hierboven is aangegeven afzonderlijk van elkaar getoetst in een model. Op deze manier kunnen we de onderlinge samenhang van de drie onderdelen toetsen en een beschrijving geven van de verschillende onderdelen afzonderlijk die samen een type netwerk vormen.

Opleiding

Het opleidingsniveau is gemeten aan de hand van de hoogst voltooide opleiding van de respondent. De schaal loopt op (1= Basisonderwijs, lagere school, achtste klas, 2= LBO / huishoudschool /Ambachtsschool/ VBO/ LHNO, 3= MAVO / ULO / MULO / VMBO, 4= HAVO / MMS, 5= VWO / HBS / Atheneum / Gymnasium, 6= MBO, 7= HBO, 8= Universiteit) maar tussen de verschillende punten varieert de afstand. In hoeverre de afstand varieert is eveneens niet vast te stellen. Daarom is deze variabele van ordinaal meetniveau.

Homogeniteit

De homogeniteit van het netwerk wordt gemeten aan de hand van een viertal kenmerken. In de eerste plaats wordt gekeken hoeveel netwerkliden van hetzelfde geslacht zijn. Daarnaast wordt gekeken hoeveel netwerkliden dezelfde religie hebben, dezelfde etniciteit en hoeveel netwerkliden tot dezelfde klasse worden gerekend als de respondent. De laatste drie variabelen zijn gemeten aan de hand van netwerklid B (Bijlage 5) en gaat in op de eigen interpretatie van de respondent. Klasse en etniciteit zijn namelijk zeer relatieve begrippen die door iedereen anders uitgelegd kunnen worden en daarom is het van belang dat er uit wordt gegaan van het perspectief van de respondent (Van den Berg, 2007). Juist doordat klasse en etniciteit zeer relatieve begrippen zijn, betekenen ze voor iedereen ook wat anders. Dezelfde etniciteit kan voor sommige vrouwen erg belangrijk zijn in hun netwerk, terwijl klasse totaal niet van belang is. De indicatoren worden daarom afzonderlijk gemeten in de analyse.

De indicatoren zijn allen van nominaal meetniveau.

Kinderen

In deze variabele wordt gemeten hoeveel thuiswonende kinderen de respondent heeft. Dit wordt gedaan aan de hand van de indicator 'Hoeveel kinderen wonen er op dit moment bij u thuis'. Hiervoor moeten alle waarden hoger dan 1 veranderd worden in 1 en de system missings veranderd in 0. Deze missings zijn ontstaan door de voorgaande vraag waarin werd gevraagd of vrouwen kinderen hebben. Zoniet, dan werd deze vraag een system missing. Deze variabele betreft een dummyvariabele (ja = 1, nee = 0).

Daarnaast is de leeftijd van de kinderen sterk van invloed op het ontvangen van informele hulp. Als er twee kinderen thuis wonen van 17 en 19 vraagt dat om heel andere hulp/minder hulp dan met kinderen tussen de 2 en 4 jaar.

In de vraag 'wat zijn de leeftijdstijden van de kinderen die bij u wonen' kunnen we de gemiddelde leeftijd van de kinderen in het gezin berekenen. Vervolgens wordt er een onderscheid gemaakt tussen de gemiddelde leeftijd van de kinderen onder de tien jaar en boven de tien jaar. Dit wordt gedaan, omdat kinderen onder de tien jaar meer zorg nodig hebben dan boven de tien jaar (Bott, 1957: 11).

Beide variabelen zijn op nominaal meetniveau gemeten. Het maakt namelijk niet uit of je zegt dat vrouwen met kinderen boven de tien jaar de waarde 0 of 1 geeft. Maar beide variabelen zijn dummyvariabelen. Dit houdt in dat ze wel gebruikt kunnen worden als intervalvariabelen.

Vriendschap tussen buren

De vriendschap tussen buren wordt gemeten aan de hand van netwerklijst A (Bijlage 5). De indicator ‘Waar woont het netwerklid’ laat zien waar de netwerkliden van de respondent wonen. Voor alle netwerkliden die in de buurt wonen wordt vervolgens gekeken hoe de respondent de relatie heeft getypeerd. In deze variabele staat 1 = vriendschap, 0 = anders (indicatoren 1 t/m 5 + 7 t/m 9). Deze variabele is een dummyvariabele (nominaal), maar doordat het een dummyvariabele is, kan het worden gebruikt als intervalvariabele.

Functionieniveau van het beroep

In de vragenlijst is gevraagd naar de beroepsomschrijving. Aan de hand van deze omschrijving wordt gekeken binnen het CBS – classificatieschema uit 1992 tot welk niveau het beroep behoort (Bijlage 7). Binnen het CBS – classificatieschema worden vijf niveaus onderscheiden:

- Elementaire beroepen
- Lagere beroepen
- Middelbare beroepen
- Hogere beroepen
- Wetenschappelijke beroepen (CBS, 2001).

Het functionieniveau wordt naar objectief oordeel van de onderzoeker bepaald, maar er kunnen meetfouten optreden (Bijlage 2). De variabele is van ordinaal meetniveau, de variabele kent namelijk geen nulpunt en het is onduidelijk over er evenveel verschil zit tussen de verschillende niveaus.

Verschil in wijken

Het verschil in wijken kan worden gemeten door de potentiële hulpbronnen die aanwezig zijn in Hillesluis te vergelijken met de potentiële hulpbronnen die aanwezig zijn in Blijdorp. Om deze methode te kunnen toepassen wordt in de dataset een onderscheid gemaakt tussen data uit Hillesluis en uit Blijdorp.

3.2.3 Controlevariabelen

Aantal jaren in de buurt

Sampson (1991) stelt dat als er een lage verhuismobiliteit is in de buurt, er ook meer contacten zijn tussen burens. Het hebben van contact met burens wil niet inhouden dat er ook meer informele hulp wordt gegeven door burens, maar het zou wel zo kunnen zijn. Daarom wordt gecontroleerd in hoeverre woontijd samenhangt met de informele hulp en potentiële hulp die respondenten van hun burens ontvangen. De woontijd is geoperationaliseerd aan de hand van de vraag ‘hoelang woont u al in deze buurt’ (1= minder dan een half jaar, 2= tussen een half jaar tot 1 jaar, 3= tussen 1 en 3 jaar, 4=tussen 3 en 5 jaar, 5= tussen 5 en 10 jaar, 6= tussen 10 en 20 jaar, 7= tussen de 20 en 30 jaar, 8= tussen de 30 en 50 jaar, 9= mijn hele leven). De schaal kent geen nulpunt, is wel een oplopende schaal, maar er zit een duidelijke differentiatie in de afstand tussen de verschillende punten. De schaal dus te gebruiken als een schaal op ordinaal meetniveau.

Inkomen

Het economisch kapitaal wordt gemeten aan de hand van het inkomen van de respondent, welke de basis vormt (vgl. Bourdieu, 1989) voor de andere vormen van kapitaal dat vrouwen bezitten. Het inkomen is verdeeld in 20 categorieën. Deze 20 categorieën kunnen worden teruggebracht tot drie op basis van de 40% laagste inkomens, de 40% middeninkomens en de 20% hoogste inkomens (COS-Rotterdam, 2007; CBS Statline, 2007). Echter heb ik ervoor gekozen om uit te gaan van het minimum bruto inkomen, modale bruto-inkomen en het twee keer modale inkomen of meer, omdat hier recentere cijfers over beschikbaar zijn (CPB, 2007). De inkomenstabellen van de 40% laagste inkomens, de 40% middeninkomens en de 20% hoogste inkomens gaan namelijk niet verder dan 2004, terwijl het salaris/uitkering elk jaar stijgt. Daarnaast wordt vaak het modale inkomen als uitgangspunt genomen binnen diverse beleidsmaatregelen, zoals de zorgtoeslag.

De inkomensgroepen worden dan als volgt ingedeeld:

- Minimum inkomen: tot 16.000 euro per jaar
- Minimum – modaal: 16.000 euro – 30.000 euro per jaar
- Modaal – 2x modaal: 30.000 euro – 60.000 euro per jaar
- Meer dan 2x modaal: vanaf 60.000 euro per jaar.

Deze inkomens zijn op basis van het persoonlijk bruto inkomen per jaar. De inkomensgroepen zijn niet allemaal even groot, waardoor er sprake is van een ordinale variabele

Leeftijd

Vrouwen die jonger of juist ouder zijn hebben, volgens Völker (2000), meer contacten in de buurt. Het is aannemelijk dat leeftijd daarom ook van invloed is op het ontvangen van potentiële hulp en informele hulp. Mijn verwachting is echter dat hoe ouder vrouwen zijn, hoe meer potentiële en informele hulp krijgen, dit omdat er ook meer behoefte aan is. De leeftijd is gemeten aan de hand van het geboortjaar van de respondent. Door het geboortjaar om te zetten in de leeftijd van de respondent, kunnen er vier groepen worden onderscheiden;

- Vrouwen jonger dan 25 jaar
- Vrouwen tussen de 25 – 45 jaar
- Vrouwen tussen de 45 – 65 jaar
- Vrouwen van 65 jaar en ouder

De categorieën zijn zo geformuleerd, doordat deze categorieën naar mijn mening een onderscheid maakt tussen de verschillende levensfasen van vrouwen.

In de eerste categorie zijn vrouwen bezig hun werkend leven op te bouwen. Ze zijn vaak net klaar met school en werken pas een aantal jaar. Ze gaan in deze periode zelfstandig wonen. De tweede categorie vrouwen werkt langer, gaat trouwen en krijgt kinderen (CBS, 2006). De derde categorie zijn de vrouwen van middelbare leeftijd, die vaak al wat oudere kinderen hebben en meestal werken. De vierde categorie zijn vrouwen die gepensioneerd zijn en een AOW uitkering ontvangen. Enkel zullen nog ‘vrijwillig’ werkzaam zijn. De leeftijdscategorieën zijn gebaseerd

op de indeling die het CBS (2007) maakt. Het CBS (2007) maakt echter ook onderscheid tussen groepen vrouwen van 65 tot 80 jaar en 80 jaar en ouder. Dit onderscheid heb ik weggelaten, omdat ik verwacht dat er weinig vrouwen/mannen in de dataset zullen zijn die ouder zijn dan tachtig jaar en ik vind het daarom niet relevant om er een aparte categorie van te maken. Daarnaast onderscheid het CBS (2007) kinderen/jong volwassen tussen de 15 – 20 jaar en tussen de 20 – 25 jaar. Ook dit onderscheid maak ik niet, omdat de geïnterviewden 18 jaar of ouder en er daarom erg weinig respondenten vallen binnen deze categorieën (CBS Statline, 2007).

Door het maken van schalen wordt deze variabele een ordinale variabele, omdat de vier schalen niet even groot zijn. Als de schalen niet waren geconstrueerd betrof het een interval variabele, omdat leeftijd een natuurlijk nulpunt kent en dat er tussen de een en twee evenveel ruimte zit als tussen drie en vier (over 365 dagen).

3.3 De vragenlijst

De vragenlijst die we hebben gebruikt is gebaseerd op de vragenlijst die gebruikt is in de wijk Cool in Rotterdam in 2001 (Bijlage 6). De vragenlijst (Bijlage 4) is op sommige punten uitgebreid door Mevrouw van Eijk, van het OTB aan de Technische Universiteit Delft. Haar onderzoek gaat in op de vraag welke rol de buurt speelt voor het vormen van sociale relaties. Daarnaast wordt gekeken in de vragenlijst met wie vrouwen contacten hebben en in welke mate vrouwen sociale steun/hulp van anderen krijgen. Het laatste aspect staat centraal in mijn eigen onderzoek, waardoor ik heb gesloten om te participeren in het onderzoek.

De respondenten zijn geselecteerd op basis van hun adres (systematische steekproef). Elk zevende adres in de straat kreeg een brief thuisbezorgd waarin gevraagd werd of een van de inwoners van 18 jaar en ouder wilde meewerken aan het onderzoek. Na het bezorgen van de brieven gingen wij, onder leiding van Mevrouw van Eijk, met 10 studenten op pad om vrouwen te vragen of ze wilden meewerken aan het onderzoek. Met de mensen die mee wilde werken werd een afspraak gemaakt of werd het interview direct afgenomen. Als de mensen niet thuis waren gingen we langs op een andere dag en een ander tijdstip. Mijn eigen ervaring is dat in de wijk Hillesluis we vaak direct het interviews konden afnemen en in Blijdorp we vaker afspraken maakte. In het onderzoek waren we vooral op zoek naar de hoofdbewoners, maar er zijn ook enkele thuiswonende kinderen geïnterviewd. Er is twee keer gebruik gemaakt van een tolk (Turks) in Hillesluis om het interview te kunnen houden. Gemiddeld duurde een interview 77

minuten, waarbij er maar een minimaal verschil is tussen de duur van het interview in Hillesluis en in Blijdorp. Het langste interview duurde drie uur, het kortste interview een half uur. In totaal zijn er 204 mensen geïnterviewd, 104 in Hillesluis en 100 in Blijdorp.

3.4 De steekproef

In tabel 3.1 heb ik algemene kenmerken op basis van geslacht, inkomen, etniciteit, burgerlijke staat, het hebben van een betaalde baan en leeftijd uiteengezet. Uit de tabel blijkt dat er meer vrouwen dan mannen zijn geïnterviewd in de wijken. Dit kan te maken hebben met de tijdstippen waarop wij langs kwamen ('s ochtends, 's middags of 's avonds) of dat vrouwen eerder bereid waren om mee te werken. Een groot deel van de vrouwen is getrouwd (39, 2%). De meeste vrouwen in de steekproef zijn tussen de 25-44 jaar en de meerderheid van de vrouwen verdient tot het minimum inkomen of tussen het minimum en het modale inkomen. De meerderheid heeft een betaalde baan en is van autochtone afkomst. Opvallend is dat als we kijken naar de vrouwen in de steekproef, dat er meer vrouwen single zijn. Dit vormt bij de vrouwen namelijk de grootste groep (41% ten opzichte van 33,6% die getrouwd zijn). Al valt het in absolute getallen wel mee. Verder hebben iets meer mannen dan vrouwen een baan (het percentage betaalde baan is iets gezakt ten opzichte van de gehele steekproef). Ook verdienen vrouwen minder dan mannen.

Tabel 3.1: beschrijving van de steekproef

	Hele dataset (N=204)	Vrouwen in de dataset (N=122)
Man	82 (40,2%)	n.v.t.
Vrouw	122 (59,8%)	n.v.t.
Getrouwd	80 (39,2%)	41 (33,6%)
Samenwonend	38 (18,6%)	24 (19,7%)
Single	76 (37,3%)	50 (41%)
Lat	2 (1%)	1 (0,8%)
Weduwe/Weduwenaar	4 (2%)	3 (2,5%)
Thuiswonend bij ouders	3 (1,5%)	3 (2,5%)
Gescheiden	1 (0,5%)	0
Jonger dan 25 jaar	7 (3,4%)	6 (4,9%)

Tussen de 25-44 jaar	109 (53,4%)	69 (56,6%)
Tussen de 45-64 jaar	60 (29,4%)	32 (26,2%)
65 jaar en ouder	28 (13,7%)	15 (12,3%)
Tot bruto minimuminkomen	63 (31%)	43 (35,5%)
Minimum – Modaal	60 (29,6%)	37 (30,6%)
Modaal – 2x modaal	59 (29,1%)	33 (27,3%)
2x modaal of meer	21 (10,3%)	8 (6,6%)
Autochtoon	137 (67,2%)	81 (66,4%)
Allochtoon	65 (31,8%)	41 (33,6%)
Onbekend	2 (1,0%)	0
Betaalde baan = ja	122 (59,8%)	70 (57,4%)

Als de cijfers worden afgezet tegen de stad Rotterdam, wonen er inderdaad iets meer vrouwen in Rotterdam (51%), maar de vrouwen zijn dan nog steeds sterk oververtegenwoordigd in de steekproef (59,8%). Omdat ik in mijn onderzoek kijk naar vrouwen, is dit geen probleem. In de steekproef zijn ten opzichte van de stad Rotterdam minder allochtonen vertegenwoordigd (31,8% t.o.v 45,7% voor de gehele stad). Het percentage gehuwden voor de gehele steekproef weerspiegelt het gemiddelde voor de stad Rotterdam (beiden 39,2%), voor de vrouwen geldt dat er dus iets minder gehuwde vrouwen zijn vertegenwoordigd. Ook het percentage singles in de steekproef benadert het gemiddelde percentage voor de stad Rotterdam (42,4%) vrij dicht. Het inkomen blijkt een redelijke afspiegeling te zijn ten opzichte van de stad Rotterdam. In 2003 behoorde 54,6 procent van de mensen in Rotterdam tot de categorie van de 40% van de laagste inkomens. Deze grens was in 2003 getrokken bij 22.000 euro. Gezien het feit dat de categorie minimum – modaal loopt van 16.000 – 30.000 euro, komt dit getal redelijk overeen met de gehele dataset. Echter is het moeilijk om op basis van deze twee verschillende meetmethoden daar een betrouwbare uitspraak over te doen, omdat de cijfers uit 2003 verouderd zijn.

Dat de cijfers tussen enerzijds de dataset en anderzijds de stad Rotterdam afwijken van elkaar, kan worden verklaard door het feit dat het onderzoek is gedaan in twee wijken en niet in de gehele stad Rotterdam. De wijken Hillesluis en Blijdorp wijken zelf ook af van de gemiddelden in Rotterdam.

Gemiddeld hadden de respondenten in de dataset 7,67 (8) netwerkleden.

3.4 Korte beschrijving van de twee onderzoekswijken

3.4.1 Hillesluis

De wijk Hillesluis is ontstaan tussen 1890 en 1920 en ligt in het zuiden van Rotterdam. De wijk werd gebouwd vanwege de groeiende vraag naar woningen door de aantrekkende industrie in de stad en vooral in de haven (Blokland – Potters, 1998). De wijk is uitgegroeid tot 11.580 inwoners in 2005 (De Graaf, 2007). De wijk Hillesluis behoort tot de deelgemeente Feijenoord. De wijk kent relatief veel jonge vrouwen, veelal van allochtone afkomst. Het merendeel van de Hillesluisers heeft geen opleiding van mbo of hoger en ruim driekwart van de inwoners van Hillesluis behoort tot de laagste inkomensgroepen. Relatief veel inwoners van de wijk ervaren drugsoverlast en overlast van groepen jongeren in de buurt (Van Rhee & De Jong, 2007). Het onderzoek heeft plaatsgevonden in een deel van Hillesluis tussen de Slaghekstraat, de West – Varkenoordseweg, Breeweg en de Beijerlandse laan. Dit is het zuidelijke deel van Hillesluis. De belangrijkste winkelstraat, de Beijerlandse laan, wordt gekenmerkt door zeer veel kleine winkeltjes en eethuizen. Veel huizen stammen nog van voor de oorlog, met hier en daar wat nieuwbouw. De woningbouwvereniging is in deze wijk druk bezig met het renoveren en slopen van woningen. Ook in de enquête kwam dit naar voren. De plannen staan vast en een aantal mensen gaven aan op korte termijn te moeten verhuizen. De wijk wordt gezien als een aandachtswijk/probleemwijk zowel binnen de gemeente als binnen het rijk en is opgenomen als een van de 40 aandachtswijken door Minister Vogelaar van Wonen, Wijken en Integratie (wweni, 2007).

In tabel 3.2 zijn de kerncijfers opgenomen van de verdeling man/vrouw, leeftijd, etniciteit, inkomen en burgerlijke staat voor verzamelde data in de wijk Hillesluis.

Tabel 3.2: Beschrijving van de steekproef uit Hillesluis

	Hillesluis (N=104)	Vrouwen Hillesluis (N=60)
Man	44 (42,3%)	n.v.t.
Vrouw	60 (57,7%)	n.v.t.
Getrouwd	49 (47,1%)	26 (43,3%)
Samenwonend	9 (8,7%)	4 (6,7%)
Single	40 (38,5%)	26 (43,3%)

Lat	1 (1%)	0
Weduwe/Weduwenaar	2 (1,9%)	1 (1,7%)
Thuiswonend bij ouders	3 (2,9%)	3 (5,0%)
Gescheiden	1 (1%)	0
Jonger dan 25 jaar	6 (5,8%)	5 (8,3%)
Tussen de 25-44 jaar	51 (49%)	33 (55%)
Tussen de 45-64 jaar	31 (29,8%)	13 (21,7%)
65 jaar en ouder	16 (15,4%)	9 (15%)
Tot bruto minimuminkomen	53 (51,5%)	35 (59,3%)
Minimum – Modaal	38 (36,9%)	22 (37,3%)
Modaal – 2x modaal	8 (7,8%)	0
2x modaal of meer	4 (3,9%)	2 (3,4%)
Autochtoon	46 (44,2%)	24 (40%)
Allochtoon	56 (53,9%)	36 (60%)
Onbekend	2 (1,9%)	0
Betaalde baan = ja	57 (54,8%)	24 (40%)

Uit tabel 3.2 blijkt dat het aantal vrouwen oververtegenwoordigd is in Hillesluis. De getrouwde mannen en vrouwen vormen de grootste groep, al is dit onder de vrouwen precies gelijk aan het aantal singles. De meeste mannen en vrouwen uit de steekproef zijn tussen de 25 en 45 jaar en hebben een bruto jaarinkomen tot het brutominimumloon of tussen het brutominimumloon en het modaal inkomen. Alle vrouwen die werken (40%) verdienen een minimum tot modaal inkomen, op twee uitzonderingen na, die verdienen meer dan 60.000 euro (meer dan 2x modaal) per jaar. De meerderheid van de vrouwen in de steekproef is van allochtone afkomst.

Als we dit vergelijken met de gegevens van heel Hillesluis blijkt dat in Hillesluis juist meer mannen wonen (51,2% t.o.v 48,8% vrouwen). In Hillesluis is 79,9% van de inwoners van allochtone afkomst, in de dataset is dit maar 53,9% (Rotterdam buurtmonitor, 2007). Deze cijfers zijn dus sterk vertekend. Dit kan te maken hebben met de taalbarrière of met het feit dat we maar in een gedeelte van Hillesluis hebben geïnterviewd. In Hillesluis is 53% van de mensen aan het werk (in loondienst of eigen bedrijf), in de gehele steekproef is dit 54,8% (De Graaf, 2007). Het aantal mensen dat werk in de steekproef is dus representatief voor heel Hillesluis. Maar het aantal vrouwen dat werkt is maar 40%. Het is echter niet bekend of dit representatief is voor de

vrouwen in Hillesluis, maar op basis van de gegevens die beschikbaar zijn betekent dit een ondervertegenwoordiging van het aantal werkenden. Als er gekeken wordt naar de leeftijden van de inwoners in Hillesluis, blijkt zoals al in de beschrijving stond van de wijk, dat het een erg jonge wijk is. De mensen tussen de 20-34 jaar zijn sterk oververtegenwoordigd in Hillesluis (27,4%). Dit blijkt ook duidelijk uit de tabel. 55% van de vrouwen en 49% van de mannen en vrouwen is tussen de 25 en 45 jaar (Rotterdam buurtmonitor, 2007).

Gemiddeld hadden de respondenten in Hillesluis 6,23 (6) netwerkleiden

3.4.2 Blijdorp

De wijk Blijdorp is gebouwd tussen 1931 en 1940 op de voormalige Blijdorpse polder. De wijk wordt begrensd door de in 1940 gedempte Noorderhaven, het Noorderkanaal, het Schiekanal en de spoorlijn naar Hoek van Holland (Wikipedia, 2007).

De wijk Blijdorp is een middenklasse wijk en wordt op de website van Rotterdam – Noord, de deelgemeente waar Blijdorp onder valt, als volgt omschreven;

“ In Blijdorp zijn statige singels en rustige straten, veel groen en diergaarde Blijdorp van architect Sybold van Ravesteyn te vinden. Net als Bergpolder is Blijdorp aangewezen als beschermd stadsgezicht. Ongeveer 9.500 vrouwen wonen er met plezier. De afgelopen jaren is de bevolking verjongd, hetgeen er op wijst dat de grote wijk niet alleen ideaal is voor ouderen. De bewoners van Blijdorp willen de wijk vooral zo mooi houden. De aanleg van de RandstadRail, met een ondergronds station op de Statenweg, is een ontwikkeling waar de bewoners en de ondernemers dan ook nauw bij betrokken zijn. In Blijdorp is het goed recreëren in het Roel Langerakpark, het Vroesepark en diergaarde Blijdorp. Een ander markant onderdeel van Blijdorp is de Blijdorpsepolder, waar de weinige inwoners over het algemeen op een woonboot wonen.” (Rotterdam Noord, 2004)

Het onderzoek is gedaan in een deel van de wijk Blijdorp namelijk het gedeelte tussen de Stadhoudersweg, de Van Aerssenlaan, de Benthicklaan en de Walenburgerweg. Dit is het zuidelijke deel van Blijdorp tegen het Centraal Station van Rotterdam aan. De wijk kent twee winkelcentra, een winkelcentrum op het Stadhoudersplein en op het Benthickplein. Er is een grote

scholengemeenschap in de buurt, wat volgens sommige bewoners voor overlast zorgt. In de wijk Blijdorp, op de Statensingel, is heeft de overgave van Nederland in 1940 plaatsgevonden na het bombardement in Rotterdam. Van de overgave staat een monument op de Statensingel, zo hoorde ik tijdens een van mijn interviews.

In tabel 3.3 worden enkele karakteristieken van de verzamelde data in Blijdorp weergegeven op het gebied van sekse, leeftijd, burgerlijke staat, inkomen, etniciteit en het hebben van een betaalde baan.

Tabel 3.3: Beschrijving van de steekproef uit Blijdorp

	Blijdorp (N=100)	Vrouwen Blijdorp (N=62)
Man	38 (38%)	n.v.t.
Vrouw	62 (62%)	n.v.t.
Getrouwd	31 (31%)	15 (24,2%)
Samenwonend	29 (29%)	20 (32,3%)
Single	37 (37%)	24 (38,7%)
Lat	1 (1%)	1 (1,6%)
Weduwe/Weduwnaar	2 (2%)	2 (3,2%)
Jonger dan 25 jaar	1 (1,0%)	1 (1,6%)
Tussen de 25-44 jaar	58 (58%)	36 (58,1%)
Tussen de 45-64 jaar	29 (29%)	19 (30,6 %)
Ouder dan 65 jaar	12 (12%)	6 (9,7%)
Tot bruto minimuminkomen	10 (10%)	8 (12,9%)
Minimum – Modaal	22 (22%)	15 (24,2%)
Modaal – 2x modaal	51 (51%)	33 (53,2%)
2x modaal of meer	17 (17%)	6 (9,7%)
Autochtoon	91 (91%)	57 (91,9%)
Allochtoon	9 (9%)	5 (8,1%)
Betaalde baan = ja	75 (75%)	46 (74,2%)

Ook in Blijdorp zijn de vrouwen oververtegenwoordigd in de steekproef. Wat verder opvallend is, is dat het bruto jaarinkomen voor de meeste mannen en vrouwen boven het modale inkomen ligt. Een zeer duidelijk verschil met Hillesluis. De singles zijn zowel in de gehele steekproef als onder de vrouwen in de steekproef de grootste groep. Het overgrote deel in de steekproef is van autochtone afkomst (91%) en de meeste mensen in de steekproef, zowel mannen en vrouwen als alleen vrouwen, hebben een betaalde baan (75%)

Als dit wordt afgezet tegen de cijfers uit de gehele wijk Blijdorp, blijkt dat vrouwen wederom oververtegenwoordigd zijn. Vrouwen zijn weliswaar licht in de meerderheid (52,3%) in de wijk zelf, maar in de steekproef is 62% vrouw. Verder is het aantal allochtonen in de steekproef in verhouding tot het percentage dat in de wijk woont ondervertegenwoordigd (9% t.o.v 24,1% in heel Blijdorp). Dit zou kunnen verklaard worden doordat we niet in heel Blijdorp hebben geïnterviewd, maar slechts in een gedeelte daarvan. De wijk zelf kenmerkt zich door een groot percentage jonge mensen (34,9% 20-35 jarigen) en oudere mensen (14,4% van 65 jaar en ouder) en dit komt ook uit de dataset naar voren. Overigens wijkt dit niet veel af van de bevindingen in Hillesluis (Rotterdam buurtmonitor, 2007). Het inkomen van de inwoners in Blijdorp is waarschijnlijk iets vertekend, in 2003 behoorde 42% van de inwoners tot de laagste 40% (inkomensschaal), in de steekproef is dit ongeveer 35% (waarschijnlijk nog lager). Het kan zijn dat in de afgelopen 4 jaar het inkomen in de wijk sterk is gestegen, door de verjonging in de wijk (vgl Rotterdam Noord, 2004) of door de keuze om alleen in een gedeelte van Blijdorp te interviewen. Het aantal vrouwen met een betaalde baan in de steekproef en voor de hele wijk komt precies overeen (beiden 75%) (De Graaf, 2007).

Gemiddeld hadden de respondenten in Blijdorp 9,16 (9) netwerkleden.

Opvallend om te zien is als men de wijken Hillesluis en Blijdorp vergelijkt er sprake is van twee totaal verschillende wijken, behalve op leeftijd. Dit maakt dat de hypothesen op het gebied van diversiteit, homogeniteit en kapitaal zeer relevant zijn en ook zeer interessant zijn om te bestuderen.

Al eerder is geschreven dat de dataset van Hillesluis en Blijdorp aan de kleine kant is (N=70) en (N=122). Om de analyses beter te kunnen verantwoorden en de uitkomsten van de analyses betrouwbaarder te maken, wordt er ook gebruik gemaakt van een bestaande dataset. Deze bestaande dataset is afkomstig van Talja Blokland, buitengewoon hoogleraar wetenschappelijke

grondslagen van het opbouwwerk aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. De vragenlijst die gebruikt is voor de onderzoeken in Hillesluis en Blijdorp zijn gebaseerd op deze vragenlijst en daardoor op een groot aantal punten overeenkomstig en dus bruikbaar als ondersteuning voor de uitgevoerde analyses. Dit onderzoek is in 2001 uitgevoerd, in Cool – Zuid (Rotterdam).

3.5 Cool

Cool is een buurt met ongeveer 500 inwoners, gelegen rondom de Witte de With straat in Rotterdam. Cool ligt aan de rand van het centrum. Cool – Zuid, de plek waar de interviews zijn gehouden, ligt ten zuiden van de Westblaak en kenmerkt zich door de vooral in de binnenstraten gecentreerde sociale woningbouw en aan de randen de duurdere woningen. Cool is een gemengde buurt (Blokland, 2004).

In Cool-Zuid zijn in 2001, 206 bewoners geïnterviewd aan de hand van een gestructureerde vragenlijst. Elk huishouden ontving, net als in de wijken Blijdorp en Hillesluis, een brief ter introductie van het onderzoek en met de vraag of de bewoners wilden meewerken. Bij elke derde woning is vervolgens aangebeld om een afspraak te maken met de desbetreffende bewoner voor een interview. Als er niemand thuis was, dan werd er twee maal teruggekeerd op andere dagen en tijdstippen. Als het mogelijk was (als iemand een naambordje had, waardoor de naam van de bewoner bekend was) werd er telefonisch contact opgenomen. Als men drie maal niet thuis was, werd er bij de naastgelegen woning aangebeld (Blokland, 2004).

Blokland – Potters trachtte met deze interviews vooral te weten te komen:

“De interviews beoogden onder meer netwerkdata te genereren. Ik was vooral geïnteresseerd in netwerkkleden waarmee geïnterviewden samen participeerden in activiteiten die de zwakke bindingen van sociaal kapitaal genereerden volgens Putnams these in Bowling Alone: iets samen doen, sociaal of politiek, in georganiseerde context, gewoonlijk op vrijwillige basis” (Blokland, 2004:35).

3.5.1 Operationalisering

De vragenlijst uit Cool (Blokland, 2001) en uit Hillesluis en Blijdorp hebben veel overeenkomstige kenmerken, maar wijken ook af van elkaar. Dit leidt ertoe dat voornamelijk de afhankelijke variabelen informele hulp, formele hulp en potentiële hulp anders geoperationaliseerd moeten worden dan in Blijdorp en Hillesluis (Bijlage 6).

In de vragenlijst van Cool is formele hulp alleen gemeten aan de hand van de vragen ‘Heeft u huursubsidie’ en ‘Was die persoon daarvoor in dienst genomen’. De laatste vraag is net als in de vragenlijst van Hillesluis en Blijdorp afgeleid van de vraag ‘Heeft iemand U in de afgelopen drie maanden geholpen met klusjes in en rondom het huis’. De formele hulp is dus beperkter gemeten dan in de vragenlijst van Hillesluis en Blijdorp. (Blokland, 2001).

De informele hulp is minder breed gemeten, maar sluit redelijk aan bij de vragenlijsten uit Hillesluis en Cool. De vraag ‘Wordt deze persoon door u betaald om op te passen’ is niet opgenomen in de vragenlijst van Cool, net als de vragen ‘Is het wel eens voorgekomen dat u griep had en enkele dagen in bed moest blijven, en is er toen iemand geweest die u heeft geholpen, bijvoorbeeld met boodschappen doen of naar de apotheek gaan?’ en ‘Is het de afgelopen 3 maanden wel eens voorgekomen dat u etenswaren nodig had en de winkels dicht waren, of een stuk gereedschap dat u niet heeft, en is er dan iemand van wie u die spullen heeft geleend?’.

De andere vragen (Hoe bent u aan uw huidige baan gekomen?; Hoe heeft u uw huidige woning gekregen?; Was die persoon daarvoor door u in dienst genomen?) zijn op precies dezelfde manier gesteld. Omdat van informele hulp geen schaal is gemaakt, worden de losse vragen die zowel in Cool als in Hillesluis en Blijdorp zijn opgenomen, vergeleken met elkaar (Blokland, 2001).

De potentiële hulp is door Blokland (2001) in Cool gemeten aan de hand van Tabel 3.4.

Tabel 3.4: Potentiële hulp gemeten in Cool

	Iemand steun	voor	Op de lijst?	Nummers op de lijst?
	Ja	Nee	Ja	Nee
Een levensmiddel lenen dat U vergat te kopen				
Advies vragen over een medische kwestie				
Advies vragen over een juridische kwestie				
Geld lenen				
Tijdelijk onderdak krijgen in geval van nood				
Hulp krijgen bij het vinden van een nieuwe baan				
Een sleutel van Uw huis afgeven zodat U binnenkunt als U Uw sleutel niet bij U heeft				
Bron: Blokland, 2001				

De vragen die Blokland (2001) corresponderen op de meeste punten niet met de vragenlijst uit Hillesluis en Blijdorp. Daarnaast zijn binnen deze vragen steeds maximaal 5 netwerkliden opgeschreven die deze potentiële hulp kunnen geven. Doordat de vragen dusdanig afwijken en omdat het aantal netwerkliden sterk afwijken van de vragenlijst in Hillesluis en Blijdorp, meet ik niet de potentiële hulp in Cool (Blokland, 2001).

Doordat de vragen naar informele hulp minder breed zijn gemeten, is de *specialisatie* in rollen ook iets minder uitgebreid. De vragen over het oppassen van de kinderen, hulp bij ziekte en het lenen van levensmiddelen zijn, zoals al werd genoemd bij de informele hulp, niet gevraagd in de vragenlijst van Cool (Blokland, 2001). Dit houdt in dat de schaal binnen Cool loopt van 1 t/m 12 in plaats van 1 t/m 15.

De controlevariabele *inkomen* is gemeten in guldens. Maar door gebruik te maken van het minimuminkomen en het modale inkomen in 2001, kan het effect van inkomen wel gemeten worden op basis van deze vragenlijst (Blokland, 2001).

Het brutominimum inkomen in 2001 betrof 30.529,20 gulden (SZW, 2000). Het modale inkomen in 2000 was 54.000 gulden (NRC, 2000). Het 2x modaal inkomen lag op 108.000 per jaar. Op basis van deze cijfers zijn voor de variabele inkomen de volgende categorieën gemaakt.

- Tot 30.000 = minimum inkomen
- Tussen de 31.000 – 60.000 = minimum – modaal inkomen
- Tussen de 60.000-110.000 = modaal – 2x modaal inkomen
- Meer dan 110.000 = meer dan 2x modaal inkomen.

De operationalisering op basis van de vragenlijst ‘Sociale Relaties en Sociale Netwerken’, die gebruikt is in Cool door Blokland in 2001, wijken op een aantal punten af van de operationalisering van Hillesluis en Blijdorp. De keuze om de operationalisering in Hillesluis en Blijdorp niet aan te passen, is gemaakt, omdat ik van mening ben dat binnen elke operationalisering voldoende indicatoren zijn en dat het zonde is om data niet te gebruiken. Ik vind het vooral van belang dat de betrouwbaarheid van de ‘gemaakte’ variabelen hoog is, waardoor de toetsing betrouwbaar wordt. Juist door grotendeels overeenkomende onderzoeken naast elkaar te leggen kan ook bevestigd worden in hoeverre de aard van de vragen van invloed zijn op de gevonden resultaten. Als bijvoorbeeld de hypothese ‘Naarmate er tussen burens sprake is van vriendschap, ontvangen zowel werkende vrouwen als niet werkende vrouwen meer informele hulp van hun burens zowel significant is in Blijdorp en Hillesluis als in Cool, is de hypothese sterk bevestigd.

3.5.2 De steekproef

Blokland (2001) heeft gedurende haar onderzoek 205 mensen in Cool geïnterviewd (Tabel 5). Hiervan waren 105 vrouw. De grootste groep was single, zowel binnen de totale dataset als onder de groep vrouwen. Het merendeel van de geïnterviewden is tussen de 25 en 44 jaar en heeft een betaalde baan. Ongeveer eenderde van de geïnterviewden verdient tot het minimum inkomen, de meeste mensen verdienen tussen het minimum en het modale inkomen. Ongeveer een kwart verdient meer dan het modale inkomen (Tabel 3.5).

Tabel 3.5: Beschrijving van de steekproef in Cool

	Cool (N=205)	Vrouwen Cool (N=100)
Man	100 (48,8%)	n.v.t.
Vrouw	105 (51,2%)	n.v.t.
Getrouwd	57 (27,8%)	33 (31,4%)
Samenwonend	34 (16,6%)	17 (16,2%)
Single	96 (46,8%)	44 (41,9%)
Thuiswonend bij ouders	14 (6,8%)	10 (9,5%)
Anders	4 (2,0%)	1 (1,0%)
Jonger dan 25 jaar	2 (1,0%)	2 (1,9%)
Tussen de 25-44 jaar	102 (50,7%)	55 (52,4%)
Tussen de 45-64 jaar	62 (30,8%)	32 (30,5%)
Ouder dan 65 jaar	35 (17,4%)	16 (15,2%)
Tot bruto minimuminkomen	59 (33,5%)*	30 (36,6%)*
Minimum – Modaal	61 (34,7%)*	33 (40,2%)*
Modaal – 2x modaal	44 (25%)*	17 (20,7%)*
2x modaal of meer	12 (6,8%)*	2 (2,4%)*
Autochtoon	128 (64%)	62 (59%)
Allochtoon	77 (36%)	43 (41%)
Betaalde baan = ja	137 (67,2%)	71 (67,6%)

*Een groot aantal vrouwen wilde hun inkomen niet opgeven (Vrouwen 21%, Totaal 13,7%)

Bron: Blokland, 2001

De steekproef bevat meer autochtonen dan er op dat moment woonachtig waren in Cool (64% t.o.v 48,4% in heel Cool). Ook is binnen de steekproef het inkomen hoger dan voor heel Cool en zijn de respondenten tot 40 jaar oververtegenwoordigd. De steekproef is daarom geen representatieve afspiegeling van de gehele wijk, maar een afspiegeling van alle categorieën inwoners (Blokland, 2004).

In totaal noemden de respondenten 1740 netwerkliden, een gemiddelde van 6,51 netwerkliden per geïnterviewde (Blokland, 2004). Dit gemiddelde ligt iets lager dan in de steekproef in

Hillesluis en Blijdorp, wat kan worden verklaard doordat er minder netwerkgeneratoren zijn opgenomen in de vragenlijst van Cool.

3.6. Betrouwbaarheid

In het onderzoek zijn 204 mensen geïnterviewd, 100 in Blijdorp en 104 in Hillesluis. 122 mensen zijn vrouw en worden dus gebruikt voor de analyse om de probleemstelling te kunnen beantwoorden. Dit is voor een kwantitatieve analyse erg weinig en waarschijnlijk beïnvloedt dit de kracht van de analyse. Door deze lage steekproef, wordt de betrouwbaarheid nadelig beïnvloed.

Om dit probleem deels te ondervangen worden dezelfde analyses gedaan voor de wijk Cool. In de wijk Cool is een soort zelfde onderzoek gedaan in 2001. Door de resultaten van Cool te vergelijken met dit onderzoek verhoogd dit de betrouwbaarheid van de bevindingen in Hillesluis en Blijdorp.

Er is gekozen om het onderzoek te doen binnen twee wijken in Rotterdam, Hillesluis en Blijdorp. Hillesluis is een achterstandswijk die valt binnen de 40 probleemwijken die minister Vogelaar heeft aangewezen. Blijdorp is een echte middenklassenwijk. Door twee uitersten te kiezen kan de invloed van de buurt goed gemeten worden.

De vragen naar formele hulp in het onderzoek zijn erg beperkt. Daarnaast verwacht ik een sterke correlatie tussen de vragen ‘Wordt deze persoon door u betaald?’ en ‘Gaan uw kinderen naar de kinderopvang?’, waardoor de formele hulp die vrouwen ontvangen sterk daardoor beïnvloed wordt. De informele hulp is gemeten aan de hand van 8 items, waarvan 6 items bruikbaar zijn voor dit onderzoek. De vrouwen die de respondent in informele hulp verlenen werden op de netwerklijst gezet. Vervolgens kreeg de respondent vraag of er nog iemand is die voor hem/haar is en die nog niet op deze lijst voorkomt. Veelal voegde de respondent ouders, vrienden en andere familieleden toe die nog niet op de lijst voorkwamen. Buren werden veel minder vaak genoemd. Dit houdt in dat de netwerklijst vooral bestond uit veel belangrijke personen uit iemand leven, aangevuld met vrouwen die informele hulp hebben verleend. Hierdoor hebben we wel een deel van de vrouwen die een potentiële hulpbron zijn, maar lang niet allemaal. Dit kan de variabele potentiële hulpbron vertekenen. Daarnaast kenmerkt de respondent de contactpersonen op de netwerklijst als al dan niet een potentiële hulpbron. Dit wil niet zeggen dat vrouwen ook daadwerkelijk een potentiële hulpbron zijn. Dit kan zeker het resultaat vertekenen.

Er is binnen dit onderzoek gekozen om gebruik te maken van gestructureerde (enquête) interviews en daarnaast gebruik te maken van een bestaande dataset. Door mijn resultaten alleen te baseren op dit onderzoekstype (enquête) en geen extra bevestiging te zoeken binnen diepte-interviews beïnvloed dit de betrouwbaarheid van de resultaten. Juist door meerdere onderzoekstypen te gebruiken wordt de ‘toevalligheid’ van het resultaat verminderd en zullen de resultaten betrouwbaarder zijn.

3.7 Validiteit

Zowel binnen de wijken als binnen de stad Rotterdam zijn vrouwen sterk oververtegenwoordigd in de dataset. Gezien mijn onderzoeksonderwerp ‘werkende vrouwen’ is niet nadelig voor de eventuele generalisaties. De oververtegenwoordiging van de leeftijdsgroep 25-45 jaar kan echter wel voor enige vertekening zorgen, omdat ik veronderstel dat vrouwen met jonge kinderen meer informele hulp van burens ontvangen.

Het onderzoek is afgenomen bij de mensen thuis door een interviewer. Dit heeft als voordeel dat als vragen niet begrepen werden of als de vragen verkeerd geïnterpreteerd werden de interviewer extra uitleg bij de vragen kon geven. Ook kan de interviewer zelf een mogelijke ‘foutenbron’ zijn. Dit kan gebeuren doordat de interviewer antwoorden niet juist rapporteert of de vragen suggestief stelt. Het risico hierop minimaal, omdat het een gestructureerde vragenlijst betrof en dus weinig ruimte overliet voor eigen interpretatie. De verwachting is dan ook dat dit niet van invloed is op de validiteit van het onderzoek.

Naar verwachting is het aantal sociaal wenselijke antwoorden in dit onderzoek gering. Sociaal wenselijke antwoorden worden vaak gegeven als ze ongewenst gedrag betreffen (’t Hart e.a., 2003). De vragen in de enquête waren niet gericht op dit soort intieme of ongewenste gedragingen en lokten dus geen sociaal wenselijke antwoorden uit. Ik verwacht dan ook niet dat de validiteit van het onderzoek benadeeld wordt door de gegeven sociaal wenselijke antwoorden.

De gemeten indicatoren voor formele hulp zijn vrij beperkt. De vragenlijst was meer gericht op de informele hulp en daardoor is er naar verschillende vormen van overheidssteun, zoals thuiszorg, niet gevraagd. Uit de literatuur blijkt echter dat deze vormen formele hulp de behoefte voor informele steun sterk kunnen beïnvloeden. De schaal formele hulp meet dus niet alle aspecten van formele hulp die vrouwen kunnen ontvangen. De inhoudsvaliditeit van formele hulp wordt hierdoor nadelig beïnvloed.

De gemeten indicatoren van informele hulp bevat de meest voorkomende vormen van hulp aan burens (Volker, 2000). Dit verhoogt de inhoudsvaliditeit van de informele hulp. De externe validiteit van dit onderzoek wordt beperkt door de beperkte groep vrouwen dat geïnterviewd is. Daarnaast hebben alle onderzoeken in Rotterdam plaatsgevonden. Het onderzoek gaat dus over de vrouwen in Hillesluis en Blijdorp en de wijken die dezelfde kenmerken hebben als deze wijken. Ik denk dat verder generaliseren de validiteit van het onderzoek sterk beïnvloed.

Hoofdstuk 4: Resultaten

‘Meten is weten’, dus zullen de hypothesen worden getoetst aan de hand van de data uit Hillesluis, Blijdorp en Cool. Voordat de daadwerkelijke analyse gedaan kan worden, moeten een aantal schalen worden geconstrueerd. Bij deze constructie van de schalen is het van belang dat er vooral gekeken wordt naar de betrouwbaarheid van de schalen. In dit hoofdstuk wordt voor elk van de geconstrueerde schalen de betrouwbaarheid van de schaal besproken. Vervolgens worden de hypothesen getoetst aan de hand van Cramer’s V en Kendall’s tau-b en zal gekeken worden in hoeverre de voorafgestelde hypothesen worden bevestigd.

4.1 Beschrijvende statistiek

4.1.1 Betrouwbaarheidsmeting

Om de betrouwbaarheid te meten kan er gebruik worden gemaakt van drie gangbare testmethoden; de retest, de split-half methode en de Cronbachs alfa. De retest methode is vooral bruikbaar op enquêtes die meerdere malen onder dezelfde mensen zijn uitgevoerd en dus niet bruikbaar in deze analyse (Carmines & Zeller, 1979). De split - half methode, ook wel de Spearman - Brown formule genoemd, scheidt de totale set in twee helften en kijkt in hoeverre de scores van de twee helften correleren met elkaar. De correlatie tussen deze twee helften, maakt een schatting van de betrouwbaarheid van de toets. De split-half methode is voor dit onderzoek minder geschikt om te gebruiken, omdat het niet helemaal duidelijk is welke vragen een groep vormen. Dit maakt het moeilijk om twee groepen te vormen, waardoor het beter is de Cronbachs alfa te gebruiken. De Cronbachs alfa lijkt qua methode sterk op de split-half methode. Echter kijkt de Cronbachs alfa naar alle mogelijke combinaties voor de items en deelt de items niet in twee helften. De Cronbachs alfa kijkt in hoeverre alle items onderling vervangbaar zijn. Aangezien dit bijna nooit het geval is, is de Cronbachs alfa vaak een onderschatting van de betrouwbaarheid. Voor een betrouwbare toets, moet de alfa (α) boven de .7 liggen (Nijdam, 2003).

In dit onderzoek staan burens en vrouwen centraal. De gehele dataset is eerst gesplitst voor vrouwen en daarna gesplitst op burens. Over alle burens die tot het netwerk van de vrouwen behoren zijn de analyses gedaan, dus ook over de burens die geen actieve rol in het netwerk

vervullen. Dit is gedaan, omdat deze burens wel potentiële vormen van hulp kunnen geven aan de (werkende) vrouwen.

Potentiële hulp

De schaal potentiële hulp blijkt zeer betrouwbaar te zijn ($\alpha=.7502$) (Tabel 4.1). De schaal potentiële hulpbronnen loopt van 1 t/m 8 (Bijlage 1, tabel 1), met een gemiddelde van 3,82. De standaarddeviatie ligt op 2.3, ruim onder het gemiddelde (Bijlage 1, tabel 2).

Tabel 4.1: Betrouwbaarheidsanalyse Potentiële hulp

Item-total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
C_BAAN	8,2945	20,5424	,4503	,7347
C_OPPAS	8,0123	20,5431	,4315	,7356
C_WONING	8,1902	19,9081	,5716	,7231
C_KLUSJE	8,1350	19,9076	,5661	,7233
C_GRIEP	8,0736	19,4143	,6892	,7125
C_LENEN	7,8650	20,8706	,4191	,7389
C_PERSOO	8,0429	19,6463	,6389	,7173
C_MENING	8,0798	19,9010	,5705	,7231
POTHULP	4,3129	5,6731	1,0000	,7629
—				
Reliability Coefficients				
N of Cases =	163,0	N of Items = 9		
Alpha =	,7502			

Specialisatie

De schaal specialisatie blijkt niet echt betrouwbaar te zijn ($\alpha=.2722$) (Tabel 4.2). Echter tracht de alfa te kijken naar de inwisselbaarheid van alle variabelen te kijken. Het feit dat de variabelen dus niet inwisselbaar zijn en dus een lage alfa onderling hebben, laat ook zien dat er een grote diversiteit aan rollen is gemeten. De reden om deze variabele niet aan te passen, is omdat de inhoudelijke argumentatie om deze variabele zo te construeren, naar mijn mening voldoende is. De schaal specialisatie loopt van 1 t/m 6 (Bijlage 1, tabel 3). De burens vervullen gemiddeld 0,8 rol(len) in het netwerk (Bijlage 1, tabel 4). Het lage aantal rollen kan verklaard worden omdat

sommige buren weliswaar tot het netwerk behoren, maar niet een rol hebben vervuld in het netwerk op basis van de vragen die zijn gesteld aan de respondenten.

Tabel 4.2: betrouwbaarheidsanalyse specialisatie in het netwerk

Item-total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A_NG1	,8538	1,0460	-,0681	,2922
A_NG2	,8216	,9740	,0550	,2674
A_NG3	,8684	1,0413	,0070	,2738
A_NG4	,8538	1,0401	-,0464	,2878
A_NG6	,8421	1,0600	-,1253	,3140
A_NG7	,8713	1,0450	,0000	,2736
A_NG8	,8684	1,0413	,0070	,2738
A_NG9	,8655	1,0376	,0101	,2739
A_NG10	,8480	1,0149	,0234	,2742
A_NG11	,7749	,9140	,0771	,2615
A_NG12	,7456	,8354	,1637	,2142
A_NG13	,7164	,8959	,0259	,2978
A_NG14	,7719	,8687	,1549	,2219
A_NG15	,7339	,7237	,3450	,0939
A_NG16	,7632	,8264	,2153	,1873

Reliability Coefficients

N of Cases = 342,0

N of Items = 15

Alpha = ,2722

Ook voor Cool is de variabele specialisatie gemaakt. Uit de betrouwbaarheidsanalyse (Tabel 4.3) blijkt dat de betrouwbaarheid van de schaal ook in Cool niet voldoende is ($\alpha = .3446$)

De variabele specialisatie loopt in Cool van 1 t/m 5 (Bijlage 1, tabel 31) en heeft een iets hoger gemiddelde dan in Hillesluis en Blijdorp ($\mu = .9887$) (Bijlage 1, tabel 32) (Blokland, 2001).

Tabel 4.3: betrouwbaarheidsanalyse specialisatie van het netwerk in Cool

Item-total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
NG1	,9699	1,2066	-,0719	,3656
NG2	,9774	1,2070	-,0627	,3593
NG3	,9662	1,2177	-,1103	,3755

NG5	,9135	1,0453	,1639	,3072
NG6	,9737	1,1880	,0030	,3509
NG7	,9887	1,2036	,0000	,3471
NG8	,9887	1,2036	,0000	,3471
NG9	,9887	1,2036	,0000	,3471
NG10	,9173	1,2082	-,1254	,4100
NG11	,8496	1,1094	-,0355	,4020
NG12	,8083	,7744	,4141	,1439
NG13	,7180	,6938	,4203	,1120
NG14	,8045	,7994	,3649	,1767

Reliability Coefficients

N of Cases = 266,0

N of Items = 13

Alpha = ,3446

Bron: Blokland, 2001

Duurzaamheid

De variabele duurzaamheid is gebaseerd op twee variabelen; hoe lang vrouwen elkaar kennen en of ze verwachten dat ze over 5 jaar geen contact meer met elkaar hebben. Om te kijken of ze beiden duurzaamheid meten, is het belangrijk dat beide variabelen met elkaar correleren (of ze onderling samenhangen). Uit tabel 4.4 blijkt dat beide variabelen samenhangen met elkaar en dus ook beiden goede indicatoren zijn van de duurzaamheid van een relatie. ($p=.159$, $p2s < .05$).

Tabel 4.4: correlatie hoelang men elkaar kent nog contact over 5 jaar.

		Hoelang kennen de respondent en het netwerk lid elkaar?	Nog contact over 5 jaar?
Hoelang kennen de respondent en het netwerk lid elkaar?	Pearson Correlation	1	,117*
	Sig. (2-tailed)		,032
	N	338	338
Nog contact over 5 jaar?	Pearson Correlation	,117*	1
	Sig. (2-tailed)	,032	
	N	338	345

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

4.1.2 Buren in de netwerken van de respondenten

Uit Tabel 4.5 blijkt dat de meeste vrouwen twee burens tot hun netwerk rekenen (24,6%). Opvallend is dat toch nog 11 vrouwen geen burens tot hun netwerk hebben gerekend.

Tabel 4.5: Frequentie van het aantal burens Hillesluis en Blijdorp

	Frequentie	Percentage	Waarde percentage	Cumulatieve percentage
Waarde 0	11	9,0	9,0	9,0
1	16	13,1	13,1	22,1
2	30	24,6	24,6	46,7
3	22	18,0	18,0	64,8
4	25	20,5	20,5	85,2
5	10	8,2	8,2	93,4
6	4	3,3	3,3	96,7
7	3	2,5	2,5	99,2
8	1	,8	,8	100,0
Totaal	122	100,0	100,0	

Het gemiddelde aantal burens in het netwerk van vrouwen is 2,83. Gemiddeld is 39,4% van de netwerkleiden van de respondenten een buurman of buurvrouw (Bijlage 1, tabel 16). In Hillesluis is dit echter wel meer dan in Blijdorp (49,2% versus 32,8%). Werkende vrouwen en niet-werkende vrouwen verschillen echter niet in het aantal burens in hun netwerk. In totaal hebben de 122 respondenten 345 burens tot hun netwerk gerekend. Vanuit deze burens wordt verder geanalyseerd.

In Cool was er onderzoek gedaan onder 105 vrouwen. Van een vrouw was de data niet compleet, dus de analyse wordt gedaan over 104 vrouwen. In Cool is gemiddeld 30,9% van de netwerkleiden een buurman of buurvrouw (Bijlage 1, tabel 38), dit is iets lager dan in Hillesluis en Blijdorp. Uit tabel 4.6 blijkt dat de meeste vrouwen (21) een buur in hun netwerk hebben in Cool (Blokland, 2001). 13,5% van de vrouwen heeft geen burens in zijn netwerk, in Hillesluis en Blijdorp ligt dit percentage lager. Een vrouw heeft 11 burens in haar netwerk (Blokland, 2001).

De mediaan van de respondenten in Hillesluis en Blijdorp ligt hoger (2,3 burens) dan in Cool (2 burens), en ook het gemiddelde van het aantal burens in het netwerk van de vrouwen verschilt iets met de respondenten in Hillesluis/Blijdorp en Cool (2,77 versus 2,83).

Tabel 4.6: frequenties van het aantal buren in Cool

	Frequentie	Percentage	Waarde	Cumulatieve
		ge	percentage	percentage
Waarde ,00	13	12,5	13,5	13,5
1,00	21	20,2	21,9	35,4
2,00	15	14,4	15,6	51,0
3,00	19	18,3	19,8	70,8
4,00	9	8,7	9,4	80,2
5,00	9	8,7	9,4	89,6
6,00	3	2,9	3,1	92,7
7,00	1	1,0	1,0	93,8
8,00	4	3,8	4,2	97,9
9,00	1	1,0	1,0	99,0
11,00	1	1,0	1,0	100,0
Total	96	92,3	100,0	
Missing System	8	7,7		
Total	104	100,0		

Bron: Blokland, 2001

4.1.3 De behoefte aan informele hulp

De hypothesen gaan in op de vraag welke groepen meer of minder informele, formele en potentiële hulp ontvangen van hun buren. De informele hulp die mensen ontvangen is ook afhankelijk van de behoefte die ze hebben aan deze hulp. Sommige mensen vragen geen hulp als ze ziek zijn. Voor de toetsing van de hypothesen is het daarom goed om te kijken naar de behoefte van de respondenten. De behoefte van de respondenten naar de informele hulp is gevraagd bij drie vragen in de vragenlijst van Hillesluis en Blijdorp. Zo is er gevraagd naar de behoefte die vrouwen hebben aan een oppas, aan het lenen van etenswaren/gereedschap en de behoefte om hulp te krijgen als ze ziek zijn.

Tabel 4.7: De behoefte van ouders voor een informele/formele oppas

		Nee	Ik ga nooit zonder mijn kinderen weg	Mijn Partner	Iemand anders	Totaal
Heb je een betaalde baan?	Nee	4 (17,3%)	2 (19,2%)		8 (57,1%)	14
	Ja	4 (14,3%)	1 (3,6%)	3 (10,7%)	20 (71,4%)	28
Total		8 (19%)	3 (7,1%)	3 (7,1%)	28 (66,7%)	42

Uit tabel 4.7 blijkt dat de meeste vrouwen met kinderen, zowel werkend als niet – werkend, behoefte hebben aan een oppas die al dan niet betaald wordt. Werkende vrouwen hebben zelfs vaker een betaalde of onbetaalde oppas. Toch past bij 10,7% van de werkende vrouwen altijd de partner op. Bij niet-werkende vrouwen in de dataset komt dit niet voor.

Tabel 4.8: De behoefte van vrouwen voor hulp bij ziekte

		Ik ben nooit ziek	Ik vraag nooit naar hulp als ik ziek ben	Ja, maar niemand specifiek	ja	Totaal
Heb je een betaalde baan?	Nee	9 (17,3%)	10 (19,2%)	3 (5,8%)	30 (57,7%)	52
	Ja	11 (15,7%)	16 (22,9%)	5 (7,1%)	38 (54,3%)	70
	Total	20 (16,4%)	26 (21,3%)	8 (6,6%)	68 (55,7%)	122

Uit tabel 4.8 komt naar voren dat de meeste vrouwen specifieke personen om hulp vragen. Dit doen de vrouwen die geen betaalde baan hebben verhoudingsgewijs vaker dan vrouwen met een betaalde baan. Ook vragen iets meer vrouwen met een betaalde baan geen hulp als ze ziek zijn.

Tabel 4.9: De behoefte van vrouwen om iets te lenen

		Ik heb de afgelopen 3 maanden niets nodig gehad	Ik leen nooit wat van anderen	Ja, maar niemand specifiek	Ja	Totaal
Heb je een betaalde baan?	Nee	30 (57,7%)	9 (17,3%)		13 (25%)	52
	Ja	24 (34,3%)	11 (15,7%)	1 (1,4%)	34 (48,6%)	70
	Total	54 (44,3%)	20 (16,4%)	1 (0,8%)	47 (38,5%)	122

Uit tabel 4.9 blijkt dat werkende vrouwen bijna twee keer zo vaak etenswaren/gereedschap lenen bij specifieke personen dan vrouwen die niet werken. Vrouwen die niet werken hebben ook minder behoefte om goederen te lenen van anderen. De meeste vrouwen die niet werken hebben de afgelopen drie maanden helemaal niets nodig gehad, bij vrouwen die werken is dit maar 34,3%.

Zowel werkende als niet-werkende vrouwen hebben behoefte aan hulp van anderen. Werkende vrouwen hebben wel vaker behoefte aan hulp, ze lenen vaker etenswaren bij anderen en anderen passen vaker op hun kinderen. De hypothesen gaan verder in op deze verschillen en kijken bijvoorbeeld of werkende vrouwen vaker een betaalde oppas hebben dan niet - werkende vrouwen.

4.1.4 Beschrijving van de afzonderlijke variabelen

Voor de afhankelijke variabelen formele hulp en informele hulp zijn geen schalen gemaakt, maar worden de afzonderlijke indicatoren getoetst. In Bijlage 1 zijn voor formele en informele hulp de frequentietabellen opgenomen, evenals voor de onafhankelijke variabelen. Bij de formele hulp wordt gekeken naar de hulp die de respondenten krijgen vanuit de overheid of via betaalde diensten (zoals een betaalde oppas). De frequentietabel bestaat de frequenties van de

respondenten die buren in hun netwerk hebben. Opvallend is het lage aantal respondenten (3) die een betaalde oppas in dienst hebben, 24 respondenten hebben een niet-betaalde oppas. Dit is erg weinig. Datzelfde geldt voor het aantal respondenten die hun kinderen naar de kinderopvang brengen (5). De frequentietabellen voor huursubsidie en huururgentie zijn alleen de frequenties voor de vrouwen die een huurhuis hebben. Dat is de reden dat er geen missings zijn.

De frequentietabellen van informele hulp laten zien hoeveel buren deze vorm van hulp verlenen. Opvallend is dat maar 6 buren de respondenten geholpen hebben bij het vinden van hun huidige baan (Bijlage 1, tabel 10) en bij het vinden van hun huidige huis (Bijlage 1, tabel 12).

Ook in Cool komt dit duidelijk naar voren. Er zijn maar weinig buren (5) die de respondenten geholpen hebben bij het vinden van hun huidige baan en bij het vinden van hun huidige huis (6) (Blokland, 2001). Dat vrouwen hun huidige huis niet hebben gevonden door de hulp van hun buren kan komen, omdat de vrouwen voorheen buiten de buurt woonden en dus de buren op dat moment nog niet kenden. Van de 85 buren in Hillesluis en Blijdorp, die geselecteerd zijn omdat de respondent gebruik maakt van een oppas, worden 77 buren ingeschakeld om op de kinderen te passen (Bijlage 1, tabel 15). Blijkbaar is dit een vorm van informele hulp van buren die vaak wordt verleend.

Verder is opvallend in de tabellen dat veel vrouwen hun buren ook als buren beschouwen en vaak niet als vrienden (Bijlage 1, tabel 19). Slechts 74 (21,4%) buren worden door de respondenten in Hillesluis en Blijdorp als vrienden aangemerkt die bij hun in de buurt wonen. In Cool ligt dit aantal nog iets lager, van de 266 buren in de netwerken, worden er slechts 50 (18,8%) gezien als vrienden door de respondenten (Blokland, 2001).

Het merendeel van de buren is van dezelfde etniciteit en dezelfde klasse als de respondent (Bijlage 1, tabel 24/26). Dit komt ook naar voren in de frequentietabellen in Cool (Bijlage 1, tabel 45/46). Ook daar zijn de meeste buren van dezelfde etniciteit en klasse als de respondent. Echter komt bij Cool ook naar voren dat dit opgaat voor sexe en religie, maar niet in Hillesluis en Blijdorp (Blokland, 2001).

In Hillesluis en Blijdorp en in Cool wonen de respondenten gemiddeld 6-10 jaar in de buurt (Bijlage 1, tabel 29/50). Het opleidingsniveau ligt echter in Hillesluis en Blijdorp hoger dan in Cool (Blokland, 2001). Dit kan komen, omdat in Blijdorp relatief veel hoger opgeleiden wonen.

4.2 Toetsende analyse

In de hypothesen wordt getoetst in hoeverre de afhankelijke variabele samenhangt met de onafhankelijke variabelen. Om dit te kunnen toetsen, wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van de samenhangsmaten Cramer's V en Kendall tau-b .

De Cramer's V is een algemene samenhangsmaat en daarom goed bruikbaar voor nominale variabelen. Cramer's V zegt echter alleen iets over de samenhang van de variabelen, niet over de richting van de samenhang. Cramer's V heeft waarden tussen de 0 en 1. Bij Cramer's V duidt een waarde van V lager dan .05 op een zwak/matig algemeen verband. Een waarde van V tussen de .05 en .15 duidt op een middelmatig sterk algemeen verband. Een waarde van V gelijk of boven de .15 duidt op een algemeen sterk verband (Nijdam, 2003).

Kendall's tau-b maakt voor de maat tau gebruik van de onderlinge ligging van elk tweetal punten in het spreidingsdiagram. Kendall's tau-b wordt gebruikt als beide variabelen van minimaal ordinaal meetniveau zijn. Kendall's tau-b zegt zowel iets over de samenhang van de variabelen als over de richting van de variabelen. De waarden van Kendall's tau-b zijn minder uitbundig. Kendall's tau-b heeft minder last van uitschieters, ze beïnvloeden de waarde van Kendall's tau-b ten opzichte van de regressie en de Spearman rs minder. Kendall's tau-b loopt tussen de waarden -1 (maximale negatieve samenhang) en 1 (maximale positieve samenhang). Bij een waarde lager dan .05 is de samenhang zwak. Bij een waarde tussen de .05 en .15 is de samenhang (middel) matig. Bij een waarde van boven de .15 is er sprake van een sterk samenhang en met een waarde van .30 zelfs van een zeer sterke samenhang (Nijdam, 2003).

Figuur 4.1: methoden van toetsing

	Onafhankelijke variabele	Afhankelijke variabele	Niveau van toetsing	Methode van toetsing
Hypothese 1	- Werkende vrouwen met kinderen -Niet werkende vrouwen met kinderen	Informele hulp	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau- b

Hypothese 2	- Vriendschap tussen burens - Werkende en niet werkende vrouwen	Informele hulp	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau-b
Hypothese 3	- specialisatie - duurzaamheid - frequentie	Informele hulp	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau-b
Hypothese 4	- homogeniteit	Informele hulp	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau-b
Hypothese 5	- verschil in wijken	- Potentiële hulp - Informele hulp	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau-b
Hypothese 6	- werkende en niet werkende vrouwen	Potentiële hulpbronnen	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau-b
Hypothese 7	- beroepsklasse	Potentiële hulpbronnen	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau-b
Hypothese 8	- opleidingsniveau - vrouwen die wel werken en niet werkende vrouwen	- Informele hulp - Formele hulp	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau-b

Figuur 4.2: methode van toetsing controlevariabelen

	Onafhankelijke variabele	Afhankelijke variabele	Niveau van toetsing	Methode van toetsing
	Woonduur	- Informele hulp - Potentiële hulp	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau-b
	Inkomen	- Informele hulp - Potentiële hulp - Formele hulp	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau-b
	Leeftijd	- Informele hulp - Potentiële hulp	Nominaal/Ordinaal	Cramer's V/Kentall's tau-b

Voor alle hypothesen en voor de controlevariabelen (Figuur 4.1 en 4.2) worden twee toetsen gebruikt. Dit wordt gedaan, omdat dan zowel de het algemene verband als de richting kan worden gemeten. Daarnaast is het een extra bevestiging dat het verband zeker significant is of juist niet.

4.2.1 Toetsing van de hypothesen

Hypothese 1 komt voort uit de verwachting dat vrouwen die werken meer of minder informele hulp van hun burens ontvangen dan vrouwen die niet werken. Hypothese 1 wordt getoetst door te

kijken hoeveel buren Informele hulp verlenen aan werkende vrouwen met kinderen of niet werkende vrouwen met kinderen. In de dataset worden de buren van de vrouwen met kinderen onder de tien jaar geselecteerd (N=93).

Uit de analyse van de data uit Hillesluis en Blijdorp blijkt dat alleen het hebben van een onbetaalde oppas significant negatief samenhangt met het hebben van een betaalde baan en kinderen onder de tien jaar ($n=77$, $V = .229$, $\text{Tau} - b = -.229$, $p < .05$). Dit houdt in dat vrouwen die niet werken, vaker gebruik maken van een onbetaalde oppas in de buurt dan vrouwen die wel werken. Dat de N lager is dan 93 heeft met de vraagstelling te maken. Als vrouwen namelijk geen oppas hebben, kan ook niet worden gesteld of deze wordt betaald of vrijwillig is. In Cool is deze vraag niet opgenomen. Maar ook uit deze dataset kwam naar voren dat het vinden van de baan en het vinden van het huis niet samenhangt met werk en kinderen (Blokland, 2001).

Er is echter geen richting gesteld aan de hypothesen, maar op basis van deze analyse kan worden vastgesteld dat de informele hulp van buren niet samenhangt met werken en het hebben van kinderen, behalve het vrijwillig oppassen van buren. Buren passen vaker vrijwillig op de kinderen van niet-werkende vrouwen met kinderen onder de tien jaar.

In hypothese 2 wordt gesteld dat als buren bevriend met elkaar zijn, men meer informele hulp van buren krijgt. In de analyse wordt hier echter geen bevestiging voor gevonden. Zowel de analyse uit Hillesluis en Blijdorp als uit Cool is niet significant (Blokland, 2001). Dit houdt in dat de informele hulp niet meer of minder wordt gegeven als men bevriend met elkaar is. De hypothese kan dus niet bevestigd worden.

Hypothese 3 gaat ervan uit dat als vrouwen lid zijn van een ingekapseld netwerk in de buurt, ze meer informele hulp krijgen van hun buren. De hypothese werd getoetst door middel van een geaggregeerde file, waarin niet zozeer gekeken wordt naar de buren die informele hulp verlenen, maar naar het aantal vrouwen dat hulp krijgt van zijn buren onder bepaalde condities. Dit is gedaan, omdat de netwerkfile niet de specialisatie van een netwerk kan berekenen, maar alleen van individuele casus.

Uit de analyse van de data uit Hillesluis en Blijdorp blijkt dat de verwachting van de respondenten om over 5 jaar nog contact te hebben met hun buren niet van invloed is. Wel blijkt dat de frequentie van het contact samenhangt met de hulp bij klusjes in en rondom het huis die de respondent van zijn buren krijgt ($n=111$, $V = .726$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p < .05$), maar uit de analyse komt

niet naar voren of meer contact ook leidt tot meer hulp van burens. De algemene samenhang tussen de frequentie van het contact en informele hulp komt eveneens naar voren bij de hulp die de respondenten hebben gekregen van hun burens bij het vinden van hun huidige baan ($n=111$, $V=.772$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$) en bij het lenen van etenswaren/gereedschap ($n=111$, $V=.661$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$). Er is ook een algemene samenhang tussen de duurzaamheid van het contact en de informele hulp die vrouwen ontvangen. Voor geen van de vormen van informele hulp is het echter duidelijk in welke richting, omdat Kendall's tau-b niet significant is. De duurzaamheid van het contact is van belang bij de hulp vrouwen krijgen van hun burens bij klusjes in en rondom het huis ($n=111$, $V=.848$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$), bij hulp bij het vinden van hun huidige woning ($n=111$, $V=.934$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$) en het lenen van etenswaren/gereedschap ($n=111$, $V=.831$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$). Er is echter een opvallende uitzondering. Specialisatie van het netwerk heeft een sterke significante algemene samenhang met vijf van de zes informele hulpbronnen. Ook blijkt dat de verbanden erg sterk zijn op Kendall's tau-b. Als vrouwen meerdere rollen vervullen in het netwerk, hebben ze vaker geholpen bij het vinden van de woning van de respondent ($n=111$, $V=.878$, $\text{Tau-b} = .175$, $p<.05$), bij klusjes in en rondom het huis ($n=111$, $V=.765$, $\text{Tau-b} = .288$, $p<.05$), het lenen van etenswaren/gereedschap ($n=111$, $V=.819$, $\text{Tau-b} = .253$, $p<.05$) en bij ziekte van de respondent ($n=111$, $V=.855$, $\text{Tau-b} = .467$, $p<.05$). Specialisatie en oppassen op de kinderen heeft een algemene samenhang ($n=111$, $V=.671$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$), waardoor we kunnen concluderen dat vrouwen niet 'de eerste de beste' buurvrouw op laten passen.

Uit de analyse van Cool blijkt dat zowel specialisatie van rollen, duurzaamheid van het contact als frequentie van het contact niet van invloed is op de informele hulp van burens. Geen van de verwachte verbanden is significant (Blokland, 2001).

In Blijdorp en Hillesluis blijkt dat de specialisatie van rollen, de frequentie van het contact en de duurzaamheid van het contact een verband te hebben met de informele hulp die vrouwen krijgen van hun burens, maar het is niet altijd duidelijk in welke richting. Of de respondenten nog verwachten contact met de burens te hebben over vijf jaar is niet relevant voor het ontvangen van de informele hulp van burens. In Cool werden echter geen van deze verbanden gevonden, waardoor hypothese 3 niet bevestigd is. Voor een goede bevestiging van de hypothese zouden de verbanden in beide dataset naar voren moeten komen.

In hypothese 4 wordt verwacht dat vrouwen met een homogener netwerk minder informele hulp ontvangen. Uit de analyse blijkt dat sexe van significante invloed is op het vinden van een baan

($n=343$, $V=.140$, $\text{Tau-b} = -.140$, $p<.05$) en op het vrijwillig oppassen op de kinderen ($n=85$, $V=.235$, $\text{Tau-b} = -.235$, $p<.05$). Vrouwen met een homogener netwerk, ontvangen inderdaad minder hulp van hun burens. Mannen blijken vaker vrouwen te helpen aan een baan en op te passen op hun kinderen. Voor etniciteit, klasse en religie is geen significante invloed gevonden op de informele hulp die de respondent uit zijn netwerk krijgt in Hillesluis en Blijdorp. In Cool zijn de verbanden tussen sexe en de hulp die de respondenten hebben gekregen bij het vinden van een baan en bij het oppassen op de kinderen niet gevonden. Wel is in Cool klasse van algemene invloed op de hulp die de respondenten hebben gekregen bij het vinden van hun woning ($n=251$, $V=.137$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$) en hun baan ($n=251$, $V=.162$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$) (Blokland, 2001). Concluderend kunnen we stellen er twee verbanden zijn gevonden tussen sexe en informele hulp in Hillesluis en Blijdorp en twee algemene verbanden tussen klasse en informele hulp in Cool (Blokland, 2001). Doordat de verbanden in de andere dataset niet zijn gevonden, is de hypothese niet bevestigd. Voor een bevestiging van de hypothese zouden de verbanden ook in de andere dataset naar voren moeten komen.

In hypothese 5 wordt verwacht dat vrouwen die in een middenklasse wijk wonen over meer potentiële hulpbronnen beschikken dan vrouwen die in een achterstandswijk wonen en daarom over meer informele hulp van burens ontvangen.

Uit de analyse blijkt dat de respondenten uit Hillesluis meer potentiële hulp van hun burens verwachten dan in Blijdorp ($n=345$, $V=.392$, $\text{Tau-b} = -.222$, $p<.05$). Zowel de Cramer's V , die laat zien dat er een sterke algemene samenhang is, en de Kendall's Tau-b die een sterke richting naar Hillesluis laat zien, geven dit aan.

Uit de analyse van de zes informele hulpbronnen blijkt dat er twee significant zijn. De respondenten hebben meer hulp gekregen bij het vinden van een nieuwe baan ($n=343$, $V=.133$, $\text{Tau-b} = -.133$, $p<.05$) en bij het oppassen op de kinderen ($n=85$, $V=.385$, $\text{Tau-b} = -.385$, $p<.05$). Tussen de wijk en het oppassen op de kinderen is er sprake van een zeer sterk verband.

Als er gekeken wordt naar alleen de werkende vrouwen in Hillesluis en Blijdorp, blijkt dat de gevonden verbanden worden bevestigd. Werkende vrouwen in Hillesluis hebben meer potentiële hulpbronnen onder hun burens dan werkende vrouwen in Blijdorp ($n=197$, $V=.363$, $\text{Tau-b} = -.188$, $p<.05$). Uit de analyse blijkt verder dat ook onder de werkende vrouwen twee van de zes informele hulpbronnen significant zijn, dezelfde als onder de werkende en niet-werkende vrouwen in Hillesluis en Blijdorp. Werkende vrouwen in Hillesluis hebben vaker hulp gekregen

bij het vinden van hun huidige baan ($n=197$, $V=.123$, $\text{Tau-b} = -.123$, $p<.05$) en bij het oppassen op hun kinderen ($n=61$, $V=.370$, $\text{Tau-b} = -.370$, $p<.05$). Hypothese 5 is verworpen, juist de vrouwen, zowel werkende als niet werkende vrouwen, in Hillesluis hebben meer potentiële hulpbronnen en krijgen meer informele hulp van hun burens dan de vrouwen in Blijdorp.

In hypothese 6 wordt verwacht dat vrouwen die niet werken over meer potentiële hulpbronnen in de buurt beschikken dan vrouwen die wel werken. Uit de analyse blijkt dat er geen verband is tussen werk en het hebben van meer/minder potentiële hulpbronnen. Het hebben van een betaalde baan heeft dus geen invloed op het aantal potentiële hulpbronnen waarover men beschikt. De hypothese is dus niet bevestigd.

In hypothese 7 wordt verwacht dat als vrouwen een hoger geplaatst beroep uitoefenen, ze over meer potentiële hulpbronnen beschikken dan vrouwen in een lager geplaatst beroep. Uit de analyse blijkt echter dat er geen verband is tussen het beroep en de potentiële hulpbronnen. Het niveau van het beroep is dus niet van invloed op het aantal potentiële hulpbronnen die vrouwen hebben. De hypothese is dus niet bevestigd.

Hypothese 8 gaat ervan uit dat als vrouwen kapitaal krachtiger zijn, ze meer informele en formele hulp ontvangen. Vrouwen die kapitaal krachtiger zijn hebben volgens de hypothese een hogere opleiding en/of een betaalde baan.

Het hebben van een betaalde baan blijkt op twee van de zes actieve hulpbronnen van significante invloed te zijn. Zo hebben vrouwen met een betaalde baan meer hulp gekregen van hun burens bij het vinden van hun huidige baan ($n=343$, $V=.115$, $\text{Tau-b} = .115$, $p<.05$). Dit verband werd eveneens gevonden in Cool ($n=266$, $V=.125$, $\text{Tau-b} = .125$, $p<.05$) (Blokland, 2001). Ook hebben vrouwen die werken meer geleend bij hun burens ($n=343$, $V=.107$, $\text{Tau-b} = .107$, $p<.05$). Echter is bij beide verbanden sprake van een matig verband. Vrouwen die werken krijgen minder hulp van hun burens bij het oppassen op de kinderen ($n=85$, $\text{Tau-b} = -.202$, $p<.05$). De algemene samenhang tussen werk en oppassen op de kinderen is echter niet significant ($V=.202$, $p = .06$).

Het opleidingsniveau van de respondenten is vooral van sterke invloed bij het krijgen van hulp bij oppassen op de kinderen. Hier is sprake van een sterk negatief verband ($n=85$, $V=.549$, $\text{Tau-b} = -.379$, $p<.05$), waarbij vrouwen met een lagere opleiding vaker hulp krijgen van hun burens om op

hun kinderen te passen. In Cool kan deze vorm van informele hulp niet worden getoetst, maar wel blijkt uit de analyse van de dataset uit Cool dat het opleidingsniveau positief samenhangt met het ontvangen van hulp bij klusjes in en rondom het huis ($n=378$, $\text{Tau-b} = .164$, $p<.05$). De respondenten in Cool met een hoger opleidingsniveau hebben meer hulp ontvangen van hun burens bij klusjes in en rondom het huis (Blokland, 2001).

Als de analyse alleen wordt gedaan voor werkende vrouwen blijkt dat in Hillesluis en Blijdorp de werkende vrouwen met een lagere opleiding vaker hulp hebben gekregen van hun burens bij het vinden van hun huidige baan ($n=197$, $V=.403$, $\text{Tau-b} = -.199$, $p<.05$) en bij het oppassen op de kinderen ($n=61$, $V=.133$, $\text{Tau-b} = -.133$, $p<.05$). Onder werkende vrouwen is dus het oppassen op de kinderen eveneens significant. Uit de analyse in Cool blijkt dat geen van de vormen van informele steun significant is met het opleidingsniveau.

Bij de formele hulpbronnen wordt niet zozeer gekeken of vrouwen meer hulp van hun burens krijgen, maar of de vrouwen die burens in hun netwerk hebben deze vorm van formele hulp ontvangen. De analyse is gedaan over de vrouwen die wel burens in hun netwerk hebben opgenomen ($n=111$), maar er is geredeneerd vanuit hun casus en de netwerkitems zijn dus samengevoegd. Uit de analyse blijkt dat opleidingsniveau niet van significante invloed is op het ontvangen van formele hulp. Het hebben van een betaalde baan en kinderopvang blijkt echter wel een sterke positieve invloed op elkaar te hebben ($n=111$, $V=.190$, $\text{Tau-b} = .190$, $p<.05$). Op de andere twee variabelen heeft het hebben van een betaalde baan geen invloed. Dit komt ook naar voren in de dataset van Cool. Het opleidingsniveau en het hebben van een betaalde baan hebben geen significante invloed op het inhuren van een betaalde klusjesman/vrouw (Blokland, 2001).

Onder de vrouwen die huren blijkt dat zowel het ontvangen van huursubsidie ($n=60$, $V=.478$, $\text{Tau-b} = -.478$, $p<.05$), als een urgentieverklaring ($n=59$, $V=.383$, $\text{Tau-b} = -.383$, $p<.05$), zoals verwacht, negatief samen te hangen met het hebben van een betaalde baan. Voor huursubsidie is dit begrijpelijk, omdat er bepaalde inkomenseisen worden gesteld voor het ontvangen van huursubsidie. Voor een urgentieverklaring is dit niet het geval. Voor opleidingsniveau blijkt dat huursubsidie eveneens een negatief verband houdt met opleidingsniveau ($n=60$, $V=.542$, $\text{Tau-b} = -.312$, $p<.05$), maar niet met urgentie.

In Cool hangen echter het hebben van een betaalde baan en het opleidingsniveau niet samen met huursubsidie. Dit verband was niet significant (Blokland, 2001).

Bij de werkende vrouwen blijkt er geen significant verband te bestaan tussen het opleidingsniveau en de formele hulpbronnen. Ook huursubsidie en urgentie zijn niet significant, maar dit kan te maken hebben met een hele lage N zowel in Blijdorp, in Hillesluis als in Cool (Blokland, 2001).

Uit de analyses komt sterk naar voren dat vooral het, al dan niet betaald, oppassen op de kinderen sterk samenhangt met het hebben van een betaalde baan. Zo passen burens minder vaak op bij respondenten die werken en hebben respondenten die werken vaker een vorm van betaalde opvang dan respondenten die niet werken. Ook blijkt dat burens vaker oppassen op de kinderen van burens waarvan het opleidingsniveau lager is.

De andere vormen van informele hulp laten een matig verband of geen verband zien met het hebben van een betaalde baan/het opleidingsniveau.

Huursubsidie staat sterk in verband met het hebben van een betaalde baan, al kwam dit in Cool niet naar voren (Blokland, 2001). Echter geldt voor huursubsidie een inkomenseis, dus vrouwen met een betaalde baan komen er maar zelden voor in aanmerking. De andere vormen van formele hulp zijn niet significant op zowel opleidingsniveau als op het hebben van een betaalde baan.

Voorals huursubsidie laat zien dat vrouwen die kapitaalkrachtiger zijn niet altijd meer formele hulp ontvangen. Ze brengen weliswaar hun kinderen vaker naar de kinderopvang, maar ontvangen geen huursubsidie. De hypothese is dus niet bevestigd.

4.2.2 Controlevariabele

De controlevariabele *woonduur* wordt zowel voor de informele hulpbronnen als voor de potentiële hulpbronnen getoetst. De analyse laat zien dat de woonduur en de hulp die burens hebben gegeven bij het vinden van een nieuwe woning algemeen samenhangt ($n=342$, $V=.224$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$). De woonduur en het lenen van etenswaren kent een negatief verband ($n=343$, $V=.230$, $\text{Tau-b} = -.181$, $p<.05$). Een ander verband komt naar voren uit de analyse van de dataset van Cool, hieruit blijkt dat woonduur samenhangt met hulp bij klusjes in en rondom het huis ($n=226$, $V=.329$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$) (Blokland, 2001).

De potentiële hulpbronnen hangen algemeen samen met de woonduur, maar Kendall's tau-b is niet significant ($n=345$, $V=.175$, $\text{Tau-b} = \text{ns}$, $p<.05$).

Onder werkende vrouwen zijn er twee algemene verbanden gevonden in Hillsluis en Blijdorp. Het lenen van etenswaren is op Cramer's V significant, maar Kendall's tau-b niet ($n=197$, $V=.281$, $\text{Tau-b} = .ns$, $p<.05$). Ook de potentiële hulp hangt algemeen samen met woonduur, maar er kan geen richting aan worden gegeven ($n=197$, $V=.240$, $\text{Tau-b} = .ns$, $p<.05$). In Cool blijkt de woonduur samen te hangen met de hulp van burens in en rondom het huis ($n=147$, $V=.381$, $\text{Tau-b} = .144$, $p<.05$). Dit verband werd ook gevonden onder alle vrouwen in Cool (Blokland, 2001).

De controlevariabele *inkomen* wordt getoetst om te kijken over een significant verband is tussen inkomen en de informele hulpbronnen, de formele hulpbronnen en de potentiële hulpbronnen. Uit de analyse van de informele hulpbronnen blijkt dat burens vaker vrijwillig oppassen bij vrouwen die minder verdienen ($n=82$, $V=.298$, $\text{Tau-b} = -.262$, $p<.05$). De andere variabelen zijn niet significant. Uit de analyse in Cool blijkt dat informele hulp niet significant is (Blokland, 2001).

Bij de potentiële hulp die respondenten verwachten van hun burens te ontvangen komt duidelijk naar voren dat vrouwen die minder verdienen, meer potentiële hulp van hun burens verwachten ($n=342$, $V=.201$, $\text{Tau-b} = -.140$, $p<.05$). Ook dit verband is echter maar een middelmatig verband. Onder de werkende vrouwen blijkt dat de hulp die de werkende vrouwen van hun burens hebben gekregen bij het vinden van hun huidige baan samenhangt met het inkomen ($n=197$, $V=.255$, $\text{Tau-b} = -.208$, $p<.05$). Voor het vrijwillig oppassen op de kinderen van werkende vrouwen is echter geen significant verband gevonden. Ook de potentiële hulp is niet significant. Het inkomen blijkt in Cool samen te hangen met de hulp die de werkende vrouwen van hun burens hebben gehad bij het vinden van hun huidige woning ($n=147$, $V=.336$, $\text{Tau-b} = ns$, $p<.05$), al is er alleen sprake van een algemeen verband. De andere twee indicatoren van informele hulp waren niet significant in Cool (Blokland, 2001).

De formele steun blijkt niet samen te hangen met het inkomen, zowel voor de werkende als de niet-werkende vrouwen in Hillsluis, Blijdorp en Cool.

De controlevariabele *leeftijd* wordt getoetst of leeftijd van significante invloed is op de informele hulp en de potentiële hulpbronnen. In het methodehoofdstuk werd de verwachting uitgesproken dat het aantal potentiële en informele hulpbronnen toeneemt als men ouder wordt. Dit komt duidelijk naar voren bij de potentiële hulp. De leeftijd van iemand is van significante invloed op de potentiële hulp die iemand krijgt ($n=345$, $V=.210$, $\text{Tau-b} = -.179$, $p<.05$), alleen blijkt dat er sprake is van een tegenovergesteld verband. Juist vrouwen die jonger zijn hebben meer potentiële

hulpbronnen in Hillesluis en Blijdorp. De informele hulp is op het matige verband tussen leeftijd en de informele hulp bij het lenen van etenswaren/gereedschap ($n=343$, $V=.164$, $\text{Tau-b} = -.104$, $p<.05$) niet significant. Uit de analyse in Cool bleek dat leeftijd niet significant is voor zowel de informele hulp als voor de potentiële hulp (Blokland, 2001).

Bij de werkende vrouwen blijkt dat leeftijd algemeen samenhangt met de hulp die ze hebben gekregen bij het vinden van een nieuwe woning ($n=196$, $V=.184$, $\text{Tau-b} = .ns$, $p<.05$). Er kan echter geen richting aan de hypothese worden gegeven, omdat Kendall's tau-b niet significant is. In Cool blijkt dat leeftijd samenhangt met de hulp die de werkende vrouwen hebben gekregen bij de klusjes in en rondom het huis ($n=147$, $V=.206$, $\text{Tau-b} = ns$, $p<.05$), al is er alleen sprake van een algemeen verband. De andere twee indicatoren van informele steun bleken niet significant te zijn.

Uit de analyses van de controlevariabelen komt dus naar voren dat informele hulp matig samenhangt met woonduur, maar potentiële steun wel degelijk. Inkomen hangt eveneens samen met potentiële steun, maar absoluut niet met formele steun. Het inkomen is ook niet echt van invloed op de informele hulpbronnen, behalve op het vrijwillig oppassen op de kinderen door burens.

Leeftijd heeft een duidelijk verband met de potentiële hulpbronnen van de vrouwen in Hillesluis en Blijdorp. In Cool is dit verband echter niet gevonden (Blokland, 2001).

4.3 Conclusie

In dit hoofdstuk bleek dat de gestelde hypothesen niet allemaal kunnen worden bevestigd. Hypothese 1 is ten dele bevestigd, vooral het oppassen op de kinderen bleek van sterk significante invloed. Hypothese 2 is niet bevestigd, het verwachte verband was niet significant. Hypothese 3 is eveneens niet bevestigd. De resultaten uit Blijdorp/Hillesluis en Cool kwamen niet overeen. Om dezelfde reden is hypothese 4 niet bevestigd. De gevonden verbanden kwamen in de andere dataset niet naar voren. Hypothese 5 is verworpen. Juist de respondenten in Hillesluis beschikken over meer potentiële hulpbronnen onder hun burens. Hypothese 6 en hypothese 7 zijn niet bevestigd, er werd geen verband gevonden tussen werkende vrouwen/beroepsniveau en hun potentiële hulpbronnen. Ook hypothese 8 is niet bevestigd, de formele hulpbronnen blijken ook afhankelijk te zijn van het inkomen. Hierdoor kunnen juist minder kapitaalkrachten aanspraak maken op de formele hulpbronnen. Ook bleek dat juist

minder kapitaalkrachtigen over meer informele hulp te beschikken bij het oppassen op hun kinderen. De controlevariabelen bleken niet een doorslaggevend verband te hebben met informele hulp, potentiële hulp en formele hulp.

De hypothesen zijn bijna allemaal niet bevestigd. In de conclusie en discussie zal hier verder op in worden gegaan.

Hoofdstuk 5: Conclusie

‘(...) de meesten hadden het verdoezeld: niemand mocht er last van hebben dat ze thuis een gezin hadden. Sommigen werken zich uit de naad om iedereen tevreden te houden.’ (Moree, 1992: 193)

Uit dit fragment komt duidelijk naar voren dat vrouwen het (te) druk hebben om iedereen tevreden te houden. Vrouwen zeggen dan ook dat ze alleen meer willen werken als werk en het privé-leven beter op elkaar afgestemd kan worden (Portegijs, Boelens & Olsthoorn, 2004). Toch gaan vrouwen steeds meer werken. Tussen 1995 en 2005 zijn 727.000 meer vrouwen gaan werken. Wel werken vrouwen minder uren dan mannen (Portegijs, Hermans & Lalta, 2006).

De opvang van de kinderen wordt vooral bij laag- en middelbaar opgeleide vrouwen gedaan door familieleden, vrienden en burens. In totaal gaat 42% van de kinderen, waarvan de moeders werken, naar de kinderopvang (geheel of gedeeltelijk) (Portegijs, Hermans & Lalta, 2006). De opvang van burens, vrienden en familieleden kan gezien worden als een vorm van sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal is een vorm van kapitaal waarbij men materiële en immateriële hulpbronnen uitwisselt met elkaar (Komter, Burgers & Engbersen, 2000). De buurt kan de context zijn waarin deze hulpbronnen uitgewisseld worden met elkaar. De buurt is niet een vastomlijnd iets, maar heeft voor elke individu een andere betekenis (Blokland-Potters, 1998).

Burens nemen een aparte positie in het netwerk in. Ze spelen vooral een rol in het netwerk bij het doen van kleine karweitjes en het lenen van spullen (Völker, 2000). Maar de netwerken van werkende vrouwen verschillen wel in de informele hulp die ze ontvangen. In dit onderzoek is daarom gekeken *in hoeverre de verschillen de buurtnetwerken van werkende vrouwen onderling? In hoeverre bieden de buurtnetwerken de informele hulp die ze nodig hebben?*

Op basis van deze probleemstellingen zijn er zes deelvragen geformuleerd, die zowel binnen de theorie als binnen de gestelde hypothesen worden beantwoord.

Het onderzoek is uitgevoerd in de wijken Hillesluis (achterstandswijk) en Blijdorp (middenklassenwijk). Daarnaast is er gebruik gemaakt van een bestaande dataset, die verzameld is in 2001 door Talja Blokland in Cool.

Dit onderzoek draait om vrouwen. Het onderscheid tussen mannen en vrouwen impliceert de verschillen tussen mannen en vrouwen. Mannelijkheid en vrouwelijkheid krijgen betekenis in

relatie met elkaar. Deze genderrollen werken door in alle structuren van de samenleving en zijn verantwoordelijk voor het rolconflict waarmee vrouwen te maken hebben. Dit rolconflict wordt veroorzaakt door de discrepantie die is ontstaan doordat vrouwen zijn gaan werken en niet meer de volledige verantwoordelijkheid voor het huishouden en de zorg van de kinderen kunnen dragen. Om dit rolconflict praktisch op te lossen kan een vrouw ervoor kiezen om de rol op te geven (te stoppen met werken) of hulp te zoeken bij anderen. Toch is het niet aannemelijk dat vrouwen die werken meer informele hulp krijgen, omdat ze ook minder tijd hebben om te investeren in hun relaties. De eerste hypothese *Vrouwen die werken en kinderen hebben, ontvangen meer of minder informele hulp van hun burens dan vrouwen die niet werken en kinderen hebben*, heeft daarom geen richting.

Bij de toetsing van de hypothese bleek dat vrouwen die niet werken vaker hulp van hun burens krijgen bij het oppassen op hun kinderen. Verder werd er geen verband gevonden tussen werken en het hebben van kinderen en de informele hulp die vrouwen van hun burens ontvangen. Het hebben van jongere kinderen, zo blijkt uit de analyse, is dus niet van invloed op de informele hulp die vrouwen ontvangen, behalve bij het oppassen op de kinderen onder de tien jaar.

Burens nemen een aparte plek in in het netwerk van vrouwen. Hulp tussen burens kan gezien worden als een bruikbare hulp in de problemen die vrouwen tegenkomen in het dagelijks leven, zoals etenswaren lenen bij de burens. Burens kunnen hulp bieden als dat nodig is, maar dit wil niet zeggen dat dat altijd gedaan wordt (Bulmer, 1987:78). Maar wanneer burens vrienden worden is dat een groot instrument voor informele hulp. Het wordt een relatie welke geen barrière kent in termen van wederkerigheid, kosten, vertrouwen en commitment en burens die bevriend met elkaar zijn, vormen volgens Bulmer (1987: 79) een belangrijke bron voor de informele hulp. De tweede hypothese luidde dus ook als volgt; *Naarmate er tussen burens sprake is van vriendschap, ontvangen zowel werkende als niet werkende vrouwen meer informele hulp van hun burens*.

Bij de toetsing bleek echter dat het veronderstelde verband tussen vriendschap en informele hulp van burens niet significant is. Dit houdt in dat vriendschap geen invloed heeft op het ontvangen van informele hulp van burens. Burens die bevriend zijn met elkaar geven elkaar dus niet vaker of minder vaak informele hulp.

Hannerz (1980, in Blokland – Potters, 1998) onderscheid vier typen netwerken; het gesegregeerde netwerk, het ingekapselde netwerk, het geïntegreerde netwerk en het geïsoleerde

netwerk. Deelvraag één is hiermee beantwoordt. Het ingekapselde netwerk biedt de meeste informele hulp, omdat het netwerk vaak lokaal gebonden is. Het ingekapselde netwerk is vaak relatief klein, maar de leden van het netwerk hebben vaak meerdere rollen binnen het netwerk. Het is een heel dicht netwerk, alle leden van het netwerk kennen elkaar of zijn bevriend met elkaar (Hannerz, 1980 in Blokland – Potters, 1998). Op basis van deze theorie werd de volgende hypothese geformuleerd: *Behalve als men lid is van een ingekapseld netwerk buiten de buurt, zal men meer informele hulp krijgen van het ingekapselde netwerk dan als men geen lid is van het ingekapselde netwerk.*

Tijdens de operationalisering van de hypothese bleek dat de dichtheid en de reikwijdte van het netwerk niet gemeten konden worden aan de hand van de gebruikte vragenlijst. Er is dus alleen getoetst voor de interactiekenmerken in het netwerk, dat wil zeggen, het aantal rollen dat men vervult in het netwerk, de duurzaamheid van de relatie en de frequentie van het contact.

Uit de toetsing van de hypothese bleek dat de specialisatie van rollen, de frequentie van het contact en de duurzaamheid van het contact in Hillesluis en Blijdorp een verband te hebben met de informele hulp die vrouwen krijgen van hun burens, als was het niet altijd duidelijk in welke richting. Wat erg opvallend was dat als vrouwen meerdere rollen in het netwerk vervullen, ook meer informele hulp verlenen aan hun burens. Dit laat zien dat vrouwen niet zomaar ‘de eerste de beste buurvrouw/man’ op hun kinderen laten passen. Deze verbanden werden echter niet gevonden in Cool (Blokland, 2001). Doordat de dataset in Hillesluis en Blijdorp niet erg groot is, is het voor de bevestiging van de hypothese van belang dat dezelfde verbanden zouden gevonden worden in Cool. Dit was niet het geval, waardoor de hypothese niet is bevestigd.

Sociaal kapitaal is gebaseerd op wederkerigheid. Vrouwen krijgen informele hulp als ze ook wat kunnen terugdoen. Dit hoeft niet direct, maar als er behoefte aan is moeten ze klaarstaan voor de persoon waarvan ze hulp hebben gekregen. Vrouwen die meer kapitaal bezitten, kunnen meer teruggeven en zijn dus een goede investering voor anderen om in hun netwerk te hebben (Bourdieu, 1989). De inhoud van het sociaal kapitaal is kortweg afhankelijk van drie dingen; de grootte van het netwerk, de hoeveelheid kapitaal dat zich in het netwerk bevindt en het aantal connecties dat men kan mobiliseren (Bourdieu, 1989). Putnam (2000, in Van den Berg, 2007) gaat ervan uit dat een meer heterogeen netwerk leidt tot meer kapitaal. Dit is verwerkt in hypothese 4: *Vrouwen met een homogeen netwerk zullen minder informele hulp ontvangen dan vrouwen met een heterogeen netwerk.*

Uit de toetsing van de hypothese bleek echter dat er weinig verband was tussen dezelfde etniciteit, dezelfde klasse en dezelfde religie en de informele hulp die ze van burens ontvangen. Sexe was op twee indicatoren van informele steun significant en in de dataset van Cool bleek klasse er toch iets toe te doen (Blokland, 1989). De verbanden die gevonden zijn waren niet consistent, ze kwamen niet terug in de andere dataset. De hypothese is dus niet bevestigd en er lijkt geen verband te zijn tussen de homogeniteit van het netwerk en de informele hulp die de vrouwen ontvangen.

Aansluitend op de homogeniteit en heterogeniteit van het netwerk wordt in hypothese 5 gekeken naar het verschil in wijken. Vrouwen die wonen in een middenklassenwijk hebben naar verwachting een breder netwerk, omdat ze vaak actief zijn op de arbeidsmarkt, lid zijn van bepaalde verenigingen en de mogelijkheid hebben om dit te bekostigen. De hypothese luidde dan ook als volgt: *Vrouwen die wonen in een middenklassenwijk beschikken over meer potentiële hulpbronnen dan vrouwen in een achterstandswijk en zullen dan ook meer beschikken over informele hulp van burens.*

Uit de analyse, over zowel alle vrouwen als alleen werkende vrouwen, bleek dat juist de vrouwen die wonen in een achterstandswijk (Hillesluis) meer potentiële hulpbronnen hebben en meer informele hulp ontvangen bij het vinden van een baan en het oppassen op de kinderen. De hypothese is dus verworpen.

Fellin & Litwak hebben in 1963 een onderzoek uitgevoerd naar het uitoefenen van beroep en de potentiële hulpbronnen waarover mannen beschikken in de buurt. Fellin & Litwak ontdekten dat het beroep van invloed is op het aantal contacten en het aantal potentiële hulpbronnen die je in je burenkring hebt. Zij verklaarden dit aan de hand van het feit dat mannen in een hogere functie gewend zijn om zich aan te passen aan verschillende groepen mensen. Managers zijn gewend om dit te doen en gebruiken dit ook in hun privé-relaties. In 1963 was het echter nog niet gebruikelijk dat vrouwen werkten. In hun onderzoek hebben ze dan ook alleen gekeken naar het de potentiële hulpbronnen van vrouwen die werken en die niet werken. Hieruit bleek dat als vrouwen niet werken ze over meer potentiële hulpbronnen in de buurt beschikken (Fellin & Litwak, 1963). Deze constatering is getoetst in dit onderzoek. Hypothese 6 luidde dan ook als volgt: *Vrouwen die niet werken zullen over meer potentiële hulpbronnen beschikken, dan vrouwen die wel werken.* Hypothese 7 is gebaseerd op het onderzoek van Fellin & Litwak waarin ze constateerde

dat mannen met een hoger geplaatst beroep over meer potentiële hulpbronnen in de buurt beschikken. In dit onderzoek is gekeken of dit ook voor vrouwen geldt. Hypothese 7 is als volgt: *Naarmate vrouwen een beroep uitoefenen die hoger geplaatst is, zullen vrouwen over meer potentiële hulpbronnen beschikken in de buurt dan vrouwen die een lager geplaatst beroep uitoefenen.*

Uit de analyses van hypothese 6 en hypothese 7 bleek echter dat geen van de veronderstelde verbanden werd gevonden. Werken en het hebben van een hogere functie heeft dus geen invloed op de potentiële hulpbronnen van de respondenten.

De ‘sharing group’ theorie van Lindenberg (1982, in Völker, 2000) laat het tegenovergestelde zien van wat Fellin & Litwak (1963) ondervonden. De ‘sharing group’ theorie gaat er namelijk vanuit dat als vrouwen meer economisch kapitaal hebben, ze minder behoefte hebben aan informele hulp. Het Matteus-effect laat juist de andere kant zien. Deze stelt dat ‘aan hen die hebben, zal gegeven worden’ (Merton, 1968 in Komter, Burgers & Engbersen, 2000). Ik verwacht dat vrouwen die kapitaal krachtiger zijn inderdaad meer formele en informele hulp ontvangen. Hypothese 8 is daarom als volgt geformuleerd: *Naarmate de vrouwen hoger zijn opgeleid en/of een betaalde baan hebben en dus kapitaal krachtiger zijn, zullen ze meer informele hulp en formele hulp ontvangen.*

Uit de analyse van deze hypothese komt vooral naar voren dat oppassen op de kinderen sterk samenhangt met het hebben van een betaalde baan. Vrouwen die werken brengen hun kinderen vaker naar een betaalde oppas, vrouwen die niet werken hebben vaak een vrijwillige oppas in de buurt. Ook passen burens, zoals ook uit de conclusie van het SCP-rapport kwam, vaker bij vrouwen (zowel bij werkende vrouwen onderling als bij niet-werkende vrouwen) met een lagere opleiding op (Portegijs, Hermans & Lalta, 2006).

Huursubsidie heeft een sterk verband met het hebben van een betaalde baan, al kwam dit in Cool niet naar voren (Blokland, 2001). Ook bij de werkende vrouwen onderling is er geen significant verband met huursubsidie en opleidingsniveau. Ook de andere vormen van formele hulp waren niet significant. Er is dus geen verband gevonden tussen werk/opleiding en de formele hulp die werkende en niet-werkende vrouwen ontvangen.

De hypothesen bleken veelal niet bevestigd te kunnen worden. Op basis van de hypothesen kunnen de deelvragen worden beantwoord.

De eerste deelvraag die uit het onderzoek beantwoord wordt luidde: *‘In hoeverre ontvangen de verschillende groepen werkende vrouwen formele hulp?’*. Uit hypothese 8 blijkt dat de formele hulp geen verband houdt met de verschillende groepen werkende vrouwen, op basis van opleidingsniveau. Werken heeft dus geen invloed op de formele hulp. Er zijn geen verschillen tussen werkende vrouwen en het ontvangen van formele hulp. Dit houdt in dat op basis van de vormen van formele hulp die getoetst zijn in deze analyse alle vrouwen evenveel formele hulp ontvangen.

De tweede deelvraag die in het onderzoek beantwoord wordt is: *In hoeverre heeft het ontvangen van formele hulp invloed op de behoefte van informele hulp?*

Uit hypothese 1 en hypothese 8 blijkt dat er wel informele hulp aan werkende vrouwen wordt verleend, vooral bij het oppassen op de kinderen. Buren van niet-werkende vrouwen passen vaker op de kinderen dan buren van werkende vrouwen. Werkende vrouwen brengen hun kinderen vaker naar de kinderopvang/bso. Op basis hiervan kan worden gesteld dat als de kinderen naar de kinderopvang gaan, er minder hulp van buren wordt gevraagd/wordt gegeven. Aan de andere kant blijkt dat het ontvangen van huursubsidie geen invloed heeft op het ontvangen van informele hulp. Niet-werkende vrouwen ontvangen vaker huursubsidie, maar krijgen ook vaker hulp van buren bij het oppassen op hun kinderen. Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden zal daarom meer vervolgonderzoek moeten worden gedaan naar deze relatie. Hierop zal in de discussie verder worden ingegaan.

De derde deelvraag die in het onderzoek beantwoord wordt is: *In hoeverre verschilt het ontvangen van informele hulp met de vrouwen die niet werken?* Uit hypothese 1 blijkt dat vrouwen die niet werken en kinderen hebben onder de 10 jaar vaker hulp krijgen van hun buren bij het oppassen op hun kinderen. Vrouwen die werken hebben vaker informele hulp gekregen, zo blijkt uit hypothese 8, bij het vinden van hun huidige baan en het lenen van etenswaren/gereedschap bij hun buren. Dit kan komen, omdat vrouwen die werken er meer behoefte aan hebben. Werkende en niet werkende vrouwen ontvangen dus, zo blijkt uit de analyse, andere vormen van informele hulp van hun buren.

De vierde deelvraag die in het onderzoek beantwoord is luidt als volgt: *In hoeverre speelt het opleidingsniveau onder werkende vrouwen een rol in het ontvangen van formele en informele*

hulp? Uit hypothese 8 blijkt dat vrouwen die een lager opleidingsniveau hebben, meer hulp hebben gekregen bij het vinden van hun huidige baan en het oppassen op hun kinderen. Dit blijkt ook een vrij sterk verband te zijn. Het opleidingsniveau heeft echter geen invloed op de formele hulp die werkende vrouwen ontvangen. Het opleidingsniveau is dus alleen van invloed op de informele hulp die vrouwen ontvangen.

De vijfde deelvraag die in het onderzoek beantwoord is gaat in de op de rol van de buurt: *In hoeverre speelt de buurt een rol in het ontvangen van informele hulp?* Uit hypothese 5 blijkt dat de vrouwen in Hillesluis meer hulp van hun burens krijgen dan de vrouwen in Blijdorp. De vrouwen in Hillesluis hebben meer hulp gekregen bij het vinden van hun huidige baan en bij het oppassen op de kinderen. Ook blijkt dat de potentiële hulp onder hun burens significant hoger is dan Blijdorp. Dit geldt zowel voor de werkende onderling als de niet-werkende en werkende vrouwen. De buurt speelt dus een rol in het ontvangen van informele hulp.

Uit de beantwoording van de deelvragen kunnen ook de probleemstellingen worden beantwoord. Uit de analyse blijkt dat de buurtnetwerken van werkende vrouwen in Hillesluis verschillen met die van Blijdorp. Ook blijkt dat vrouwen die werken en een lager opleidingsniveau hebben, meer informele steun van hun burens krijgen. De burens hebben de werkende vrouwen met een lager opleidingsniveau vaker geholpen bij het vinden van een nieuwe baan en bij het vrijwillig oppassen op de kinderen. Maar als er gekeken wordt naar de potentiële hulpbronnen en de formele hulp blijkt er weinig verschil te zijn tussen de verschillende groepen werkende vrouwen. Het functieniveau van werkende vrouwen heeft bijvoorbeeld helemaal geen invloed op de potentiële hulpbronnen van werkende vrouwen.

Er is een klein verschil in de hulp die vrouwen ontvangen van hun burens. Maar er is geen verschil tussen de potentiële hulpbronnen en de formele hulp. De netwerken van werkende vrouwen onderling verschilt dus op een klein aantal punten, maar de verschillen zijn vrij minimaal.

De tweede probleemstelling is moeilijker te beantwoorden. Werkende vrouwen hebben meer behoefte aan informele hulp, voornamelijk om etenswaren/gereedschap te kunnen lenen bij hun burens. Daarentegen vragen werkende vrouwen minder hulp als ze ziek zijn (Tabel 4.9). Werkende vrouwen lenen ook vaker etenswaren/gereedschap bij hun burens dan niet-werkende vrouwen, zo bleek uit de analyse. Er werd echter geen samenhang gevonden tussen niet-werken en hulp bij ziekte. Er kan dus eigenlijk geen eenduidig antwoord gegeven worden op de

probleemstelling. Er is in de vragenlijst ook maar voor drie vormen van informele hulp gemeten in hoeverre de respondenten behoefte hadden aan deze vormen van informele hulp. Uit tabel 4.9 kwam ook heel duidelijk naar voren dat er eigenlijk behoefte is aan informele hulp en dat maar weinig mensen zeggen dat ze geen hulp vragen aan hun burens als dat nodig is. Om deze probleemstelling goed te kunnen beantwoorden is vervolgonderzoek nodig, waar de discussie verder op in zal gaan.

Hoofdstuk 6: Discussie

De tweede probleemstelling *‘In hoeverre bieden de buurtnetwerken de informele hulp die ze nodig hebben?’* is niet volledig beantwoord in het onderzoek. De tweede probleemstelling gaat namelijk in op de behoefte van de werkende vrouwen naar informele hulp. In de onderzoeken die ik heb gebruikt is dit bijna niet gevraagd aan de respondenten. Daarnaast denk ik dat om de tweede probleemstelling te kunnen beantwoorden de methode enquête niet de juiste methode is. Hiervoor zouden diepte interviews gehouden moeten worden. Dit is niet gedaan, omdat het tijdsbestek te kort is om een betrouwbare hoeveelheid diepte interviews te houden. Wel denk ik dat op basis van de gevonden en niet gevonden verbanden een vervolgonderzoek met diepte interviews zeker een goede aanvulling zou zijn op dit onderzoek.

De analyses die zijn gedaan, zijn gedaan op een dataset van zeer beperkte omvang. Dit is nadelig voor de betrouwbaarheid van de resultaten. Doordat ook Cool voor een deel van de hypothesen is gebruikt om de resultaten te bevestigen, is de betrouwbaarheid van het onderzoek wel omhoog gegaan. Het gevolg was dan ook dat maar weinig hypothesen bevestigd konden worden.

De potentiële hulp is in dit onderzoek gemeten aan de hand van de mening van de respondent. Omdat het onderzoek een ego-gecentreerd netwerkonderzoek is, is het niet mogelijk om te vragen aan de burens of zij daadwerkelijk bereid zijn de potentiële hulp te verlenen. De potentiële hulp is daarom ook de potentiële hulp die de vrouwen verwachten te ontvangen en niet zozeer de potentiële hulp die ze krijgen als ze het nodig hebben.

Dit onderzoek is een goed uitgangspunt om vervolgonderzoek naar de buurtnetwerken van werkende vrouwen te starten. Ook uit mijn theoretisch research bleek dat er betrekkelijk weinig onderzoek is gedaan naar werkende vrouwen en hun buurtnetwerken.

6.1 Beleidsimplicatie

Volgens het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hebben vrouwelijke werknemers 60% hogere risico om in de WAO te komen dan mannelijke werknemers. Vooral in de leeftijdscategorie tot 35 jaar komen veel meer vrouwen dan mannen in de WAO. Ondanks de scherpe daling van het aantal vrouwen in de WAO/WIA, zijn vrouwen nog steeds oververtegenwoordigd in de WIA. Uit het onderzoek van het SCP (Portegijs, Hermans & Lalta, 2006) blijkt dat vrouwen het iets drukker hebben gekregen in 2005. Ook zet de trend door dat

vrouwen minder tijd aan onbetaalde arbeid en meer aan betaalde arbeid besteden door, al besteden ze nog 2,3 keer zoveel tijd aan het huishouden en het verzorgen van de kinderen onder de zes jaar (Keuzenkamp, Breedveld & Cloïn, 2004). Het rolconflict waarin vrouwen zitten, de zorg voor het huishouden en kinderen en werken, zal daardoor niet verminderen.

Opvallend in de resultaten is dat het vrijwillig oppassen op de kinderen door burens vooral wordt gedaan bij vrouwen die niet werken, werkende vrouwen met een lagere opleiding en niet-werkende vrouwen met kinderen onder de tien jaar. Juist de vrouwen die het vaakst in de WAO/WIA terecht komen doen minder beroep op hun burens. Met oog op de toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen en het feit dat het combineren van huishoudelijke taken en werk kan leiden tot spanningen, is een vervolgonderzoek naar de behoefte van vrouwen op het gebied van informele hulp zeker aan te raden. Juist burens, die vlakbij wonen, zouden bij kunnen springen als het nodig is en een belangrijke bron kunnen vormen om de spanning omtrent het rolconflict te verminderen.

Literatuur

Berg, M. van der. (2007). Sociaal kapitaal in gender-, etniciteits-, en klasserelaties, in: M. van den Berg (red.), *Dat is bij jullie toch ook zo? Gender, etniciteit en klasse in het sociaal kapitaal van Marokkaanse vrouwen*, (pp. 30-44). Amsterdam: Aksant

Boelhouwer, J. (2006). Leefsituatie – index, in: A. Steenbekkers, C. Simon, V. Veldheer (red.), *Thuis op het platteland. De leefsituatie van platteland en stad vergeleken*, (pp. 341-370). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Blokland – Potters, T.V. (1998). Persoonlijke netwerken als gemeenschappen, in: T.V. Blokland – Potters (red.), *Wat stadsbewoners bindt. Sociale relaties in een achterstandswijk*, (pp. 73 – 106). Kampen: Kok Agora.

Blokland – Potters, T.V. (1998). Familiariteit en transacties: de privatisering I, in: T.V. Blokland – Potters (red.), *Wat stadsbewoners bindt. Sociale relaties in een achterstandswijk*, (pp. 151– 199). Kampen: Kok Agora.

Blokland, T. (2001). Cool. Sociale Relaties en Sociale Netwerken.
Interviews in Cool.

Blokland, T. (2004). Buren als bruggen? De betekenis van burenelaties voor sociaal kapitaal in een Rotterdamse gemengde wijk, *Sociale Wetenschappen*, 47, 2, 31 – 48.

Bourdieu, P. (1986 [1983]). The forms of capital, in: J.G. Richardson (red.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*, (pp. 241- 258). Connecticut: Greenwood Press.

Bourdieu, P. (1989). Economisch kapitaal, cultureel kapitaal, sociaal kapitaal, in: P. Bourdieu (ed. Dick Pels) (red.), *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip*, (pp. 120-141). Amsterdam: Van Gennip.

Bulmer, M. (1987). Personal ties in the provision of social care, in: M. Bulmer (red.), *The social basis of community care*, (pp. 72-107). Londen: Allen & Unwin.

Campbell, K.E., Lee, B.A. (1992). Sources of personal neighbor networks: social integration, need or time? *Social Forces*, 70, 4, 1077-1100.

Carmines, E.G., Zeller, R.A. (1979). Assessing reliability, in: J.L. Sullivan (red.), *Reliability and validity assessment*, (pp. 37-52). Beverly Hills and London: Sage publications.

Dulk, L. den, Doorne – Huiskens, A. van, Peper, B. (2003). Arbeid en zorg in Europees perspectief. *Tijdschrift voor arbeidsvraagstukken*, 19, 1, 69 – 82.

Fellin, P., Litwak, E. (1963). Neighborhood cohesion under conditions of mobility. *American sociological review*, 28, 1, 364-376.

‘t Hart, H., Dijk, J. van, Goede, M. de, Jansen, W., Teunissen, J. (2003). Operationaliseren, betrouwbaarheid, geldigheid en bruikbaarheid, in: H. ’t Hart, J. van Dijk, M. de Goede, W. Jansen, J. Teunissen (red.), *Onderzoeksmethoden*, (pp. 161-191). Amsterdam: Boom.

‘t Hart, H., Dijk, J. van, Goede, M. de, Jansen, W., Teunissen, J. (2003). Enquête, in: H. ’t Hart, J. van Dijk, M. de Goede, W. Jansen, J. Teunissen (red.), *Onderzoeksmethoden*, (pp. 229-263). Amsterdam: Boom.

Ibarra, H. (1997) Paving an alternative route: Gender differences in managerial networks. *Social Psychological Quarterly*, 60 ,1 , 91-102.

Keuzenkamp, S., Breedveld, K., Cloin, M. (2004). Andere tijden voor huishoudens, in: Schnabel, P., Bronneman-Helmerts, R. (red), *In het zicht van de toekomst. Sociaal en Cultureel Rapport 2004*, (pp. 93-128). Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Komter, A.E., Burgers, J., Engbersen, G. (2000). *Het cement van de samenleving*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Moree, M. (1992). Ervaringen van buitenshuis werkende moeders in de jaren zeventig en tachtig: veranderingsstrategieën, in: M. Moree (red.), 'Mijn kinderen hebben er niets van gemerkt'. Buitenshuis werkende moeders tussen 1950 en nu, (pp. 163-202). Utrecht: Jan van Arkel.

Nijdam, A.D. (2003). De betrouwbaarheid van een meting, in: A.D. Nijdam (red.), *Statistiek in onderzoek. 1. beschrijvende statistiek*, (pp. 265 – 292). Groningen: Wolters – Noordhoff.

Portegijs, W., Hermans, B., Lalta, V. (2006). Betaalde arbeid, in: W. Portegijs, B. Hermans, V. Lalta (red.), *Emancipatiemonitor. Veranderingen in de leefsituatie en levensloop*, (pp. 67-99). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Portes, A. (1998). Social capital: Its origins and applications in modern sociology. *Annual review of sociology*, 24, 1, 1-24.

Portes, A. (2000). The two meanings of social capital. *Sociological Forum*, 15, 1, 1-12.

Rhee, M. van., Jong, E. de. (2007). Samenvatting, in: M. van Rhee & E. de Jong, *Feijenoord in Beeld 2006*, (pp. 7 – 16). Rotterdam: Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) .

Sampson, R.J. (1991). Linking the micro- and macrolevel dimensions of community social organization. *Social forces*, 70, 1, 43-64.

Snijders, T.A.B. (2001). Methoden van netwerkanalyse, in: J.C. Vrooman (red.), *Netwerken en het sociaal kapitaal*, (pp. 23-42). Amsterdam: Nederlandse sociologische vereniging.

Völker, B. (2000). 16 miljoen burens – de rol van burens in persoonlijke netwerken in Nederland. *Tijdschrift voor de sociologie*, 21, 4, 337 – 362

Wharton, A.S (2005). Introduction to the sociology of gender, in: A.S Wharton (red.), *The sociology of gender. An introduction to theory and research*, (pp.1-16). Oxford: Blackwell Publishing

Wellman, B. (1979). The community question. The intimate networks of East Yorkers. *American Journal of Sociology*, 85, 5, 1201 – 1231.

Wellman, B., Leighton, B. (1979). Networks, neighborhoods and communities: Approaches to the study of the community question. *Urban Affairs Review*, 14, 3, 363 – 390.

Internetbronnen:

CBS. (2001). Divisie sociale en ruimtelijke statistieken. Sector ontwikkeling en ondersteuning. Standaard beroepenclassificatie 1992, systematische lijst van beroepen. Voorburg/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83EBF567-ED31-44DC-B2F9-8C444E992A41/0/classificatieschema.pdf

CBS – Statline. (2007). Regionale kerncijfers Nederland 1996-2007

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/Temporary%20Files/downloadAA071E8.xls>

CPB. (2007). CPB informatief: meest recente korte termijnramingen. Centraal Economisch Plan 2007.

www.cpb.nl/nl/prognoses/nlinfo.html

Deelgemeente Noord. (2004). De wijken in deelgemeente noord.

www.noord.rotterdam.nl

Graaf, P.A. de. (2007). Selectie van de belangrijkste inkomensgegevens op deelgemeente – en buurtniveau over Rotterdam, plus die over Amsterdam, Den Haag, Utrecht en heel Nederland. Uit het Regionaal Inkomens Onderzoek 2004 van het CBS. Bestuursdienst Rotterdam: Centrum voor Onderzoek en Statistiek, bewerking COS.

<http://www.cos.rotterdam.nl/Rotterdam/Openbaar/Diensten/COS/Publicaties/PDF.html>

VPRO (2006). Machtige vrouwen, in: Geschiedenis TV-Kanaal.

<http://geschiedenis.vpro.nl/gids/2006week41/>

Nieuwsarchief (2003).

<http://www.regering.nl/actueel/nieuwsarchief/2003.nl>

NRC. (2000). Achtergrond. 23 maart 2000.

www.nrc.nl

NU. (2006). Sterke daling aantal jonge vrouwen in WAO. 28 mei 2006.

www.nu.nl

Postbus51. (2007). Hoe hoog is het brutominimumloon?

www.postbus51.nl

Rotterdam buurtmonitor. (2007). Bird: BuurtInformatie Rotterdam Digitaal.

www.rotterdam.buurtmonitor.nl

Scheepers, P., Jansen, J. (2001). Informele aspecten van sociaal kapitaal. Ontwikkelingen in Nederland 1970-1998. Mens en maatschappij, 76, 3.

www.mensenmaatschappij.nl

SZW. (2000). Persbericht ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid.

home.szw.nl

Vlugt, I. van der. (2004). Inleiding, in: I. van der Vlugt (red.), *Een andere weg. Gender en diversiteit bij reïntegratie*, (pp. 4-7). Utrecht: Platform vrouwen en arbeidsongeschiktheid.

www.waho.nl

Webmagazine. (2007). Moederschap niet verder uitgesteld. Voorburg/Heerlen: Centraal bureau voor de statistiek.

<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/publicaties/artikelen/archief/2007/2007-90041-wk.htm>

WRR. (2006). Vertrouwen in de buurt. Amsterdam: University Press

<http://www.wrr.nl/content.jsp?objectid=2798>

Bijlagen

Bijlage 1: Frequentietabellen

Frequentietabellen variabelen uit Hillesluis en Blijdorp

Potentiële hulp

Tabel 1: frequenties potentiële hulpbronnen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	32	9,3	9,3	9,3
	1	37	10,7	10,7	20,0
	2	41	11,9	11,9	31,9
	3	49	14,2	14,2	46,1
	4	44	12,8	12,8	58,8
	5	47	13,6	13,6	72,5
	6	43	12,5	12,5	84,9
	7	33	9,6	9,6	94,5
	8	19	5,5	5,5	100,0
Total		345	100,0	100,0	

Tabel 2: beschrijving van de variabele potentiële hulpbronnen

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
potentiele hulp	345	0	8	3,82	2,330
Valid N (listwise)	345				

Specialisatie

Tabel 3: beschrijving van de variabele specialisatie in het netwerk

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	153	44,3	44,6	44,6
	1	117	33,9	34,1	78,7
	2	47	13,6	13,7	92,4
	3	19	5,5	5,5	98,0
	4	5	1,4	1,5	99,4
	5	1	,3	,3	99,7
	6	1	,3	,3	100,0
Total		343	99,4	100,0	
Missing	System	2	,6		
Total		345	100,0		

Tabel 4: beschrijving van de variabele specialisatie in het netwerk

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Specialisatie in het netwerk	343	0	6	,87	1,021
Valid N (listwise)	343				

Formele steun

Tabel 5: frequenties betaalde oppas

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	24	21,6	88,9	88,9
	1,00	3	2,7	11,1	100,0
	Total	27	24,3	100,0	
Missing	System	84	75,7		
Total		111	100,0		

Tabel 6: frequenties betaalde hulp bij klusjes in en rondom het huis

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	60	54,1	80,0	80,0
	1,00	15	13,5	20,0	100,0
	Total	75	67,6	100,0	
Missing	System	36	32,4		
Total		111	100,0		

Tabel 7: frequenties kinderopvang/bso

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	106	95,5	95,5	95,5
	1,00	5	4,5	4,5	100,0
	Total	111	100,0	100,0	

Tabel 8: huursubsidie (onder huurders)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	35	58,3	58,3	58,3
	1,00	25	41,7	41,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

Tabel 9: urgentie (onder huurders)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	39	65,0	66,1	66,1
	1,00	20	33,3	33,9	100,0
	Total	59	98,3	100,0	
Missing	System	1	1,7		
Total		60	100,0		

Informele hulp

Tabel 10: frequenties informele hulp bij vinden baan

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	337	97,7	98,3	98,3
	yes	6	1,7	1,7	100,0
	Total	343	99,4	100,0	
Missing	98	2	,6		
Total		345	100,0		

Tabel 11: frequenties informele hulp bij klussen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	309	89,6	90,1	90,1
	yes	34	9,9	9,9	100,0
	Total	343	99,4	100,0	
Missing	98	2	,6		
	Total	345	100,0		

Tabel 12: frequenties informele hulp bij vinden huis

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	336	97,4	98,2	98,2
	yes	6	1,7	1,8	100,0
	Total	342	99,1	100,0	
Missing	98	2	,6		
	System	1	,3		
	Total	3	,9		
	Total	345	100,0		

Tabel 13: frequenties informele hulp bij ziekte

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	300	87,0	87,5	87,5
	yes	43	12,5	12,5	100,0
	Total	343	99,4	100,0	
Missing	98	2	,6		
	Total	345	100,0		

Tabel 14: frequenties lenen van etenswaren/gereedschap

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	290	84,1	84,5	84,5
	yes	53	15,4	15,5	100,0
	Total	343	99,4	100,0	
Missing	98	2	,6		
	Total	345	100,0		

Tabel 15: frequenties vrijwillige oppas

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	8	2,3	9,4	9,4
	yes	77	22,3	90,6	100,0
	Total	85	24,6	100,0	
Missing	System	260	75,4		
	Total	345	100,0		

Buren

Tabel 16: frequenties buren

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	530	55,6	60,6	60,6
	yes	345	36,2	39,4	100,0
	Total	875	91,7	100,0	
Missing	System	79	8,3		
	Total	954	100,0		

Betaalde baan

Tabel 17: frequenties hebben van een betaalde baan

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	52	42,6	42,6
	yes	70	57,4	100,0
Total	122	100,0	100,0	

aantal kinderen onder de tien jaar

Tabel 18: frequenties aantal kinderen onder de tien jaar

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	89	73,0	73,0
	1,00	21	17,2	90,2
	2,00	11	9,0	99,2
	3,00	1	,8	100,0
Total	122	100,0	100,0	

Vrienden in de buurt

Tabel 19: frequenties vrienden in de buurt

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	271	78,6	78,6
	yes	74	21,4	100,0
Total	345	100,0	100,0	

Type netwerk

Tabel 20: frequenties contact

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	every day	108	31,3	31,4
	few times a week	97	28,1	59,6
	once a week	65	18,8	78,5
	once in 2 weeks	32	9,3	87,8
	once a month	28	8,1	95,9
	once in three months	7	2,0	98,0
	once or twice a year	1	,3	98,3
	hardly ever	6	1,7	100,0
	Total	344	99,7	100,0
Missing	99	1	,3	
Total		345	100,0	

Tabel 21: frequenties duur van het contact

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	20	5,8	5,9
	2	36	10,4	16,6
	3	16	4,6	21,3
	4	22	6,4	27,8
	5	18	5,2	33,1
	6	23	6,7	39,9
	7	14	4,1	44,1
	8	22	6,4	50,6
	10	25	7,2	58,0
	11	2	,6	58,6

12	8	2,3	2,4	60,9
13	7	2,0	2,1	63,0
14	8	2,3	2,4	65,4
15	11	3,2	3,3	68,6
16	11	3,2	3,3	71,9
17	10	2,9	3,0	74,9
18	5	1,4	1,5	76,3
19	6	1,7	1,8	78,1
20	7	2,0	2,1	80,2
21	2	,6	,6	80,8
22	1	,3	,3	81,1
23	3	,9	,9	82,0
24	1	,3	,3	82,2
25	12	3,5	3,6	85,8
26	1	,3	,3	86,1
28	2	,6	,6	86,7
29	2	,6	,6	87,3
30	6	1,7	1,8	89,1
31	1	,3	,3	89,3
32	1	,3	,3	89,6
33	6	1,7	1,8	91,4
34	2	,6	,6	92,0
35	3	,9	,9	92,9
36	3	,9	,9	93,8
37	3	,9	,9	94,7
38	3	,9	,9	95,6
39	1	,3	,3	95,9
40	2	,6	,6	96,4
41	1	,3	,3	96,7
43	1	,3	,3	97,0
44	1	,3	,3	97,3
45	2	,6	,6	97,9
47	1	,3	,3	98,2
48	1	,3	,3	98,5
49	2	,6	,6	99,1
57	2	,6	,6	99,7
60	1	,3	,3	100,0
Total	338	98,0	100,0	
Missing	9	6	1,7	
	99	1	,3	
Total	7	2,0		
Total	345	100,0		

Tabel 22: frequenties contact over 5 jaar

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	45	36,9	36,9
	1,00	77	63,1	100,0
Total	122	100,0	100,0	

Homogeniteit

Tabel 23: frequenties dezelfde sexe

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	164	47,5	47,5	47,5
	yes	181	52,5	52,5	100,0
Total		345	100,0	100,0	

Tabel 24: frequenties dezelfde etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	101	29,3	31,1	31,1
	yes	224	64,9	68,9	100,0
	Total	325	94,2	100,0	
Missing	9	2	,6		
	99	18	5,2		
	Total	20	5,8		
Total		345	100,0		

Tabel 25: frequenties dezelfde religie

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	128	37,1	39,8	39,8
	yes	194	56,2	60,2	100,0
	Total	322	93,3	100,0	
Missing	9	19	5,5		
	99	4	1,2		
	Total	23	6,7		
Total		345	100,0		

Tabel 26: frequenties dezelfde klasse

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	70	20,3	21,7	21,7
	yes	252	73,0	78,3	100,0
	Total	322	93,3	100,0	
Missing	9	2	,6		
	98	4	1,2		
	99	17	4,9		
	Total	23	6,7		
Total		345	100,0		

Beroepsclassificatie

Tabel 27: frequenties beroepsclassificatie

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	lagere beroepen	13	10,7	18,6	18,6
	middelbare beroepen	13	10,7	18,6	37,1
	hogere beroepen	27	22,1	38,6	75,7
	wetenschappelijke beroepen	17	13,9	24,3	100,0
	Total	70	57,4	100,0	
Missing	99	52	42,6		
Total		122	100,0		

Opleidingsniveau

Tabel 28: frequenties opleiding

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	2	1,6	1,6	1,6
	basisschool	15	12,3	12,3	13,9
	lbo / vbo	7	5,7	5,7	19,7
	mavo / ulo / mulo	19	15,6	15,6	35,2
	havo / mms	1	,8	,8	36,1
	vwo / hbs	5	4,1	4,1	40,2
	mbo	23	18,9	18,9	59,0
	hbo	25	20,5	20,5	79,5
	university	22	18,0	18,0	97,5
	other	3	2,5	2,5	100,0
	Total	122	100,0	100,0	

Controlevariabelen

Tabel 29: frequentie woonduur

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	< 6 months	7	5,7	5,7	5,7
	6-12 months	4	3,3	3,3	9,0
	1-2 years	22	18,0	18,0	27,0
	3-5 years	9	7,4	7,4	34,4
	6-10 years	22	18,0	18,0	52,5
	11-20 years	28	23,0	23,0	75,4
	21-30 years	10	8,2	8,2	83,6
	31-50 years	19	15,6	15,6	99,2
	more than 50 years	1	,8	,8	100,0
	Total	122	100,0	100,0	

Tabel 30: frequentie inkomen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	43	35,2	35,5	35,5
	2,00	37	30,3	30,6	66,1
	3,00	33	27,0	27,3	93,4
	4,00	8	6,6	6,6	100,0
	Total	121	99,2	100,0	
Missing	System	1	,8		
Total		122	100,0		

Frequentietabellen variabelen uit Cool

Specialisatie van het netwerk

Tabel 31: frequenties van de variabele specialisatie in het netwerk Cool

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	113	42,5	42,5
	1,00	81	30,5	72,9
	2,00	43	16,2	89,1
	3,00	21	7,9	97,0
	4,00	7	2,6	99,6
	5,00	1	,4	100,0
Total	266	100,0	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Tabel 32: beschrijving van de variabele specialisatie in het netwerk Cool

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Specialisatie in het netwerk	266	,00	5,00	,9887	1,09711
Valid N (listwise)	266				

Bron: Blokland, 2001

Formele steun

Tabel 33: frequenties betaalde hulp bij klussen in en rondom het huis

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	41	39,4	71,9
	yes	16	15,4	28,1
Total		57	54,8	100,0
Missing	System	47	45,2	
Total		104	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Tabel 34: frequenties huursubsidie

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	51	62,2	63,8
	1,00	29	35,4	36,3
Total		80	97,6	100,0
Missing	System	2	2,4	
Total		82	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Informele steun

Tabel 35: frequenties informele hulp bij vinden baan

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	this name not generated	261	98,1	98,1
	this name generated	5	1,9	1,9
Total		266	100,0	100,0

Bron: Blokland, 2001

Tabel 36: frequenties informele hulp bij klussen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	this name not generated	229	86,1	86,1	86,1
	this name generated	37	13,9	13,9	100,0
	Total	266	100,0	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Tabel 37: frequenties informele hulp bij vinden huis

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	this name not generated	260	97,7	97,7	97,7
	this name generated	6	2,3	2,3	100,0
	Total	266	100,0	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Buren

Tabel 38: frequenties buren

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	559	64,9	67,8	67,8
	1,00	266	30,9	32,2	100,0
	Total	825	95,8	100,0	
Missing	System	36	4,2		
	Total	861	100,0		

Bron: Blokland, 2001

Kinderen onder de tien jaar

Tabel 39: frequenties aantal kinderen onder de tien jaar

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	81	77,9	77,9	77,9
	1,00	8	7,7	7,7	85,6
	2,00	11	10,6	10,6	96,2
	3,00	4	3,8	3,8	100,0
	Total	104	100,0	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Vrienden in de buurt

Tabel 40: frequenties vrienden in de buurt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	216	81,2	81,2	81,2
	1,00	50	18,8	18,8	100,0
	Total	266	100,0	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Netwerkttype

Tabel 41: frequentie contact

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	1	,4	,4	,4
	every day	117	44,0	45,2	45,6
	few times a week	85	32,0	32,8	78,4
	once a week	20	7,5	7,7	86,1
	once in 2 weeks	10	3,8	3,9	90,0
	once a month	11	4,1	4,2	94,2
	once in three months	7	2,6	2,7	96,9
	once or twice a year	6	2,3	2,3	99,2
	hardly ever	2	,8	,8	100,0
	Total	259	97,4	100,0	
Missing	15	1	,4		
	18	1	,4		
	24	1	,4		
	System Total	4	1,5		
Total		266	100,0		

Bron: Blokland, 2001

Tabel 42: frequenties duurzaamheid

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	23	8,6	8,9	8,9
	2	20	7,5	7,8	16,7
	3	16	6,0	6,2	22,9
	4	12	4,5	4,7	27,5
	5	19	7,1	7,4	34,9
	6	7	2,6	2,7	37,6
	7	11	4,1	4,3	41,9
	8	7	2,6	2,7	44,6
	9	5	1,9	1,9	46,5
	10	18	6,8	7,0	53,5
	11	4	1,5	1,6	55,0
	12	11	4,1	4,3	59,3
	13	1	,4	,4	59,7
	14	3	1,1	1,2	60,9
	15	12	4,5	4,7	65,5
	16	3	1,1	1,2	66,7
	17	7	2,6	2,7	69,4
	18	1	,4	,4	69,8
	19	8	3,0	3,1	72,9
	20	16	6,0	6,2	79,1
	22	5	1,9	1,9	81,0
	23	1	,4	,4	81,4
	24	2	,8	,8	82,2
	25	4	1,5	1,6	83,7
	27	6	2,3	2,3	86,0
	28	4	1,5	1,6	87,6
	29	2	,8	,8	88,4
	30	11	4,1	4,3	92,6
	31	1	,4	,4	93,0
	32	4	1,5	1,6	94,6
	33	2	,8	,8	95,3
	34	2	,8	,8	96,1
	35	5	1,9	1,9	98,1

	40	2	,8	,8	98,8
	47	1	,4	,4	99,2
	49	1	,4	,4	99,6
	52	1	,4	,4	100,0
	Total	258	97,0	100,0	
Missing System		8	3,0		
Total		266	100,0		

Bron: Blokland, 2001

Tabel 43: frequenties nog contact over 5 jaar

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	57	54,8	58,8
	1,00	40	38,5	41,2
	Total	97	93,3	100,0
Missing System		7	6,7	
Total		104	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Homogeniteit

Tabel 44: frequenties dezelfde sexe

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	98	36,8	36,8
	1,00	168	63,2	63,2
	Total	266	100,0	100,0

Bron: Blokland, 2001

Tabel 45: frequenties dezelfde etniciteit

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	60	22,6	24,7
	yes	183	68,8	75,3
	Total	243	91,4	100,0
Missing	9	14	5,3	
	System	9	3,4	
	Total	23	8,6	
Total		266	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Tabel 46: frequenties dezelfde klasse

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	43	16,2	17,1
	yes	208	78,2	82,9
	Total	251	94,4	100,0
Missing	9	14	5,3	
	System	1	,4	
	Total	15	5,6	
Total		266	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Tabel 47: frequenties dezelfde religie

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	78	29,3	31,5	31,5
	yes	170	63,9	68,5	100,0
	Total	248	93,2	100,0	
Missing	9	11	4,1		
	System	7	2,6		
	Total	18	6,8		
Total		266	100,0		

Bron: Blokland, 2001

Opleidingsniveau

Tabel 48: frequenties opleidingsniveau

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	1	1,0	1,0	1,0
	basisschool	9	8,7	8,8	9,8
	8th grade	1	1,0	1,0	10,8
	lbo / vbo	14	13,5	13,7	24,5
	mavo / ulo / mulo	10	9,6	9,8	34,3
	havo / mms	5	4,8	4,9	39,2
	vwo / hbs	15	14,4	14,7	53,9
	mbo	17	16,3	16,7	70,6
	hbo	18	17,3	17,6	88,2
	university	12	11,5	11,8	100,0
	Total	102	98,1	100,0	
Missing	missing	1	1,0		
	System	1	1,0		
	Total	2	1,9		
Total		104	100,0		

Bron: Blokland, 2001

Controlevariabelen

Tabel 49: frequenties woonduur

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	< 6 months	4	3,8	3,8	3,8
	6-11 months	4	3,8	3,8	7,7
	1-2 years	15	14,4	14,4	22,1
	3-5 years	21	20,2	20,2	42,3
	6-10 years	16	15,4	15,4	57,7
	11-20 years	22	21,2	21,2	78,8
	21-30 years	8	7,7	7,7	86,5
	31-50 years	8	7,7	7,7	94,2
	all my life	6	5,8	5,8	100,0
	Total	104	100,0	100,0	

Bron: Blokland, 2001

Tabel 50: frequenties inkomen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tot minimum inkomen	29	27,9	35,8	35,8
	minimum - modaal inkomen	33	31,7	40,7	76,5
	modaal - 2x modaal inkomen	17	16,3	21,0	97,5
	meer dan 2x modaal inkomen	2	1,9	2,5	100,0
	Total	81	77,9	100,0	
Missing	no answer	22	21,2		
	missing	1	1,0		
	Total	23	22,1		
Total		104	100,0		

Bron: Blokland, 2001

Bijlage 2: Beroepsclassificatie

beroepsomschrijving	leiding?	opleidingsniveau	cbs code	classificatiecode
99	99	3		
99	99	5		
architect op architectenbureau	0	8	86204	5
99	99	6		
Marketing-assistent:klantenbenadering (Breukhoven)	0	6	51611	3

Logistiek medewerkerAPL regelen verscheppen kleding	0	6	48201	3
99	99	3		
chef-kok	1	6	57203	3
Textielhandel import-export: eigen bedrijf.	98	7	48413	3
Ouderenverzorging niveau 2	0	6	37209	2
Belastingdienst, administratief	0	6	51510	3
Financieel administrateur bij Multibedrijf	0	3	51509	3
Gastouder thuis voor 3 kinderen	0	1	37209	2
99	99	1		
99	99	2		
Hijskransen maken	0	98	26402	2
Thuiszorg in de vakanties	0	6	37208	2
Programmamaker Arabische omroep	1	5	55201	3
99	99	2		
uitvoerder haven Europort	20	6	68403	4
Helpdesk bedrijfskunde, beantw. vragen ICT-facilit	0	7	46602	3
99	99	3		
scooterbob>mensen ophalen en met eigen auto thuisb	0	6	28205	2
99	99	1		
Stadstoezicht interventiemedewerker	0	3	34202	2
99	99	8		
verkoopster kledingwinkel	98	6	31701	2
99	99	3		
99	99	3		
Machinist NS	5	6	48205	3
Managementassistent: secretariele werkzaamheden	0	3	51502	3
internationaal chauffeur	0	1	28209	2
99	99	6		
Beeldend therapeut	0	4	69207	4
99	99	1		
Operatieassistent Erasmus MC	0	7	49206	3
99	99	7		
vrachtwagenchauffeur bij de AVR milieu inzameling	0	4	28209	2
commercieel medewerker (DMRG)	0	6	51622	3
99	99	2		
peuterleidster	0	6	37209	2
Eigen bedrijf: verrichten van bouwkundige keuringe	0	3	46223	3
Hoofd technische dienst Stichting Flescus.	4	6	66102	4
99	99	3		
Thuiszorg Humanitas in de huishouding	0	3	37208	2
99	99	3		
99	99	1		
Instucteur schieten en aanhouding en zelfverdedigi	7	6	43401	3
Administratie en boekhouding	0	6	51507	3
99	99	6		
Verpleeghulp	0	3	29501	2
99	99	1		
99	99	3		
99	99	3		

Verpleegkundige in Kinderziekenhuis Erasmus MC	2	7	69206	4
99	99	1		
99	99	8		
Werkt in een kas, planten sorteren ect.	0	1	24203	2
Gastouder bij het CWD	0	1	37209	2
99	99	1		
Stoffeerder Van Duin	15	98	27203	2
99	99	1		
99	99	5		
99	99	2		
99	99	3		
99	99	8		
99	99	3		
99	99	1		
99	99	7		
99	99	3		
99	99	3		
99	99	2		
Groepsleidster peuterspeelzaal	1	6	57210	3
99	99	0		
99	99	3		
Werkt in tuinbouw: planten en bloemen inpotten	0	6	24203	2
99	99	6		
Analiste in ziekenhuis	0	6	49302	3
99	99	3		
Eigenaar sportschool	2	7	79101	4
99	99	1		
99	99	3		
99	99	1		
Kunstenaar, zelfstandig ondernemer	0	7	75415	4
99	99	1		
99	99	2		
Isolatiebedrijf: vervoert het materiaal met busje	0	3	26202	2
99	99	3		
99	99	1		
99	99	1		
Assistant proces operator bij Unilever	20	3	47110	3
Microbiologisch analyst bij het MCRZ	0	7	69303	4
thuiszorg ouderen	0	3	37208	2
99	99	3		
99	99	3		
99	99	1		
Telefonist en receptionist op het Albeda college	98	6	31512	2
verkoopster kledingwinkel	0	1	31701	2
99	99	3		
Stijgerbouwer: Zwarte Zee	0	6	26207	2
99	99	1		
99	99	3		
99	99	3		

99	99	0		
ambtenaar/diplomaat bij min.BuZA	0	8	93203	5
99	99	7		
99	99	7		
99	99	5		
Projectmanager bij Microsoft	8	8	98601	5
Fysiotherapeut/Caremanager bij arbeidspolikliniek	0	7	69205	4
Manager klantenservice bij kinderopvang	17	8	99401	5
Hoofdverpleegkundige afd Chirurgie Vlietland zieke	25	7	69210	4
bedrijfsarts bij arbo-unie	0	8	89206	5
adviseur in de gezondheidszorg	0	7	76304	4
Trajectbegeleider sociale activering voor SD	0	7	76310	4
Tekstschrijver: accent op soc en cult sector	0	8	75204	4
projectleider bij szw in R'dam	0	7	96507	5
Stewardess Transavia en trainingen vliegveiligheid	5	7	48501	3
directeur van 2 bv's in pensioenfonds.seksattribut	4	8	71611	4
Freelancewerk als kostuumontwerpster	0	9	75415	4
Beleidsonderzoeker bij Bureau onderzoek Op maat	0	8	96301	5
predikant, dominee	5	8	96202	5
Manager bij rijkswaterstaat in Rdam	40	8	98301	5
Bedienen op bedrijfsfeestjes (uitzendbureau)	0	6	37203	2
99	99	7		
99	99	6		
juridisch secretaresse advocatenkantoor	0	6	51506	3
99	99	3		
Grafisch ontwerper bij Nas-grafisch ontwerp	0	7	75415	4
arts-assistent dermatologie	0	8	69204	4
Bodemspecialist bijv. bij aanleggen nwe wijken	1	8	84303	5
Redacteur uitgeverij	0	7	76401	4
Pianist en docent pianoles	0	7	75414	4
werk in de stomerij	0	9	27202	2
arts op consultatiebureau	0	8	89205	5
99	99	7		
Medisch specialist orthopedie (poli, operatie)	0	8	89206	5
Videoproducent bij 010 media videoproducties	2	5	75405	4
99	99	6		
secretaresse bij robeca	0	5	51506	3
maatschappelijk werker in basisonderwijs	0	7	76313	4
Leidinggeven ICT MinvLandbouw	22	7	71407	4
99	99	2		
Interieurarchitect bij kantoor in Richter	3	7	66204	4
Registeraccountant PriceWaterhouseCoopers	5	8	91503	5
Beleidsmaker milieu, ministerie VROM	0	8	84201	5
Jurist, AFM (toezichthoudend)	0	8	91501	5
Junior accountmanager	0	8	71507	4
99	99	3		
consultant van bedrijfsprocessen bij zorg/overheid	0	8	71301	4
verzekeringsarts	0	8	89204	5
Beleidsmedewerker Vakbond CNV (loonontw,	0	8	76302	4

arbmarkt)				
Predikant	0	8	96202	5
99	99	3		
Trajectbegeleider van langd. Werklozen bij OK	0	5	76310	4
99	99	6		
99	99	6		
journalist	0	8	76401	4
99	99	9		
Socioloog, hoofd soc wetens onderzoek bij Gem Rdam	20	8	96503	5
Dansconsulent/dansdocente	0	7	43301	4
Relatiemanager	0	8	91601	5
Trainer/coach communicatieve vaardigheden	0	8	63101	4
99	99	5		
99	99	1		
99	99	6		
Directeur naschoolse opvang Beukelsdijk	15	7	78202	4
Maritiem schade-expert, taxateur en inspectief	3	7	51621	3
Oogarts in opleiding: spreekueren, operaties	0	8	89206	5
99	99	4		
Stedembouwkundige, ook freelance	0	8	86203	5
99	99	7		
accountmanager	0	7	71507	4
architect	0	8	66204	4
accountant	3	7	91503	5
Docent, restaurantmanagement op hbo, hotelschool	0	6	62801	4
99	99	8		
programmeur filmfestival rotterdam	5	5	71402	4
psycholoog	1	8	96505	5
organisatie adviesbureau	10	8	91303	5
communicatieadviseur, externe comm. Rijkswaterstaa	10	7	91603	5
Directeur Interne Org ve Advocatenkantoor	15	7	99101	5
Salesfunctie in internat marktonderzoeksbureau	5	8	77801	4
adviseur rijksoverheid en reisbemiddeling	0	7	76304	4
99	99	5		
Gedragswetenschapper cluster 4 onderwijs op piloot	0	8	96505	5
99	99	6		
personeelsadviseur bij gemeente	0	7	71301	4
Basisarts GGZ Delfland: psych ziekenhuis	12	8	89206	5
Researchanalist	2	7	65103	4
Juridische ondersteuning bij Rechtbank Rdam	0	8	93204	5
Bedrijfscontactfunctionaris Grafisch Lyceum	0	7	71302	4
Verpleegkundige in ziekenhuis	30	6	69210	4
99	99	7		
Contractontwikkelaar bij graanbedrijf in Rdam	2	7	76302	4
Communicatieadviseur Yacht Rdam	0	7	71608	4
Docent ROC (24u), Schijven kinderboeken (12u)	0	7	75204	4
99	99	2		
beleidsmedewerker verpleegtehuis	0	8	89201	5
Logistiek medewerker Nederlands Forensisch Instit	0	6	51301	3

99	99	2		
projectleider bij gemeente	0	8	96507	5
Letselschadebehandelaar bij NN	0	5	51621	3
Aedes magazine: redacteur/verslaggever/com.adv.	0	7	76401	4

Bron: CBS, 1992

Bijlage 3: Syntax

Syntax Blijdorp en Hillesluis

OPERATIONALISERINGEN

*** Formele steun***

Kinderopvang/BSO

```

COUNT
  cldcare = v3_9a#1 v3_9a#2 v3_9a#3 (4) .
VARIABLE LABELS cldcare 'Kinderen naar de kinderopvang/bso' .
EXECUTE .

```

```

RECODE
  cldcare (0=0) (1=1) (2=1) .
EXECUTE .

```

```

FREQUENCIES
  VARIABLES=cldcare v3_9a#1 v3_9a#2 v3_9a#3
  /ORDER= ANALYSIS .

```

huursubsidie

```

RECODE
  v4_9d
  (0=0) (99=SYSMIS) (98=SYSMIS) (1 thru Highest=1) INTO rentsub .
VARIABLE LABELS rentsub 'huursubsidie'.
EXECUTE .

```

schaal potentiële hulpbronnen

```

COMPUTE pothulp = SUM (c_baan,c_oppas,c_woning,c_klusje,c_griep,c_lenen,c_persoo,
  c_mening) .
VARIABLE LABELS pothulp 'potentiële hulp' .
EXECUTE .

```

```

FREQUENCIES
  VARIABLES= c_baan,c_oppas,c_woning,c_klusje,c_griep,c_lenen,c_persoo,
  c_mening pothulp
  /ORDER= ANALYSIS .

```

```

DESCRIPTIVES
  VARIABLES=pothulp
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX .

```

```

RELIABILITY
  /VARIABLES=c_baan,c_oppas,c_woning,c_klusje,c_griep,c_lenen,c_persoo,
  c_mening pothulp
  /FORMAT=LABELS
  /SCALE(ALPHA)=ALL/MODEL=ALPHA
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE
  /SUMMARY=TOTAL .

```

specialisatie

```

COMPUTE specnet = SUM (a_ng1,a_ng2,a_ng3,a_ng4,a_ng6,a_ng7,a_ng8,a_ng9,
                      a_ng10,a_ng11,a_ng12,a_ng13,a_ng14,a_ng15,a_ng16) .
VARIABLE LABELS specnet 'Specialisatie in het netwerk' .
EXECUTE .

```

```

AGGREGATE
/OUTFILE='C:\Documents and Settings\user\Mijn documenten\masterscriptie'+
'/aggr.sav'
/BREAK=nummer
/specne_1 = MEAN(specnet)
/N_BREAK=N.

```

```

RELIABILITY
/VARIABLES=a_ng1,a_ng2,a_ng3,a_ng4,a_ng6,a_ng7,a_ng8,a_ng9,
           a_ng10,a_ng11,a_ng12,a_ng13,a_ng14,a_ng15,a_ng16
/FORMAT=LABELS
/SCALE(ALPHA)=ALL/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE
/SUMMARY=TOTAL .

```

```

FREQUENCIES
VARIABLES= specne_1
/ORDER= ANALYSIS .

```

```

DESCRIPTIVES
VARIABLES=specne_1
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX .

```

duurzaamheid

```

RECODE
v8_29
(0=1) (1=0) INTO contact5 .
VARIABLE LABELS contact5 'nog contact over 5 jaar'.
EXECUTE .

```

```

CORRELATIONS
/VARIABLES=a_hoelan contact5
/PRINT=TWOTAIL NOSIG
/MISSING=PAIRWISE .

```

Homogeniteit

```

COMPUTE samesexm = MEAN(a_geslac,v1_0) .
EXECUTE .

```

```

RECODE
  samesexm
  (0=1) (1=1) (0.50=0) (MISSING=Copy) INTO samesex .
VARIABLE LABELS samesex 'zelfde sexe'.
EXECUTE .

```

Buren

```

RECODE
  a_waar
  (1 = 1) (2 thru 5=0) (MISSING=Copy) INTO neighbor .
VARIABLE LABELS neighbor 'buren'.
EXECUTE .

```

```

FREQUENCIES
  VARIABLES= neighbor
  /ORDER= ANALYSIS .

```

Vrienden in de buurt

```

RECODE
  a_relati
  (6=1) (MISSING=Copy) (0 thru 5=0) (7 thru 8=0) INTO nrelati .
VARIABLE LABELS nrelati 'vrienden'.
EXECUTE .

```

```

COMPUTE bfriends = MEAN(neighbor,nrelati) = 1 .
EXECUTE .

```

* Leeftijd*

```

COMPUTE age = 2007 - v1_5 .
EXECUTE .

```

Leeftijd in groepen

```

RECODE
  age
  (Lowest thru 24=1) (25 thru 44=2) (45 thru 64=3) (65
  thru Highest=4) (MISSING=Copy) INTO agegroup .
VARIABLE LABELS agegroup 'leeftijden in groepen'.
EXECUTE .

```

Kinderen in groepen

```

RECODE
  v1_2
  (0=0) (1=1) (2 thru 3=2) (4 thru Highest=3) (MISSING=Copy) INTO cldgroup .
VARIABLE LABELS cldgroup 'kinderen in groepen'.
EXECUTE .

```

* Inkomen *

```

RECODE
  v9_3
  (1=1) (2 thru 4=2) (5 thru 10=3) (11 thru Highest=4) (MISSING=Copy) INTO incscale .
VARIABLE LABELS incscale 'inkomen in schalen'.
EXECUTE .

```

Kinderen onder de tien jaar

```

RECODE
  v3_1#1
  (0 thru 10=1) (10 thru highest=0) (MISSING=Copy) INTO jongknd1 .
VARIABLE LABELS jongknd1 'kind jonger dan 10 jaar'.
EXECUTE .

```

```

RECODE
  v3_1#2
  (0 thru 10=1) (10 thru highest=0) (MISSING=Copy) INTO jongknd2 .
VARIABLE LABELS jongknd2 'kind jonger dan 10 jaar'.
EXECUTE .

```

```

RECODE
  v3_1#3
  (0 thru 10=1) (10 thru highest=0) (MISSING=Copy) INTO jongknd3 .
VARIABLE LABELS jongknd3 'kind jonger dan 10 jaar'.
EXECUTE .

```

```

COUNT
  jongkind = jongknd1 jongknd2 jongknd3 (1) .
VARIABLE LABELS jongkind 'aantal kinderen onder de tien jaar' .
EXECUTE .

```

Vrijwillige kinderoppas

```

RECODE
  v3_3
  (1=0) (0=1) (MISSING=Copy) INTO infoppas .

```

```
VARIABLE LABELS infoppas 'vrijwillige oppas'.  
EXECUTE .
```

Buurt

```
RECODE  
  buurt  
  (1=0) (2=1) (3=SYSMIS) INTO buurt_2 .  
VARIABLE LABELS buurt_2 'alleen hillesluis en blijdorp'.  
EXECUTE .
```

FREQUENTIETABELLEN uit netwerkdata Hillesluis en Blijdorp

Vrouwen in het netwerk

```
FILTER OFF.  
USE ALL.  
SELECT IF(v1_0 = 0).  
EXECUTE .
```

```
FREQUENCIES  
  VARIABLES=neighbor  
  /ORDER= ANALYSIS .
```

Frequentietabellen van de variabelen

```
FREQUENCIES  
  VARIABLES=v2_3 bfriends a_freque a_hoelan contact5 a_waar samesex b_z_etn b_z_rel  
  b_z_kl  
           v9_1 v3_3 v8_3 cldcare jongkind  
  /ORDER= ANALYSIS .
```

```
FREQUENCIES  
  VARIABLES=a_ng1 a_ng4 a_ng11 a_ng12 a_ng13 infoppas  
  /ORDER= ANALYSIS .
```

Formele steun

```
FREQUENCIES  
  VARIABLES=v3_3_1 cldcar_1 v8_3_1  
  /ORDER= ANALYSIS .
```

```
FREQUENCIES  
  VARIABLES=v4_9a_1 rentsu_1  
  /ORDER= ANALYSIS .
```

* Uit survey hillesluis en blijdorp*

FREQUENCIES

VARIABLES=v2_3 jongkind contact5 v9_1 v4_1 incscale jobclass
/ORDER= ANALYSIS .

COMPUTE filter_\$=(v4_8= 0).

VARIABLE LABEL filter_\$ 'v4_8 = 0 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMAT filter_\$ (f1.0).
FILTER BY filter_\$.
EXECUTE .

FREQUENCIES

VARIABLES=rentsub v4_9a
/ORDER= ANALYSIS .

Frequentietabellen controlevariabelen

FREQUENCIES

VARIABLES=incscale v4_1
/ORDER= ANALYSIS .

RESULTATEN

Percentage buren in netwerk

AGGREGATE

/OUTFILE='C:\Documents and Settings\user\Mijn'+
' documenten\masterscriptie\PERCENTAGE_BUREN_AGGREGATE.sav'
/BREAK=nummer
/v2_3_1 = MEAN(v2_3) /neighb_1 = SUM(neighbor).

FREQUENCIES

VARIABLES=neighb_1
/ORDER= ANALYSIS .

DESCRIPTIVES

VARIABLES=neighb_1
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX .

MEANS

TABLES=neighb_1 BY v2_3_1
/CELLS MEAN COUNT STDDEV .

CROSSTABS

/TABLES=buurt_2 BY neighbor


```
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/CELLS= COUNT ROW COLUMN TOTAL .
```

Behoeftte aan informele hulp

```
CROSSTABS  
/TABLES=v2_3 BY v3_2  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/CELLS= COUNT ROW .  
CROSSTABS  
/TABLES=v2_3 BY v8_5  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/CELLS= COUNT ROW .
```

```
CROSSTABS  
/TABLES=v2_3 BY v8_7  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/CELLS= COUNT ROW .
```

Buren in het netwerk

```
FILTER OFF.  
USE ALL.  
SELECT IF(neighbor = 1).  
EXECUTE .
```

HYPOTHESEN

* Hypothese 1*

```
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(jongkind >= 1).  
VARIABLE LABEL filter_$ 'jongkind >= 1 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMAT filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE .
```

```
CROSSTABS  
/TABLES=v2_3 BY a_ng1 a_ng4 a_ng11 a_ng12 a_ng13 infoppas  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/STATISTIC=PHI BTAU  
/CELLS= COUNT .
```

Hypothese 2

```
CROSSTABS  
/TABLES=bfriends BY a_ng1 a_ng4 a_ng11 a_ng12 a_ng13 infoppas
```

```
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI CORR
/CELLS= COUNT .
```

Hypothese 3

AGGREGATE

```
/OUTFILE='C:\Documents and Settings\user\Mijn'+
'documenten\masterscriptie\HYPOTHESE_3_1.sav'
/BREAK=nummer
/bfrien_1 = MEAN(bfriends) /specne_1 = SUM(specnet) /contac_1 =
MEAN(contact5) /a_freq_1 = MEAN(a_freque) /a_hoel_1 = MEAN(a_hoelan) /netwer_1 =
LAST(network1) /neighb_1 = SUM(neighbor) /a_ng1_1 = MEAN(a_ng1)
/a_ng4_1 = MEAN(a_ng4) /a_ng11_1 = MEAN(a_ng11) /a_ng12_1 = MEAN(a_ng12)
/a_ng13_1 = MEAN(a_ng13) .
```

specialisatie netwerkliden

```
COMPUTE specnet = specne_1 / netwer_1 .
EXECUTE .
```

aantal burenen in %

```
COMPUTE nburen = neighb_1 / netwer_1 .
EXECUTE .
```

MATCH FILES /FILE=*

```
/FILE='C:\Documents and Settings\user\Mijn'+
'documenten\masterscriptie\ALLEEN_VROUWEN_SURVEY.sav'
/RENAME (nummer = d0)
/DROP= d0.
EXECUTE.
```

CROSSTABS

```
/TABLES=a_freq_1 contac_1 a_hoel_1 specnet BY a_ng1_1 a_ng4_1 a_ng11_1 a_ng12_1
a_ng13_1 infoppas
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

Hypothese 4

CROSSTABS

```
/TABLES= samesex b_z_etn b_z_rel b_z_kl BY a_ng1 a_ng4 a_ng11 a_ng12 a_ng13 infoppas  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/STATISTIC=PHI BTAU  
/CELLS= COUNT .
```

Hypothese 5

```
CROSSTABS  
/TABLES= buurt_2 BY a_ng1 a_ng4 a_ng11 a_ng12 a_ng13 infoppas  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/STATISTIC=PHI BTAU  
/CELLS= COUNT .
```

```
CROSSTABS  
/TABLES=buurt_2 BY pothulp  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/STATISTIC=PHI BTAU  
/CELLS= COUNT .
```

Hypothese 6

```
CROSSTABS  
/TABLES=v2_3 BY pothulp  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/STATISTIC=PHI BTAU  
/CELLS= COUNT .
```

Hypothese 7

```
FILTER OFF.  
USE ALL.  
SELECT IF(v2_3 = 1).  
EXECUTE .
```

```
CROSSTABS  
/TABLES=jobclass BY pothulp  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/STATISTIC=BTAU PHI  
/CELLS= COUNT .
```

Hypothese 8

```
CROSSTABS  
/TABLES= v9_1 v2_3 BY a_ng1 a_ng4 a_ng11 a_ng12 a_ng13 infoppas
```

```
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

AGGREGATE

```
/OUTFILE='C:\Documents and Settings\user\Mijn'+
'documenten\masterscriptie\FORMELESTEUN_NETWORKS.sav'
/BREAK=nummer
/rentsu_1 = MEAN(rentsub) /v9_1_1 = MEAN(v9_1) /v4_8_1 = MEAN(v4_8) /v2_3_1
= MEAN(v2_3) /v3_3_1 = MEAN(v3_3) /v4_9a_1 = MEAN(v4_9a) /v8_3_1 =
MEAN(v8_3) /cldcar_1 = MEAN(cldcare).
```

CROSSTABS

```
/TABLES=v2_3_1 v9_1_1 BY v3_3_1 v8_3_1 cldcar_1
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

```
COMPUTE filter_$=(v4_8_1 = 0).
VARIABLE LABEL filter_$ 'v4_8 = 0 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMAT filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE .
```

CROSSTABS

```
/TABLES=v2_3_1 v9_1_1 BY rentsu_1 v4_9a_1
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

Controlevariabele.

CROSSTABS

```
/TABLES= v4_1 incscale agegroup BY a_ng1 a_ng4 a_ng11 a_ng12 a_ng13 infoppas pothulp
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

```
COMPUTE filter_$=(v4_8_1 = 0).
VARIABLE LABEL filter_$ 'v4_8 = 0 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMAT filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE .
```

CROSSTABS

```
/TABLES= incscale BY cldcare v8_3 v3_3
```

```
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
USE ALL.
```

Selectie werkende vrouwen

```
FILTER OFF.
USE ALL.
SELECT IF(v2_3 = 1).
EXECUTE . .
```

Hypothese 5

```
CROSSTABS
/TABLES= buurt_2 BY a_ng1 a_ng4 a_ng11 a_ng12 a_ng13 infoppas
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

```
CROSSTABS
/TABLES=buurt_2 BY pothulp
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

Hypothese 8

```
CROSSTABS
/TABLES= v9_1 BY a_ng1 a_ng4 a_ng11 a_ng12 a_ng13 infoppas
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

```
CROSSTABS
/TABLES=v9_1_1 BY v3_3_1 v8_3_1 cldcar_1
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

```
COMPUTE filter_$=(v4_8_1 = 0).
VARIABLE LABEL filter_$ 'v4_8 = 0 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMAT filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE .
```

```
CROSSTABS
/TABLES= v9_1_1 BY rentsu_1 v4_9a_1
```

```
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

Controlevariabelen

CROSSTABS

```
/TABLES= v4_1 incscale agegroup BY a_ng1 a_ng4 a_ng11 a_ng12 a_ng13 infoppas pothulp
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

```
COMPUTE filter_$=(v4_8_1 = 0).
VARIABLE LABEL filter_$ 'v4_8 = 0 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMAT filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE .
```

CROSSTABS

```
/TABLES= incscale BY cldcare v8_3 v3_3
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
USE ALL.
```

Syntax Cool

OPERATIONALISERINGEN

* Gender/sexe vrouwen = 0 *

```
RECODE
  gender (0=1) (1=0) .
EXECUTE .
```

```
RECODE
  sex (0=1) (1=0) (ELSE=SYSMIS) .
EXECUTE .
```

* Leeftijd*

```
COMPUTE age = 2007 - v1.6 .
EXECUTE .
```

Leeftijd in groepen

```

RECODE
  age
  (Lowest thru 24=1) (25 thru 44=2) (40 thru 64=3) (65
  thru Highest=4) INTO agegroup .
VARIABLE LABELS agegroup 'leeftijden in groepen'.
EXECUTE .

```

Kinderen in groepen

```

RECODE
  v1_2
  (0=0) (1=1) (2 thru 3=2) (4 thru Highest=3) INTO cldgroup .
VARIABLE LABELS cldgroup 'kinderen in groepen'.
EXECUTE .

```

* Inkomen *

```

RECODE
  v9.3
  (SYSMIS=999) (MISSING=99) (Lowest thru 30=1) (31 thru 60=2) (61 thru
  110=3) (111 thru Highest=4) INTO incscale .
VARIABLE LABELS incscale 'inkomen in schalen'.
EXECUTE .

```

Kinderen onder de tien jaar

```

RECODE
  v3.1#1d
  (0 thru 10=1) (10 thru highest=0) (MISSING=Copy) INTO jongknd1 .
VARIABLE LABELS jongknd1 'kind jonger dan 10 jaar'.
EXECUTE .

```

```

RECODE
  v3.1#2d
  (0 thru 10=1) (10 thru highest=0) (MISSING=Copy) INTO jongknd2 .
VARIABLE LABELS jongknd2 'kind jonger dan 10 jaar'.
EXECUTE .

```

```

RECODE
  v3.1#3d
  (0 thru 10=1) (10 thru highest=0) (MISSING=Copy) INTO jongknd3 .
VARIABLE LABELS jongknd3 'kind jonger dan 10 jaar'.
EXECUTE .

```

```

COUNT
  jongkind = jongknd1 jongknd2 jongknd3 (1) .
VARIABLE LABELS jongkind 'aantal kinderen onder de tien jaar' .
EXECUTE .

```

Buren

```
RECODE
  where
  (1 = 1) (2 thru 5=0) (MISSING=Copy) INTO neighbor .
VARIABLE LABELS neighbor 'buren'.
EXECUTE .
```

Vrienden in de buurt

```
RECODE
  connect
  (5=1) (MISSING=Copy) (0 thru 4=0) (6 thru 8=0) INTO nrelati .
VARIABLE LABELS nrelati 'vrienden'.
EXECUTE .
```

```
COMPUTE bfriends = MEAN(neighbor,nrelati) = 1 .
EXECUTE .
```

Specialisatie

```
COMPUTE specnet = SUM (ng1,ng2,ng3,ng5,ng6,ng7,ng8,ng9,ng10,ng11,ng12,ng13,ng14) .
VARIABLE LABELS specnet 'Specialisatie in het netwerk' .
EXECUTE .
```

```
RELIABILITY
/VARIABLES=ng1,ng2,ng3,ng5,ng6,ng7,ng8,ng9,ng10,ng11,ng12,ng13,ng14
/FORMAT=LABELS
/SCALE(ALPHA)=ALL/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE
/SUMMARY=TOTAL .
```

```
FREQUENCIES
VARIABLES= specnet
/ORDER= ANALYSIS .
```

```
DESCRIPTIVES
VARIABLES=specnet
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX .
```

Duurzaamheid

```
RECODE
  v8.24
  (0=1) (1=0) INTO contact5 .
VARIABLE LABELS contact5 'nog contact over 5 jaar'.
```


EXECUTE .

Dezelfde sexe

COMPUTE samesexm = MEAN(sex,gender) .
EXECUTE .

RECODE
samesexm
(0=1) (1=1) (0.50=0) (MISSING=Copy) INTO samesex .
VARIABLE LABELS samesex 'zelfde sexe'.
EXECUTE .

Huursubsidie

RECODE
v.4.9.c
(0=0) (99=SYSMIS) (98=SYSMIS) (9=SYSMIS) (1 thru Highest=1) INTO rentsub .
VARIABLE LABELS rentsub 'huursubsidie'.
EXECUTE .

Inkomen in schalen

RECODE
v9.3
(SYSMIS=999) (MISSING=99) (Lowest thru 30=1) (31 thru 60=2) (61 thru
110=3) (111 thru Highest=4) INTO incscale .
VARIABLE LABELS incscale 'inkomen in schalen'.
EXECUTE .

RESULTATEN

FILTER OFF.
USE ALL.
SELECT IF(gender = 0).
EXECUTE .

Percentage buren in netwerk

AGGREGATE
/OUTFILE='C:\Documents and Settings\user\Mijn'+
'documenten\masterscriptie\COOL/aggr.sav'
/BREAK=number
/v2.3_1 = MEAN(v2.3) /neighb_1 = SUM(neighbor).

FREQUENCIES
VARIABLES=neighb_1

```
/ORDER= ANALYSIS .
```

DESCRIPTIVES

```
VARIABLES=neighb_1
```

```
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX .
```

MEANS

```
TABLES=neighb_1 BY v2.3.1
```

```
/CELLS MEAN COUNT STDDEV .
```

alleen buren

```
FILTER OFF.
```

```
USE ALL.
```

```
SELECT IF(neighbor = 1).
```

```
EXECUTE .
```

FREQUENTIETABELLEN

FREQUENCIES

```
VARIABLES=v2.3 ng1 ng3 ng11 bfriends contact5
```

```
jongkind freq long samesex sethnic sclass sreligio
```

```
/ORDER= ANALYSIS .
```

Formele steun

FREQUENCIES

```
VARIABLES= v8.3
```

```
/ORDER= ANALYSIS .
```

```
COMPUTE filter_$(v4.8= 0).
```

```
VARIABLE LABEL filter_$(v4_8 = 0 (FILTER)).
```

```
VALUE LABELS filter_$(0 'Not Selected' 1 'Selected').
```

```
FORMAT filter_$(f1.0).
```

```
FILTER BY filter_$(.
```

```
EXECUTE .
```

FREQUENCIES

```
VARIABLES=rentsub
```

```
/ORDER= ANALYSIS .
```

Frequentietabellen controlevariabelen

FREQUENCIES

```
VARIABLES= v4.1 incscale v9.1
```

```
/ORDER= ANALYSIS .
```

RESULTATEN VAN HYPOTHESEN

*** Hypothese 1***

```
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(jongkind >= 1).
VARIABLE LABEL filter_$ 'jongkind >= 1 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMAT filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE .
```

CROSSTABS

```
/TABLES=v2.3 BY ng1 ng3 ng11
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI BTAU
/CELLS= COUNT .
```

Hypothese 2

CROSSTABS

```
/TABLES=bfriends BY ng1 ng3 ng11
/FORMAT= AVALUE TABLES
/STATISTIC=PHI CORR
/CELLS= COUNT .
```

Hypothese 3

AGGREGATE

```
/OUTFILE='C:\Documents and Settings\user\Mijn'+
'documenten\masterscriptie\COOL\HYPOTHESE_3_1_COOL.sav'
/BREAK=number
/member_1 = LAST(membernr) /freq_1 = MEAN(freq) /long_1 = MEAN(long)
/contac_1 = MEAN(contact5) /specne_1 = SUM(specnet) /bfrien_1 =
MEAN(bfriends) /neighb_1 = SUM(neighbor) /ng1_1 = MEAN(ng1) /ng3_1 = MEAN(ng3)
/ng11_1 = MEAN(ng11) .
```

MATCH FILES /FILE=*

```
/FILE='C:\Documents and Settings\user\Mijn'+
'documenten\masterscriptie\COOL\VROUWEN_SURVEY_COOL.sav'
/RENAME (number = d0)
/DROP= d0.
EXECUTE.
```

specialisatie netwerkleden

```
COMPUTE specnet = specne_1 / member_1 .
```

EXECUTE .

aantal buren in %

COMPUTE nburen = neighb_1 / member_1 .

EXECUTE .

CROSSTABS

/TABLES=freq_1 contac_1 long_1 specnet BY ng1_1 ng3_1 ng11_1

/FORMAT= AVALUE TABLES

/STATISTIC=PHI BTAU

/CELLS= COUNT .

Hypothese 4

CROSSTABS

/TABLES= samesex sethnic sclass sreligio BY ng1 ng3 ng11

/FORMAT= AVALUE TABLES

/STATISTIC=PHI BTAU

/CELLS= COUNT .

Hypothese 8

CROSSTABS

/TABLES= v9.1 v2.3 BY ng1 ng3 ng11

/FORMAT= AVALUE TABLES

/STATISTIC=PHI BTAU

/CELLS= COUNT .

AGGREGATE

/OUTFILE='C:\Documents and Settings\user\Mijn'+

' documenten\masterscriptie\COOL\FORMELESTEUN_COOL_1.sav'

/BREAK=number

/v4.8_1 = MEAN(v4.8) /rentsu_1 = MEAN(rentsub) /v2.3_1 = MEAN(v2.3) /v9.1_1
= MEAN(v9.1) /incsc_1 = MEAN(incscale) /v8.3_1 = MEAN(v8.3).

CROSSTABS

/TABLES=v2.3_1 v9.1_1 BY v8.3_1

/FORMAT= AVALUE TABLES

/STATISTIC=PHI BTAU

/CELLS= COUNT .

COMPUTE filter_\$=(v4.8_1 = 0).

VARIABLE LABEL filter_\$ 'v4_8 = 0 (FILTER)'.

VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

FORMAT filter_\$ (f1.0).

```
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE .
```

```
CROSSTABS  
  /TABLES=v2.3_1 v9.1_1 BY rentsu_1  
  /FORMAT= AVALUE TABLES  
  /STATISTIC=PHI BTAU  
  /CELLS= COUNT .
```

* Selectie werkende vrouwen*

Hypothese 8

```
FILTER OFF.  
USE ALL.  
SELECT IF(v2.3 = 1).  
EXECUTE .
```

```
CROSSTABS  
  /TABLES= v9.1 BY ng1 ng3 ng11  
  /FORMAT= AVALUE TABLES  
  /STATISTIC=PHI BTAU  
  /CELLS= COUNT .
```

```
USE ALL.  
COMPUTE filter_$(v2.3_1 = 1).  
VARIABLE LABEL filter_$(v2.3_1 = 1 (FILTER)).  
VALUE LABELS filter_$(0 'Not Selected' 1 'Selected').  
FORMAT filter_$(f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE .
```

```
CROSSTABS  
  /TABLES= v9.1_1 BY v8.3_1  
  /FORMAT= AVALUE TABLES  
  /STATISTIC=PHI BTAU  
  /CELLS= COUNT .
```

```
COMPUTE filter_$(v4.8_1 = 0).  
VARIABLE LABEL filter_$(v4.8 = 0 (FILTER)).  
VALUE LABELS filter_$(0 'Not Selected' 1 'Selected').  
FORMAT filter_$(f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE .
```

```
CROSSTABS  
  /TABLES= v9.1_1 BY rentsu_1  
  /FORMAT= AVALUE TABLES
```

```
/STATISTIC=PHI BTAU  
/CELLS= COUNT .
```

Controlevariabelen

```
CROSSTABS  
/TABLES= v4.1 incscale agegroup BY ng1 ng3 ng11  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/STATISTIC=PHI BTAU  
/CELLS= COUNT .
```

```
COMPUTE filter_$=(v4.8_1 = 0).  
VARIABLE LABEL filter_$ 'v4.8 = 0 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMAT filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE .
```

```
CROSSTABS  
/TABLES= incsca_1 v4.1_1 agegroup BY rentsu_1  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/STATISTIC=PHI BTAU  
/CELLS= COUNT .  
USE ALL.
```

Bijlage 4: De vragenlijst

Hillesluis

Sociale netwerken en sociale steun

A0. Interview nummer:

A1. Naam van interviewer:

A2. Datum en tijd van interview:

Interviewer: *Alle instructies voor JOU staan schuin gedrukt. Lees deze dus niet voor tijdens het interview. Lees duidelijk, zorg ervoor dat de vragen een beetje natuurlijk klinken maar wijk niet van de tekst af. Verzekert je ervan dat de respondent begrijpt wat je bedoelt. Als je niet genoeg ruimte hebt om een antwoord op te schrijven, ga dan door op een apart vel.*

Invulinstructie:

Kruis de antwoordhokjes duidelijk aan.

Als je per ongeluk een verkeerd hokje aankruist, kleur dan het hele hokje in en zet een kruisje in het goede hokje.

Als de respondent een antwoord niet weet, vul dan code 99 in

Introductie

Stel jezelf voor. Bedank de respondent voor de bereidwilligheid mee te werken aan het onderzoek. Verwijs naar de brief die we gestuurd hebben (of laat de brief zien).

Leg kort uit dat we onderzoek doen naar de sociale netwerken van mensen en de steun die mensen van anderen krijgen. In 2001 is het onderzoek al gedaan in Cool, een buurt in het centrum van Rotterdam, en nu gaan we dezelfde vragen stellen aan mensen in Hillesluis en Blijdorp.

Vertel dat we de adressen we willekeurig hebben gekozen en dat de gegevens altijd anoniem worden verwerkt. De gegevens die we verzamelen worden altijd als een optelsom van alle mensen die meedoen gebruikt. Dat betekent dat in het uiteindelijke verslag geen gegevens per respondenten worden gegeven en dat de naam van de respondent geheim blijft.

Leg uit dat een aantal vragen gaan over mensen die de respondent kent. Omdat we ook willen weten wat de rol van de buurt is, stellen we ook vragen over de buurt. Het onderzoek gaat echter niet alleen over de mensen in de buurt die de respondent kent, maar over het gehele sociale netwerk, ongeacht waar deze mensen wonen.

Let uit dat we, om een idee te krijgen van de sociale contacten die mensen hebben, een methode hebben bedacht om deze in kaart te brengen. We zullen daarom vragen naar de voornamen van deze personen. Niet omdat we in die personen zelf geïnteresseerd zijn maar omdat we zo de verschillende contacten uit elkaar kunnen houden. In het uiteindelijke verslag worden de voornamen dus niet gebruikt.

Let tenslotte uit hoe je te werk gaat: jij zult de vragen stellen en soms een aantal keuzes voor antwoorden geven, en de antwoorden op het formulier noteren. Sommige vragen zijn misschien niet meteen duidelijk; benadruk dat de respondent niet moet aarzelen om duidelijkheid te vragen.

WAT IS DE BUURT?

Voordat ik met de vragen over uw leven in de buurt begin, is het belangrijk voor me om een goed idee te krijgen over wat u precies bedoelt wanneer u het heeft over uw buurt. Daar denkt iedereen namelijk anders over.

Ik heb hier een kaart van een stuk van Rotterdam. Dit is waar we nu zijn [*wijs aan*]. Hier loopt de Beijerlandselaan en de Groene Hilledijk, hier loopt de Riederlaan en hier ziet u het Brabantseplein. Ik wil u nu vragen hier in te tekenen, waar naar uw gevoel de grenzen van uw buurt lopen.

[Geef de kaart en de rode pen. Als de respondent opmerkingen maakt, noteer die dan nauwkeurig. Als de respondent niet met een plattegrond om kan gaan, zorg ervoor dat hij of zij zich niet beschaamd voelt en stel vragen over waar men de grenzen zou leggen aan de hand van straten, gebouwen etc. Waar stopt het gevoel, als men het eigen huis verlaat, nog in de “eigen” buurt te zijn?]

Heb je bij het intekenen geholpen? 1) Ja 0) Nee

Noteer het interview nummer op de kaart!

Dank u wel. Wanneer ik u straks wat vraag over de buurt, weten we in ieder geval dat u en ik het dan over hetzelfde stukje van Rotterdam hebben. Laat ik nu beginnen met mijn vragen.

1. ALGEMENE VRAGEN

Ik stel u eerst wat algemene vragen.

1.0. *Vul in!* Man Vrouw

1.1. Bent u...

1) Getrouwd

2) Samenwonend

3) Alleenstaand

4) Inwonend bij Uw ouders

5) Anders: _____

1.2. Heeft u kinderen? Zo ja, hoeveel? 1) Ja, _____ 0) Nee [ga naar 1.4]

1.3. Hoeveel kinderen wonen er op dit moment bij u thuis? _____ [*vul aantal in*]

1.4. Woont er nog iemand anders bij u?

0) Nee 1) Ja [*schrijf informatie op*]

1.5. Wat is uw geboortejaar? _____

2 SCHOOL EN WERK

2.1 Volgt u op dit moment een opleiding? 1) Ja 0) Nee [*ga naar 2.3*]

2.2 Is die opleiding gericht op het halen van een bepaald diploma?

1) Ja 0) Nee

Indien ja: Welke opleiding volgt u?

2.3 Heeft u een betaalde baan?

1) Ja 0) Nee [*ga naar 2.14*]

2.4 Heeft u meerdere banen? 1) Ja 0) Nee

2.5 Hoeveel uur per week werkt u?

Eerste baan: _____ uur

Tweede baan: _____ uur

[*Stel de volgende vragen over de baan met de meeste uren.*]

2.6 A Wat is uw beroep? [*Schrijf zo gedetailleerd mogelijk op. Vraag door voor details: Kunt u omschrijven wat u doet in uw werk? Wat is uw functie? Wat zijn uw taken precies? Noteer ook de naam van het bedrijf*]

2.6 B *Alleen vragen als dit nog niet duidelijk is:* Werkt u als werknemer of bent u zelfstandige?

1) Dienstverband 2) Zelfstandig

2.6 C Geeft u leiding aan anderen op uw werk? *Indien ja:* Om hoeveel mensen gaat het?

0) Nee 1) Ja, _____ [*vul aantal in*]

2.7 Deze vraag alleen aan administratieve medewerkers / kantoormensen stellen: Werkt u wel eens thuis in plaats van op kantoor?

1) Ja – Hoeveel uur per week (gemiddeld)? _____

0) Nee

2.8 Hoeveel jaar werkt u al in de baan die u nu heeft? _____ jaren

2.9 Waar is uw werkplek? Is dat...

1) In deze buurt

2) Buiten deze buurt maar in Rotterdam

3) Buiten Rotterdam: _____ [noteer waar]

2.10 Hoe lang doet u over de enkele reis naar uw werkplek?

_____ minuten per _____ [auto / fiets / te voet / openbaar vervoer]

2.11 Woont er iemand in de buurt die voor dezelfde werkgever werkt als u?

1) Ja

2) Nee

9) Dat weet ik niet

[Geef kaart 1]

2.12 Hoe bent u aan uw huidige baan gekomen?

1) Via een advertentie [ga naar 2.17]

2) Via een uitzendbureau of arbeidsbureau [ga naar 2.17]

3) Ik werkte al voor deze werkgever en heb intern promotie gemaakt [naar 2.17]

4) Iemand vertelde me over deze vacature en ik heb gesolliciteerd [naar 2.13]

5) Iemand heeft me geholpen deze baan te krijgen [naar 2.13]

6) Anders: _____

2.13 ♦NG1

Wie was de persoon die u over de baan vertelde of u bij het krijgen ervan hielp? Ik zou graag de voornaam van deze persoon willen weten, en een paar details. [Neem de NETWERKLIJST, vul de naam in en vraag naar demografische gegevens aan de hand van de INSTRUCTIES. Kruis het vakje NG1 aan. Ga dan verder met 2.17]

Hier ALLEEN verder gaan voor mensen ZONDER werk

2.14 Welke situatie is dan op u van toepassing? Bent u...

- 1) Gepensioneerd of met de VUT
- 2) Werkloos (werkloosheidsuitkering)
- 3) Arbeidsongeschikt (WAO/WIA)
- 4) In de bijstand
- 5) Anders: _____

2.15 Heeft u in het verleden een betaalde baan gehad?

- 1) Ja 0) Nee [*ga naar 2.17*]

2.16 Wat voor werk deed u toen? [*schrijf zo gedetailleerd mogelijk op; vraag door voor meer details indien nodig: beroep, functie, taken*]

De volgende vragen ALLEEN stellen als de respondent een partner heeft. Indien niet, ga dan door met DEEL 3.

Ik wil ook graag een paar vragen stellen over uw partner.

2.17 Heeft hij / zij een betaalde baan? 1) Ja 0) Nee [*ga naar 2.20*]

2.18 Hoeveel uur per week werkt uw partner? _____ uur [*noteer aantal*]

2.19 A Wat voor werk doet uw partner? [schrijf zo gedetailleerd mogelijk op; vraag door voor meer details indien nodig: beroep, functie, taken. Noteer de naam van het bedrijf]

2.19 B Alleen vragen als dit nog niet duidelijk is: Is uw partner werknemer of zelfstandige?

- 1) Werknemer 2) Zelfstandige

2.19 C Geeft uw partner leiding aan andere mensen? Indien ja: Aan hoeveel?

- 0) Nee 1) Ja, _____[aantal] [Ga nu naar DEEL 3]

Deze vragen alleen als partner geen betaalde baan heeft

2.20 Welke situatie is dan op uw partner van toepassing? Is uw partner...

- 1) Gepensioneerd / met de VUT
2) Werkloos (werkloosheidsuitkering)
3) Arbeidsongeschikt (WAO) 4) In de bijstand
5) Anders: _____

2.21 Heeft uw partner in het verleden een betaalde baan gehad?

- 1) Ja 0) Nee [ga naar DEEL 3]

2.22 Wat voor werk deed uw partner toen? [schrijf zo gedetailleerd mogelijk op; vraag door voor meer details indien nodig: beroep, functie, taken, naam bedrijf.]

3 UW KINDEREN EN HUN SCHOOL

ALLEEN VOOR MENSEN MET THUISWONENDE KINDEREN!!

3.1 Wat zijn de leeftijden van de kinderen die bij u wonen? [Vul in tabel in]

Kind #	Leeftijd
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

ALLEEN voor mensen met kinderen jonger dan 13 jaar, ga anders verder naar vraag 3.9

3.2 Is er iemand die op uw kind(eren) past als u de deur uit moet en uw kind(eren) niet mee kunt nemen, bijvoorbeeld omdat U een afspraak heeft, naar de dokter moet of een avondje weg bent (dus niet voor werk)?

0) Nee [ga naar vraag 3.5]

1) Nee, ik ga nooit de deur uit zonder mijn kind(eren) [ga naar vraag 3.5]

2) Ja, mijn partner [ga naar vraag 3.5]

3) Ja, iemand anders

Als er meerdere personen zijn, vraag door naar de persoon die respondent (meestal) het EERST vraagt om op te passen.

3.3 Wordt deze persoon door u betaald om op te passen?

1) Ja 0) Nee

3.4 ♦NG2

Kunt u mij de voornaam geven van deze persoon?

[Neem de NETWERKLIJST, vul de naam in en vraag naar demografische gegevens aan de hand van de INSTRUCTIES. Kruis het vakje NG2 aan. Ga dan verder met vraag 3.5]

3.5 Gaat u wel eens met uw kind(eren) naar een speeltuin of speelplein?

Indien Ja: Hoe vaak?

- Ja 0) Bijna nooit [*ga naar vraag 3.9*]
- 1) Eens per week of vaker (ook indien alleen 's zomers)
 - 2) Eens per maand
 - 3) Een paar keer in het jaar [*ga naar vraag 3.9*]
 - 4) Minder dan een paar keer per jaar [*ga naar vraag 3.9*]

3.6 Naar welke speeltuin of welk speelplein gaat u dan?

- 1) Speelboerderij Odilia
- 2) Speeltuin Hillesluis
- 3) Kindertuin De Teyl
- 4) Ander speelplein/tuin in de buurt: _____
- 5) Ander speelplein/tuin in Rotterdam [*ga naar vraag 3.9*]
- 6) Ander speelplein [*ga naar vraag 3.9*]

Vraag door naar de genoemde speeltuinen:

3.7 Ontmoet u daar andere ouders? Indien ja: Hoe vaak?

3.8 Praat u daar met ouders die u niet kent? Indien ja: Hoe vaak?

VUL IN:

0 = Nee, bijna nooit

1 = Soms

2 = Meestal

3 = Altijd

Speeltuin/plein	Ontmoet andere ouders?	Praat met onbekende ouders?
1) Speelboerderij Odilia		
2) Speeltuin Hillesluis		
3) Kindertuin De Teyl		
4) Ander speelplein in de buurt		

3.9

A. Gaat/gaan uw kind(eren) naar school, of naar een peuterspeelzaal of kinderopvang, of naar een naschools programma, zoals een huiswerkklas? [*Vul in kolom A – gebruik indien nodig meerdere regels per kind*]

B. Hoe heet de locatie? [*Vul in kolom B*]

Kind #	A: School/peuterspeelzaal/opvang/etc.	B: Naam locatie
1		
...		
...		
...		

Indien geen van de kinderen naar school gaat, ga door naar DEEL 4

3.10 A Brengt u uw kind(eren) naar school of haalt u ze op?

- 1) Ja, altijd
- 2) Ja, soms
- 3) Bijna nooit [*Ga naar vraag 3.11*]

3.10 B Brengt u wel eens de kinderen van iemand anders naar school en naar huis, of iemand anders die van u?

- 1) Ja
- 0) Bijna nooit

3.10 C Als u uw kind(eren) brengt of ophaalt, praat U dan met andere ouders?

- 2) Ja, altijd
- 1) Ja, soms
- 0) Bijna nooit

3.11 Bezoekt u de school van uw kind(eren) wel eens, los van brengen en halen?

- 1) Ja
- 0) Bijna nooit [*ga naar 3.14*]

3.12 Hoe vaak heeft U de school het afgelopen jaar bezocht?

_____ keer [*schrijf aantal op*]

3.13 Wat zijn de aanleidingen voor deze bezoeken?

- 1) Ouderavond
- 2) Oudervereniging of medezeggenschapsraad
- 3) Anders, namelijk:

3.14 Heeft u wel eens als vrijwilliger met iets geholpen op de school?

- 1) Ja 0) Nee [*ga naar 3.19*]

3.15 Waar heeft u mee geholpen?

3.16 Was u door iemand gevraagd om te komen helpen?

- 1) Ja 0) Nee

3.17 Wie was dit?

De onderwijzer, onderwijzeres of iemand anders binnen de school [*ga naar 3.19*]

Iemand die ik ken

3.18 Wat is de voornaam van deze persoon? ♦**NG3**

Ik wil ook graag een paar vragen over deze persoon stellen [*Neem de NETWERKLIJST, vul de naam in en de demografische gegevens aan de hand van de INSTRUCTIE, en kruis het vakje NG3 aan*]

Stel de volgende vragen alleen aan mensen MET een partner.

3.19 Heeft uw partner afgelopen jaar de school van uw kinderen bezocht?

- 1) Ja 0) Nee [*ga naar vraag 3.22*]

3.20 Hoeveel keer heeft uw partner de school het afgelopen jaar bezocht?

_____ keer [*noteer aantal*]

3.21 Wat waren de aanleidingen voor deze bezoeken?

1) Ouderavond

2) Oudervereniging of medezeggenschapsraad

3) Anders, namelijk: _____

3.22 Heeft uw partner wel eens als vrijwilliger met iets geholpen op de school?

1) Ja 0) Nee [*ga naar DEEL 4*]

3.23 Waar heeft uw partner mee geholpen?

4. UW BUURT

4.1 Hoe lang woont u in deze buurt? [*Indien nodig: Is dat uw hele leven?*]

- 1) Minder dan een half jaar
- 2) Half jaar tot 1 jaar
- 3) Tussen 1 en 3 jaar
- 4) Tussen 3 en 5 jaar
- 5) Tussen 5 en 10 jaar
- 6) Tussen 10 en 20 jaar
- 7) Tussen 20 en 30 jaar
- 8) Tussen 30 en 50 jaar
- 9) Mijn hele leven [*naar 4.7*]

4.2 In welk jaar kwam u in dit huis wonen? _____ [*noteer jaartal*]

4.3 Waar kwam u vandaan toen u in dit huis kwam wonen?

- 1) Altijd in dit huis gewoond
- 2) Zelfde buurt, andere straat: _____
- 3) Andere buurt in Rotterdam: _____
- 4) Een van de omliggende gemeenten rond Rotterdam: _____
- 5) Elders in de Randstad: _____
- 6) Elders in Nederland: _____
- 7) Buiten Nederland: _____

4.4 Kende u iemand in deze buurt voordat u hier kwam wonen?

- 1) Ja 0) Nee

4.5 Hoe heeft u uw huidige woning gekregen? Hier heb ik een kaart met een aantal mogelijkheden. Welke is op u van toepassing?

[*Geef kaart 2 en kruis de keuze van de respondent hieronder aan*]

- 0) Via de woningbouwcorporatie waar ik ingeschreven stond [*ga naar 4.7*]
- 1) Via een advertentie in een krant [*ga naar 4.7*]
- 2) Via het internet [*ga naar 4.7*]
- 3) Via een makelaar [*ga naar 4.7*]
- 4) Ik kende de mensen die hier voor mij woonden [*ga naar 4.6*]

- 5) Ik kende de eigenaar of de verhuurder [*ga naar 4.6*]
6) Iemand anders vond deze woning voor mij [*ga naar 4.6*]
7) Anders: _____ [*ga naar 4.7*]

4.6 ♦NG4

Er was dus iemand die een rol speelde bij hoe u hier terecht kwam. Kunt u mij de voornaam van deze persoon geven? Ik wil ook graag een paar vragen over deze persoon stellen. [*Neem de NETWERKLIJST, vul de naam in en vraag aan de hand van de INSTRUCTIES naar de demografische kenmerken. Kruis vakje NG4 aan*]

Ik zal u nu wat vragen stellen over Uw woning.

4.7 Hoeveel slaapkamers heeft uw woning? ____ slaapkamers

4.8 Is deze woning uw eigendom? 1) Ja [*ga naar 4.10*] 0) Nee [*naar 4.9*]

Vraag 4.9 alleen voor huurders

4.9

A Heeft u deze woning toegewezen gekregen in verband met urgentie?

1) Ja 0) Nee

B Wie is de eigenaar van deze woning?

1) Particulier

2) Corporatie (WBR)

9) weet niet

C Hoeveel huur betaalt u per maand voor deze woning? EUR _____ [*vul bedrag in*]

D Krijgt u huurtoeslag? Zo ja: Hoeveel? 0) Nee 1) Ja, EUR _____

[*Ga verder met vraag 4.11*]

Vraag 4.10 alleen voor eigenaren

4.10

A Is dit hele pand van u? 1) Ja 0) Nee [*naar D*]

B Verhuurt u een deel van dit pand? 1) Ja 0) Nee [*naar D*]

C Hoeveel huur int u uit uw verhuur per maand? EUR _____

D Heeft u grote verbouwingen in dit pand gedaan? 1) Ja 0) Nee [*naar 4.11*]

E Wanneer voor het laatst? _____ [*noteer jaartal*]

Ga hier verder

4.11

A Heeft u een tweede huis of een zomerhuis? 1) Ja 0) Nee

B Heeft u een stacaravan of een volkstuin? 1) Ja 0) Nee

C Waar? [noteer plaats + land] _____

4.12 Heeft u concrete verhuisplannen? 1) Ja 0) Nee [naar 4.14]

4.13 Als u gaat verhuizen, wilt u dan in de buurt blijven, in een andere buurt gaan wonen, of buiten Rotterdam gaan wonen?

0) Weg uit de buurt en Rotterdam

1) Weg uit de buurt maar in Rotterdam blijven

2) Hier in de buurt blijven

9) Weet niet

4.13 B Wat is de voornaamste reden dat u wilt verhuizen?

4.14 Op deze kaart [geef kaarten set 3] staan enkele redenen die mensen geven voor het kiezen van een bepaalde buurt. Kunt u de kaartjes selecteren die op u van toepassing zijn, en deze in volgorde van belangrijkheid leggen? Geef u mij dan eerst de kaart van de voor u belangrijkste redenen. Leg de kaarten met redenen die niet op u van toepassing zijn opzij, alstublieft.

[Vul de lijst hieronder in: kruis de redenen die van toepassing zijn aan en codeer de volgorde door cijfers te geven: belangrijkste reden = 1, de reden daarna = 2, enzovoorts.]

Ik ben geboren en getogen in deze buurt ____

De mensen in de buurt ____

De architectuur van deze buurt ____

De grootte en het karakter van mijn woning ____

De nabijheid van culturele voorzieningen ____

Het is dicht bij mijn werk ____

De goede openbaar vervoer voorzieningen ____

Er wonen hier mensen uit verschillende culturen ____

Nabij familieleden ____

Nabij vrienden ____

Deze buurt is net een dorp ____

Ik kreeg hier toevallig een woning aangeboden ____

Dicht bij de winkels ____

De gezelligheid van de Groene Hilledijk/Beijerlandse laan ____

Deze wijk heeft een volks karakter ____

Zijn er andere redenen waarom u ervoor heeft gekozen in deze wijk te gaan wonen, die nog niet genoemd zijn? [Noteer]

[Letterlijke formulering]

4.15 Als u kijkt naar de algemene leefstijl van mensen in deze buurt, denkt u dan dat de meeste mensen net zo zijn als u, of anders zijn dan u?

- 1) Net zo als ik
- 2) Sommigen net als ik, sommigen anders
- 3) Anders dan ik
- 9) Weet niet

4.16 En van de mensen die u persoonlijk KENT in deze buurt, denkt u dat hun leefstijl net zo is als die van u, of anders dan die van u?

- 1) Net zo als ik
- 2) Sommigen net als ik, sommigen anders
- 3) Anders dan ik
- 9) Weet niet

4.17 Voelt u zich veilig, niet zo veilig of helemaal niet veilig in uw buurt ...

Veilig	Niet zo veilig	Helemaal niet veilig
a. wanneer u alleen thuis bent?		
b. wanneer u overdag door de buurt heen moet?		
c. wanneer u 's avonds door de buurt heen moet?		

4.18 Zijn er stukken in Rotterdam waar u zich niet veilig voelt als u er doorheen moet?

- 1) Ja 0) Nee

Indien ja: Aan welke stukken van de stad denkt u dan?

4.19 Gaat u voor uw dagelijkse boodschappen naar de winkels op de Groene Hilledijk/Beijerlandse laan of de Strijensestraat?

- 1) Ja 0) Bijna nooit [*ga naar vraag 4.20*]

A Indien ja: Hoe vaak?

- 1) Dagelijks
2) Eens per week
3) Eens per maand
4) Minder dan eens per maand

B Ontmoet u daar wel eens mensen die u kent? Indien ja: Hoe vaak?

- Ja 0) Bijna nooit
3) Altijd
2) Meestal
1) Soms

C Praat u daar wel eens met mensen die u niet kent? Indien ja: Hoe vaak?

- Ja 0) Bijna nooit
3) Altijd
2) Meestal
1) Soms

4.20 Zijn er andere winkels waar u GEREGLD naartoe gaat voor dagelijkse boodschappen?

- 1) Ja 0) Nee

[Indien Ja: noteer naam van winkel + locatie]

4.21 Heeft u een hond? 1) Ja 0) Nee

4.22 Gaat u wel eens naar het Varkenoordspark?

- 1) Ja 0) Nee [*ga naar vraag 4.23*]

A Indien ja: Hoe vaak?

- 1) Dagelijks
- 2) Eens per week
- 3) Eens per maand
- 4) Minder dan eens per maand

B Ontmoet u daar wel eens mensen die u kent? Indien ja: Hoe vaak?

- Ja 0) Bijna nooit

- 3) Altijd
- 2) Meestal
- 1) Soms

C Praat u daar wel eens met mensen die u niet kent? Indien ja: Hoe vaak?

- Ja 0) Bijna nooit

- 3) Altijd
- 2) Meestal
- 1) Soms

4.23 Gaat u wel eens naar een horecagelegenheid in Hillesluis?

- 1) Ja 0) Nee [*ga naar vraag 4.24*]

A Indien ja: Hoe vaak?

- 1) Dagelijks
- 2) Eens per week
- 3) Eens per maand
- 4) Minder dan eens per maand

B Ontmoet u daar wel eens mensen die u kent? Indien ja: Hoe vaak?

- Ja 0) Bijna nooit

- 3) Altijd
- 2) Meestal
- 1) Soms

C Praat u daar wel eens met mensen die u niet kent? Indien ja: Hoe vaak?

Ja 0) Bijna nooit

3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

4.24 Is er iemand onder uw burens die u bijzonder vertrouwt?

1) Ja

0) Nee [*naar DEEL 5*]

4.25 Wanneer u zegt dat u deze buur vertrouwt, wat bedoelt u daar dan precies mee?

4.26 ♦NG5

Kunt u mij alstublieft de voorna(a)m(en) geven van de burens die u bijzonder vertrouwt?

[*schrijf de namen op van MAXIMAAL VIER burens op de NETWERK lijst, en voeg de kenmerken toe. Kruis het vakje NG5 aan voor elk van hen*]

5. MOBILITEIT

5.1 A Heeft u een fiets? 1) Ja 0) Nee

5.1 B Heeft u een auto? 1) Ja [*naar 5.3*] 0) Nee

5.2 Is er iemand die u kunt bellen als u een lift met de auto nodig heeft?

1) Ja 0) Nee

5.3 Heeft u de beschikking over een internet aansluiting?

1) Ja 0) Nee [*naar DEEL 6*]

5.4

A Neemt u deel aan internet-praatgroepen die gericht zijn op persoonlijke kwesties of steun?

1) Ja 0) Nee

B Neemt u deel aan internet discussiegroepen of mailing lists gericht op politieke of maatschappelijke kwesties?

1) Ja 0) Nee

C Bezoekt u websites voor ‘chatrooms’?

1) Ja 0) Nee

5.5

A Heeft u geregeld contact met mensen via e-mail of MSN [*of ICQ etc.*]?

1) Ja 0) Nee [*ga naar DEEL 6*]

B Zijn dat vooral mensen die u ook buiten e-mail of MSN kent of al kende, of vooral mensen die u alleen van e-mail of MSN kent?

0) vooral mensen die ik ook buiten e-mail/MSN ken

1) vooral mensen die ik alleen ken van e-mail/MSN

2) allebei

6 SOCIALE PARTICIPATIE EN LIDMAATSCHAPPEN

Ik ga u nu een paar vragen stellen over sociale activiteiten.

6.1 A Leest u een dagblad? 1) Ja 0) Nee [*ga naar 6.2*]

Indien ja, welk dagblad?

- 1) Algemeen Dagblad Rotterdam editie
- 0) Ander dagblad

6.1 B Hoeveel keer per week doet u dat? 1 2 3 4 5 6

[*Omcirkel*]

6.2 A Krijgt u de huis-aan-huisbladen 'De Havenloods' en 'Maasstad' en zo ja, leest u deze?

- 0) Nee, ik krijg ze niet
- 1) Ja, ik krijg ze wel maar lees ze niet
- 2) Ja, ik krijg ze en lees ze

6.2 B Ontvangt u het huis-aan-huis wijkblad 'De Sluis' en zo ja, leest u dit?

- 0) Nee, ik krijg het niet
- 1) Ja, ik krijg het wel maar lees het niet
- 2) Ja, ik krijg het en lees het ook

6.3

A Bent u op de hoogte van de activiteiten die door het buurtcentrum Stereo worden georganiseerd?

[*locatie:Brabantseplein*]

- 1) Ja 0) Nee

B Komt u wel eens in het buurtcentrum Stereo?

- 1) Ja 0) Nee [*ga naar vraag 6.4*]

C Hoe vaak komt u daar?

- 1) Dagelijks
- 2) Eens per week
- 3) Eens per maand
- 4) Een paar keer per jaar
- 5) Minder dan eens per jaar

D Wat is de belangrijkste reden voor Uw bezoek?

E Ontmoet u daar wel eens mensen die u kent? Indien ja: Hoe vaak?

Ja 0) Bijna nooit

3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

F Praat u daar wel eens met mensen die u niet kent? Indien ja: Hoe vaak?

Ja 0) Bijna nooit

3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

6.4

A Bent u op de hoogte van de activiteiten in het wijkgebouw Het Kopblok? [*locatie: Riederstraat*]

1) Ja 0) Nee

B Komt u wel eens in het wijkgebouw Het Kopblok?

1) Ja 0) Nee [*ga naar vraag 6.5*]

C Hoe vaak komt u daar?

1) Dagelijks

2) Eens per week

3) Eens per maand

4) Een paar keer per jaar

5) Minder dan eens per jaar

D Wat is de belangrijkste reden voor uw bezoek?

E Ontmoet u daar wel eens mensen die u kent? Indien ja: Hoe vaak?

Ja 0) Bijna nooit

3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

F Praat u daar wel eens met mensen die u niet kent? Indien ja: Hoe vaak?

Ja 0) Bijna nooit

3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

6.5

A Bent u op de hoogte van de activiteiten in het buurthuis Het Ravennest? [*locatie: Walravenstraat*]

1) Ja 0) Nee

B Komt u wel eens in het buurthuis Het Ravennest?

1) Ja 0) Nee [*ga naar vraag 6.6*]

C Hoe vaak komt u daar?

1) Dagelijks

2) Eens per week

3) Eens per maand

4) Een paar keer per jaar

5) Minder dan eens per jaar

D Wat is de belangrijkste reden voor uw bezoek?

E Ontmoet u daar wel eens mensen die u kent? Indien ja: Hoe vaak?

Ja 0) Bijna nooit

3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

F Praat u daar wel eens met mensen die u niet kent? Indien ja: Hoe vaak?

Ja 0) Bijna nooit

3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

6.6

A Bent u op de hoogte van de activiteiten in de Essalaam moskee? [*locatie: Polderlaan*]

1) Ja 0) Nee

B Komt u wel eens in de Essalaam moskee?

- 1) Ja 0) Nee [*ga naar vraag 6.7*]

C Hoe vaak komt u daar?

- 1) Dagelijks
2) Eens per week
3) Eens per maand
4) Een paar keer per jaar
5) Minder dan eens per jaar

D Wat is de belangrijkste reden voor uw bezoek?

E Ontmoet u daar wel eens mensen die u kent? Indien ja: Hoe vaak?

- Ja 0) Bijna nooit
3) Altijd
2) Meestal
1) Soms

F Praat u daar wel eens met mensen die u niet kent? Indien ja: Hoe vaak?

- Ja 0) Bijna nooit
3) Altijd
2) Meestal
1) Soms

6.7 De Bewonersorganisatie Hillesluis organiseert ook geregeld sociale activiteiten, zoals een Kerstfeest, een nieuwjaarsborrel en Opzoomeren. Heeft u het afgelopen jaar zulke SOCIALE activiteiten [*let op: geen buurtvergaderingen!*] bezocht?

- 1) Ja 0) Nee [*naar 6.8*]

Indien ja, welke activiteit was dit? [*noteer*]

A Ontmoet u dan mensen die u kent? Indien ja: Hoe vaak?

- Ja 0) Bijna nooit
3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

B Praat u daar wel eens met mensen die u niet kent? Indien ja: Hoe vaak?

Ja 0) Bijna nooit

3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

6.8 Het bewonersinitiatief Hand in Hand organiseert regelmatig gespreksavonden en bijeenkomsten. Heeft U het afgelopen jaar zulke activiteiten bezocht?

1) Ja 0) Nee [*naar 6.9*]

Indien ja, welke activiteit was dit? [*noteer*]

A Ontmoet u daar mensen die u kent? Indien ja: Hoe vaak?

Ja 0) Bijna nooit

3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

B Praat u daar wel eens met mensen die u niet kent? Indien ja: Hoe vaak?

Ja 0) Bijna nooit

3) Altijd

2) Meestal

1) Soms

6.9 [*Geef kaart 4*] Op deze kaart staan verschillende soorten organisaties en verenigingen waar mensen lid van kunnen zijn. Wilt u alstublieft op deze kaart kijken en aangeven of u van één of meerdere van deze organisaties of verenigingen lid bent? Deze organisaties of verenigingen hoeven niet per se in de buurt te zijn of met de buurt te maken te hebben.

[*Interviewer: ook wanneer respondent vrijwilligerswerk doet bij een van de organisaties, maar dat in de eerste plaats misschien niet als lidmaatschap ziet*].

1) Ja

0) Nee [*naar DEEL 7*]

Welke zijn dat dan?

[Noteer de naam van de vereniging/organisatie, vraag door naar wat de vereniging/organisatie doet, schrijf kort op bij omschrijving]

Noteer de namen van de organisaties hier. VRAAG DOOR: zijn dit alle lidmaatschappen?	Omschrijving
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

6.10 Nu wil ik u graag wat meer details over deze organisaties vragen. [Neem alle lidmaatschappen door met respondent.]

A Heeft u het afgelopen jaar een bijeenkomst van deze organisatie of vereniging bezocht? [Vul in: ja/nee] [Indien nee: volgende organisatie. Indien laatste: naar DEEL 7]

B Heeft u het afgelopen jaar een specifieke taak, bijvoorbeeld een bestuurlijke functie, binnen deze organisatie of vereniging vervuld? [Vul in: ja/nee] [Indien nee: volgende organisatie. Indien laatste: naar DEEL 7]

C Toen u actief lid werd, heeft iemand u toen PERSOONLIJK benaderd om lid te worden, of deed u dit SAMEN met iemand die u van tevoren al kende? [Vul in: ja/nee] [Naar volgende organisatie]

Noteer de namen van de organisaties hier. VRAAG DOOR: zijn dit alle lidmaatschappen?	Bezoekt bijeenkomst?	Functie?	Gevraagd/samen?
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			

9
10

*GA NU NAAR DE ORGANISATIES WAARVOOR MEN GEVRAAGD WERD OF SAMEN MET IEMAND
ACTIEF LID WERD (ALS DIE ER ZIJN)*

6.11 ♦NG6

U zei dat iemand die u kende betrokken was bij hoe u een actief lid werd van *[naam van de organisatie]*. Kunt u mij de voornaam van die persoon geven? Ik wil ook weer graag wat details van deze persoon vragen. *[Ga naar de netwerk-lijst, vul de naam in en vraag naar de demografische kenmerken. Kruis het vakje NG6 aan. Nadat je dit voor MAXIMAAL 10 personen hebt gedaan, ga dan naar DEEL 7]*

7 PARTICIPATIE IN POLITIEKE ACTIVITEITEN

Dan ga ik nu een paar vragen over politieke activiteiten stellen.

7.1 Als er morgen nationale verkiezingen zouden zijn, zou u dan gaan stemmen?

1) Ja 0) Nee 9) Mag niet stemmen

7.2 Als er morgen gemeenteraadsverkiezingen zouden zijn, zou u dan gaan stemmen?

1) Ja 0) Nee 9) Mag niet stemmen [*ga naar 7.12*]

7.3 Heeft u bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen, dat was op 22 november 2006, gestemd?

1) Ja 0) Nee [*ga naar 7.7*]

7.4 Heeft iemand u toen persoonlijk gevraagd om te gaan stemmen, of om te gaan stemmen op een bepaalde partij?

0) Nee [*naar 7.7*] 1) Ja

7.5 Kende u deze persoon die u heeft gevraagd?

0) Nee [*naar 7.7*] 1) Ja

7.6 ♦NG7

Kunt u mij de voornaam geven van de persoon die u gevraagd had? Ik wil ook graag weer een paar details over deze persoon verzamelen. [*Ga naar de netwerk lijst; vul de naam in en vraag naar de demografische gegevens. Kruis het vakje NG7 aan.*]

7.7 Heeft u bij de laatste Gemeenteraadsverkiezingen, dat was op 7 maart 2006, gestemd?

1) Ja 0) Nee [*naar 7.11*]

7.8 Heeft iemand u toen persoonlijk gevraagd om te gaan stemmen, of om te gaan stemmen op een bepaalde partij?

1) Ja 0) Nee

7.9 Kende u deze persoon die u heeft gevraagd?

0) Nee [*naar 7.10*] 1) Ja

7.10 ♦NG8

Kunt U mij de voornaam geven van de persoon die U heeft gevraagd? Ik wil ook graag weer een paar details over deze persoon verzamelen. *[Ga naar de netwerk lijst; vul de naam in en vraag naar de demografische gegevens. Kruis het vakje NG8 aan.]*

7.11 Bent u lid van een politieke partij?

- 1) Ja 0) Nee

7.12 Heeft u wel eens meegewerkt aan de campagne van een politieke partij?

- 1) Ja 0) Nee

7.13 Bent u wel eens benaderd om voor een campagne te werken?

- 1) Ja 0) Nee *[ga naar vraag 7.19]*

7.14 Hoeveel keer heeft u dit gedaan? _____ keer

7.15 Ging het daarbij om lokale of nationale verkiezingen?

- 1) Lokaal
2) Nationaal
3) Zowel lokaal als nationaal

7.16 In welk jaar deed u dit voor de eerste keer? _____

7.17 Laten we het even hebben over de laatste keer dat u voor een campagne heeft gewerkt. Heeft iemand die u persoonlijk kent u toen gevraagd mee te werken?

- 0) Nee *[naar 7.19]* 1) Ja

7.18 ♦NG9

U zei dat iemand u persoonlijk heeft gevraagd om voor de campagne te werken. Kunt u mij de voornaam geven van de persoon die u dit vroeg? Ook wil ik graag weer enkele details noteren. *[Ga naar de netwerklijst. Vul de demografische details in en kruis het vakje NG9 aan.]*

7.19 Er zijn veel manieren waarop mensen hun ideeën en mening kunnen uitdrukken. Ik wil graag weten of u zoiets dergelijks gedaan hebt in het afgelopen jaar. Heeft u in het afgelopen jaar....

[loop de onderstaande lijst stap voor stap af]

Nee	Ja	Hoeveel keer?	Door iemand gevraagd of samen?	Waar ging het over? Vul code in
				Een demonstratie bijgewoond
				Een raadsvergadering of hoorzitting bijgewoond
				Een vergadering van de ouderraad bijgewoond
				Aan B&W geschreven, gebeld, ge-emailed
				Aan de Gemeenteraad geschreven, gebeld, ge-emailed
				Iemand van een politieke partij geschreven, gebeld, ge-emailed
				Met een opbouwwerker gesproken
				Een buurtvergadering bijgewoond
				Een brief aan de krant geschreven
				Meegedaan aan een handtekeningenactie
				Geld overgemaakt voor een inzamelingsactie

Voor elk van de activiteiten, vraag:

A Hoeveel keer heeft u dit het afgelopen jaar gedaan? [Vul aantal keer in]

B Heeft iemand u persoonlijk gevraagd dit te doen, of deed u het met iemand samen? [Vul in: Ja/Nee]

C Wat was het onderwerp? Ging het om iets in de buurt, iets dat de hele stad betrof, een nationale kwestie of een internationaal onderwerp?

Codeer de antwoorden als volgt: 1 = buurt, 2 = deelgemeente, 3 = hele stad, 4 = nationaal, 5 = internationaal, 9 = weet niet meer

[Vraag 7.20 alleen stellen aan mensen die aan een politieke activiteit deelnamen samen met iemand anders of die door iemand anders werden gevraagd, en voor een maximum van tien acties die met anderen werden ondernomen.]

7.20 ♦NG10

U zei dat iemand die u kende u vroeg om [activiteit] of dat u dit met iemand anders samen deed. Kunt u mij de voornaam geven van deze persoon? Ik ga dan ook weer wat details invullen. [Ga naar de netwerklijst, vul de naam in en de demografische details. Kruis het vakje NG10 aan.]

8 SOCIALE STEUN IN HET NETWERK

8.1 Vindt U dat mensen elkaar in het algemeen kunnen vertrouwen, of kan men niet voorzichtig genoeg zijn in de omgang met anderen?

- 2) Ja, je kunt andere mensen vertrouwen.
- 1) Dat hangt ervan af.
- 0) Nee, je kunt niet voorzichtig genoeg zijn.
- 9) Weet niet

Sommige van de vragen die nu volgen kunnen van toepassing zijn op mensen die u kent die niet in de buurt of in de stad wonen. Ik wil u er graag aan herinneren dat we zowel geïnteresseerd zijn in mensen die dichtbij wonen als mensen die verder weg wonen. Bovendien kan het zijn dat u soms aan iemand denkt die u al eerder heeft genoemd en die al op onze lijst staat. Dat is geen probleem; u kunt dezelfde mensen meerdere malen noemen, zovaak u maar wilt.

8.2 Heeft iemand u in het afgelopen jaar geholpen met klusjes in en rond het huis, zoals schilderen, meubels verhuizen, schoonmaken of kleine reparaties?

- 1) Ja 0) Nee [naar 8.5]

8.3 Was die persoon daarvoor door u in dienst genomen?

- 1) Ja [naar 8.5] 0) Nee

8.4 ♦NG11

Wie heeft u geholpen? Ik wil graag de naam van deze persoon aan onze lijst toevoegen. *[Ga naar de lijst, schrijf de naam van MAXIMAAL 2 mensen op, vraag naar de details en kruis vakje NG11 aan. Als de naam al op de lijst staat, alleen vakje NG 11 aankruisen. Bij NG12 t/m NG17 hetzelfde doen]*

8.5 Is het wel eens voorgekomen dat u griep had en enkele dagen in bed moest blijven, en is er toen iemand geweest die u heeft geholpen, bijvoorbeeld met boodschappen doen of naar de apotheek gaan?

- 3) Ja
- 2) Ja, maar niemand specifiek [naar 8.7]
- 1) Nee, ik vraag nooit hulp als ik ziek ben [naar 8.7]
- 0) Nee, ik ben nooit ziek [naar 8.7]

8.6 Wie is deze persoon? [*Naam opschrijven enz.*] [MAX 2] ♦NG12

8.7 Is het in de afgelopen 3 maanden wel eens voorgekomen dat u etenswaren nodig had en de winkels dicht waren, of een stuk gereedschap dat u niet heeft, en is er dan iemand van wie u die spullen heeft geleend?

- 3) Ja
- 2) Ja, maar niemand specifiek [*naar 8.9*]
- 1) Nee, ik leen nooit iets van anderen [*naar 8.9*]
- 0) Nee, ik heb in de afgelopen 3 maanden niets nodig gehad [*naar 8.9*]

8.8 Wie is deze persoon? [*Naam opschrijven enz.*] [MAX 2] ♦NG13

8.9 Sommige mensen hebben een specifiek persoon met wie ze graag praten over politiek of over sociale en politieke kwesties die hen aan het hart gaan. Heeft u een specifiek iemand met wie u dit doet?

- 2) Ja
- 1) Nee, niemand specifiek [*naar 8.11*]
- 0) Nee, ik praat nooit over zulke kwesties met anderen [*naar 8.11*]

8.10 Wie is deze persoon? [*Naam opschrijven enz.*] [MAX 2] ♦NG14

8.11 Wanneer u zich zorgen maakt over iets persoonlijks, hoe vaak praat u daar dan over met anderen – meestal, soms, of bijna nooit?

- 2) Meestal
- 1) Soms
- 0) Bijna nooit [*naar 8.13*]

8.12 ♦NG15

Wanneer u met iemand over persoonlijke zaken praat, met wie doet u dit dan? [*Naam opschrijven enz.*]

Vraag door: Nog iemand anders? [MAX 2]

8.13 Vaak vragen mensen anderen om hun mening wanneer ze BELANGRIJKE beslissingen moeten nemen over hun leven – bij voorbeeld over hun familie of hun werk. Is er iemand wiens mening u serieus overweegt wanneer u belangrijke beslissingen neemt?

1) Ja 0) Nee [*naar 8.15*]

8.14 ♦**NG16**

Wie is de persoon wiens mening u serieus neemt? [*Naam enz.*] [*Max 2*]

8.15 In dit interview hebben we de namen verzameld van mensen die u kent. Ik ga nu nog wat meer vragen stellen aan de hand van die lijst. Maar kijkt u er eerst eens naar: is er nog iemand die belangrijk voor u is, en die nog niet op deze lijst voorkomt?

1) Ja 0) Nee

Indien ja: Wie is / zijn dit? ♦**NG17**

Voeg de naam / namen aan de lijst toe en vraag naar de details.

SCHRIJF NU DE NAMEN VAN LIJST A OVER OP LIJST B IN DEZELFDE VOLGORDE EN GEEF LIJST A AAN DE RESPONDENT

WAAR GEVRAAGD WORDT NAMEN TE GEVEN kruis je de antwoorden op de vragen die nu komen aan op lijst B. Kruis telkens het **JUISTE** vakje aan voor elke vraag achter de naam die de respondent jou geeft. Op de enquête kruis je "Ingevuld op lijst b" aan als de respondent je namen heeft gegeven. Alle andere vragen **HIER** invullen.

[VANAF NU GEEN EXTRA NAMEN MEER AAN DE LIJST TOEVOEGEN!!]

8.16 Bij wie op deze lijst voelt u zich bijzonder nauw betrokken?

0) Niemand Ingevuld op lijst b

8.17 Mensen kunnen op allerlei manieren samen tijd doorbrengen.

A Is iemand van deze mensen de afgelopen drie maanden bij u op bezoek geweest, of u bij hen? [Vraag door: zijn dit **ALLE** mensen?]

0) Nee Ingevuld op lijst b

B Is iemand van deze mensen de afgelopen drie maanden bij u komen eten, of heeft u bij iemand thuis gegeten? [Vraag door: zijn dit **ALLE** mensen?]

0) Nee Ingevuld op lijst b

8.18 Sommige mensen brengen ook graag tijd met anderen door buiten de deur. Ze gaan bij voorbeeld naar een café, restaurant, theater of bioscoop. Heeft u zoiets over de afgelopen drie maanden gedaan met iemand van deze lijst? [Vraag door: zijn dit **ALLE** mensen?]

0) Nee Ingevuld op lijst b

8.19 Is er iemand van de mensen op de lijst waarmee u **GEREGELD** e-mail of MSN contact heeft? [Vraag door: zijn dit **ALLE** mensen?]

0) Nee Ingevuld op lijst b

8.20 Sommige mensen zien zichzelf als lid van een bepaalde etnische, raciale of nationale groep. Als u gevraagd zou worden uzelf zo te omschrijven, hoe ziet u zichzelf dan?

[noteer het antwoord] _____

Indien meerdere antwoorden: Is er hiervan een die u belangrijker vindt dan de andere?

1) Ja [specificeer:] _____

0) Nee

8.21 Zijn er mensen op deze lijst die ook [*etniciteit*] zijn?

0) Nee Ingevuld op lijst b

8.22 Sommige mensen delen de samenleving in in verschillende klassen, zoals hogere klasse, middenklasse en arbeidersklasse. Als u gevraagd werd zo'n indeling te maken, waar is dan, naar uw mening, uw plaats in zo'n klasse-schema?

3) Hogere klasse

2) Middenklasse

1) Arbeidersklasse

0) Anders: _____

8.23 Zijn er mensen op deze lijst die naar UW mening ook [*klasse*] zijn?

0) Nee Ingevuld op lijst b

8.24 Ik zou u graag willen vragen naar uw religie. Tot welke religie behoort u, als u een religie heeft?

1) Hervormd

2) Gereformeerd

3) Gereformeerde gemeente

4) Remonstranten

5) Katholiek

6) Moslim

7) Hindu

8) Anders: _____

0) Niet religieus

8.25 Voor welke mensen op deze lijst geldt dat zij ook [*religie*] zijn?

0) Niemand Ingevuld op lijst b

8.26 Woont u geregeld een religieuze bijeenkomst bij?

0) Nee 1) Ja. *Indien ja*: Hoeveel keer per maand? ____ keer.

8.27. Is er een bepaalde activiteit, zoals een sport, een hobby of een organisatie, waaraan u veel tijd besteedt of die u erg interessant vindt?

1) Ja

0) Nee

Indien ja: Wat is dit? _____

Indien meer dan 1 activiteit: Welke vindt u het belangrijkste of waaraan besteedt u de meeste tijd?

8.28 Zijn er mensen op deze lijst die ook houden van [activiteit]?

0) Nee Ingevuld op lijst b

8.29 Kunt u mij zeggen van wie van deze mensen u denkt, dat u er over 5 JAAR geen contact meer mee zult hebben?

0) Niemand Ingevuld op lijst b

8.30 Mensen kunnen heel uiteenlopende opvattingen hebben over allerlei politieke onderwerpen, zoals mensenrechten, abortus, het schoolstelsel of het belastingstelsel. Kunt u mij zeggen welke mensen op deze lijst naar uw idee globaal dezelfde opvattingen hebben als u zelf?

0) Niemand Ingevuld op lijst b

SCHRIJF NU ALLE NAMEN OVER OP LIJST C

8.31

De mensen die op deze lijst staan zijn naar voren gekomen bij de vragen over bepaalde situaties in het verleden, waarbij ze u bijvoorbeeld geholpen hebben met iets, of samen met u actief lid zijn in een organisatie, etc. Nu wil ik met u de namen nog eens langs lopen en u vragen of u denkt dat u in de toekomst een beroep op deze mensen kunt doen in andere situaties.

Vraag voor elke naam de volgende vragen en kruis aan op LIJST C:

0 = Nee

1 = Ja

Zou u [naam netwerklid] vragen om...

- A. u te helpen bij het vinden van een (nieuwe) baan?
- B. op uw kinderen te passen als u de deur uit moet (anders dan voor werk) en uw kinderen niet mee kunt nemen?
- C. u te helpen bij het vinden van een woning?
- D. u te helpen met klusjes in en rond het huis?
- E. u te helpen als u enkele dagen met griep op bed ligt, bijv. om boodschappen te doen?
- F. u etenswaren of gereedschap te lenen, als u dat niet in huis hebt?
- G. Zou u met [naam] praten over persoonlijke zaken?
- H. Zou u de mening van [naam] serieus overwegen wanneer u een belangrijke beslissing over uw leven neemt?

9 LAATSTE ACHTERGROND VRAGEN

Nog een paar achtergrond vragen en dan zijn we klaar.

9.1 Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- 1) Basisonderwijs, lagere school
- 2) Achtste klas
- 3) LBO / huishoudschool / ambachtsschool / VBO / LHNO
- 3) MAVO / ULO / MULO / VMBO
- 4) HAVO / MMS
- 5) VWO / HBS / Atheneum / Gymnasium
- 6) MBO
- 7) HBO
- 8) Universiteit

Alleen als de respondent een partner heeft:

9.2 En wat is het hoogste diploma of het hoogste jaar dat Uw partner op school heeft volbracht?

- 1) Basisonderwijs, lagere school
- 2) Achtste klas
- 3) LBO / huishoudschool / ambachtsschool / VBO / LHNO
- 3) MAVO / ULO / MULO/ VMBO
- 4) HAVO / MMS
- 5) VWO / HBS / Atheneum / Gymnasium
- 6) MBO
- 7) HBO
- 8) Universiteit

9.3. Kijkt U nu alstublieft op deze kaart [*geef kaart 6-9.3*], en geeft U mij de letter voor de inkomensgroep van uw **PERSOONLIJK** bruto inkomen per jaar. Dit inkomen zou **AL** uw inkomensbronnen moeten bevatten – salaris, spaarrente, kinderbijslag, dividend, enzovoorts.

Resp.	Partner	
A. Minder dan EUR 16.000 (bruto minimum loon)		
B. Van EUR 16.000 tot 20.000		
C. Van EUR 20.000 tot 25.000		

D. Van EUR 25.000 tot 30.000		
E. Van EUR 30.000 tot 35.000		
F. Van EUR 35.000 tot 40.000		
G. Van EUR 40.000 tot 45.000		
H. Van EUR 45.000 tot 50.000		
I. Van EUR 50.000 tot 55.000		
J. Van EUR 55.000 tot 60.000		
K. Van EUR 60.000 tot 70.000		
L. Van EUR 70.000 tot 80.000		
M. Van EUR 80.000 tot 90.000		
N. Van EUR 90.000 tot 100.000		
O. Van EUR 100.000 tot 110.000		
P. Van EUR 110.000 tot 120.000		
Q. Van EUR 120.000 tot 130.000		
R. Van EUR 130.000 tot 140.000		
S. Van EUR 140.000 tot 150.000		
T. Meer dan EUR 150.000		

Weet niet/wil niet zeggen

Alleen als de respondent een partner heeft:

9.4. Kijkt U alstublieft nogmaals op deze kaart [*geef kaart 6-9.3*], en geeft U mij de letter voor de inkomensgroep van het **PERSOONLIJK** bruto inkomen van UW PARTNER. Dit inkomen zou **AL** uw inkomensbronnen moeten bevatten – salaris, spaarrente, kinderbijslag, dividend, enzovoorts.

Weet niet/wil niet zeggen

Bedank de respondent.

Vraag of wij de respondenten mogen benaderen voor vervolgonderzoek. Benadruk dat respondent nog mag beslissen op het moment dat wij hem/haar benaderen. Indien ja, noteer gegevens op de adresstrook.

***** EINDE VAN HET INTERVIEW *****

Vul zo spoedig mogelijk na het interview de onderstaande vragen in en noteer je observaties aan de hand van de richtlijnen hieronder. Je kunt eventueel gauw een paar steekwoorden noteren, en dit later verder uitwerken.

Hoe lang duurde het interview? _____

Was er iemand anders tijdens het interview aanwezig? Wie? _____

Hoe vond je dat het interview verliep?

Zeer goed

Goed

Niet zo goed

Helemaal niet goed

Had je de indruk dat de respondent geïnteresseerd was in de vragenlijst?

Helemaal niet

Niet echt

Gedeeltelijk

Het meeste van de tijd wel

De hele tijd

NOTEER:

1. Is er iets voorgevallen tijdens het interview? (mensen die komen of gaan, huilende kinderen, telefoongesprekken etc.)
2. Ging de respondent op bepaalde onderwerpen verder door, of ben je erin geslaagd achteraf nog na te praten, en waar heb je over gepraat? Wat vertelde de respondent je nog dat niet in deze vragenlijst voorkwam?
3. Andere dingen die je zijn opgevallen

Bijlage 5: Netwerklijsten

Netwerklijst B

Lijst B: Netwerkkarakteristieken (8.16 en verder)		Interview nr:
Namen	Dezelfde opvattingen? (8.30)	Ruimte voor opmerkingen
	GEEN contact meer over 5 jaar? (8.29)	
(Overgenomen van lijst A)	Zelfde activiteiten? (8.28)	
	Zelfderding? (8.25)	
	Zelfde klas? (8.23)	
	Zelfde etniciteit? (8.21)	
	E-mail of MMS contact? (8.19)	
	Samen verbleven buiten de deur? (8.18)	
	Bij elkaar eten? (8.17B)	
	Elkaar bezoeken? (8.17A)	
	Nauw betrokken? (8.16)	

[illegible]

Bijlage 6: Vragenlijst Cool

De Cool

Sociale Relaties en Sociale Netwerken

A0. Interview nummer:

A1. Naam van interviewer:

A2. Datum en tijd van interview:

Interviewer: *Alle instructies voor JOU staan schuin gedrukt. Lees deze dus niet voor tijdens het interview. Lees duidelijk, zorg ervoor dat de vragen een beetje natuurlijk klinken maar wijk niet van de tekst af. Verzekert je ervan dat de respondent begrijpt wat je bedoelt. Als je niet genoeg ruimte hebt om een antwoord op te schrijven, ga dan door op een apart vel.*

Introductie

Stel jezelf voor. Bedank de respondent voor de bereidwilligheid mee te werken. Verwijs naar de brief die we gestuurd hebben indien nodig, en legt uit dat we anonimiteit garanderen. Vertel dat cijfermateriaal altijd als een optelsom van alle mensen die meedoen wordt gebruikt, en dat we deze vragenlijsten vernietigen nadat we alles in de computer hebben gestopt.

Leg uit dat we deze vragenlijst afnemen voor het schrijven van een boek over hoe mensen sociale relaties met elkaar aangaan en hoe zij hun buurt ervaren, in Rotterdam in Nederland en in een stad, New Haven, in de VS. Wie zijn vrienden, met wie hebben mensen contacten, en welke rol spelen burens daarin? Leg uit dat om een idee te krijgen van de sociale contacten van mensen, of hun netwerken, we een mechanisme nodig hebben om deze in kaart te brengen. We zullen daarom vragen naar de voornamen van personen; niet omdat we in die personen zelf geïnteresseerd zijn, maar omdat we zo de verschillende contacten die aan bod komen uit elkaar kunnen houden.

Verzekert je ervan dat de respondent begrijpt dat dezelfde persoon meerdere malen, bij verschillende vragen, mag worden genoemd.

Leg uit hoe we te werk gaan: jij zult de vragen voorlezen en meestal een aantal keuzes voor antwoorden geven, in een enkel geval aan de hand van een kaart. Misschien zijn niet alle vragen even duidelijk gesteld, dus de respondent moet zeker niet weifelen om opheldering te vragen als iets niet duidelijk is.

WAT IS DE BUURT?

Voordat ik met de vragen over Uw leven in de buurt begin, is het belangrijk voor me om een goed idee te krijgen over wat U precies bedoelt wanneer U het heeft over Uw buurt. Dat kan namelijk voor verschillende mensen erg verschillen.

Ik heb hier een kaart van een stuk van Rotterdam. Dit is waar we nu zijn [wijs aan]. Hier loopt de Coolsingel, hier ziet U de Westzeedijk, en hier loopt de Eendrachtsweg. Ik wil U nu vragen hier in te tekenen, waar naar Uw gevoel de grenzen van Uw buurt lopen.

[geef de kaart en de rode pen. Als de respondent opmerkingen maakt, noteer die dan nauwkeurig. Als de respondent niet met een plattegrond om kan gaan, zorg ervoor dat hij of zij zich niet beschaamd voelt en stel vragen over waar men de grenzen zou leggen aan de hand van straten, gebouwen etc. Waar stopt het gevoel, als men het eigen huis verlaat, nog in de “eigen” buurt te zijn?]

Heb je bij het intekenen geholpen? † Ja † Nee

Dank U wel. Wanneer ik U straks wat vraag over de buurt, weten we in ieder geval dat U en ik het dan over hetzelfde stukje van Rotterdam hebben. Laat me nu beginnen met mijn vragen.

1. ENKELE ALGEMENE VRAGEN

Ik stel U eerst wat algemene vragen.

0. *Vul in!* ♀ Man ♀ Vrouw

1.1. Bent U...

♀ 1) Getrouwd

♀ 2) Samenwonend

♀ 3) Alleenstaand

♀ 4) Inwonend bij Uw ouders

♀ 5) Anders: _____

1.2. Heeft U kinderen? Zo ja, hoeveel? ♀ Ja, ♀ 0) Nee [*ga naar 1.4*]

1.2. Hoeveel kinderen wonen er op dit moment bij U? [*vul aantal in*]

1.3. Woont er nog iemand anders bij U?

1.4. ♀ Ja [*schrijf informatie op*] ♀ Nee

-

1.5. Wat is Uw geboortejaar? _____

2 SCHOOL EN WERK

2.1 Volgt U op dit moment een opleiding? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee [ga naar 2.3]

2.2 Is die opleiding gericht op een bepaald diploma? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee

Indien ja, licht toe: _____

2.3 Verricht U betaalde arbeid? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee [ga naar 2.14]

2.4 Heeft U meerdere banen? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee

2.5 Hoeveel uur per week verricht U betaalde arbeid? Eerste baan: uur
Tweede baan: uur

2.6 Omschrijft U alstublieft wat U doet in Uw werk. [Schrijf zo gedetailleerd mogelijk op. Vraag door voor details. Noteer ook de naam van het bedrijf]

2.6b Alleen vragen als dit nog niet duidelijk is: Werkt U als werknemer of bent U zelfstandige?
☐ 1) Dienstverband ☐ 2) Zelfstandig

2.6c Geeft U leiding aan anderen op Uw werk? Indien ja: Om hoeveel mensen gaat het?
☐ 0) Nee ☐ Ja, [vul aantal in]

2.7 Deze vraag alleen aan administratieve medewerkers / kantoormensen stellen: Werkt U wel eens thuis in plaats van op kantoor?
☐ 1) Ja – Hoeveel dagen of delen van dagen per week? _____
☐ 0) Nee

2.8 Hoeveel jaar werkt U reeds in de baan die U nu heeft? jaren

2.9 Waar is Uw werkplek? Is dat.....
☐ 1) In deze buurt
☐ 2) Buiten deze buurt maar in Rotterdam
☐ 3) Buiten Rotterdam: _____ [noteer waar]

2.10 Hoe lang doet U over de enkele reis naar Uw werkplek?
_____ minuten per _____ [schrijf het gebruikte vervoermiddel op]

2.11 Is er iemand hier in de buurt die voor dezelfde werkgever werkt als U?
☐ 1) Ja
☐ 2) Nee
☐ 9) Dat weet ik niet

2.12 Hoe bent U aan Uw huidige baan gekomen? [*geef kaart 1-2.12*]

- ‡ 1) Via een advertentie [*ga naar 2.17*]
- ‡ 2) Via een uitzendbureau of arbeidsbureau [*ga naar 2.17*]
- ‡ 3) Ik werkte al voor deze werkgever en heb intern promotie gemaakt [*naar 2.17*]
- ‡ 4) Iemand vertelde me over deze vacature en ik heb gesolliciteerd [*naar 2.13*]
- ‡ 5) Iemand heeft me geholpen deze baan te krijgen [*naar 2.13*]
- ‡ 6) Anders: _____

2.13

◆NG1

Wie was de persoon die U over de baan vertelde of U bij het krijgen ervan hielp? Ik zou graag de voornaam van deze persoon willen weten, en een paar details. [*Neem de NETWERKLIJST, vul de naam in en vraag naar demografische gegevens aan de hand van de INSTRUCTIES. Kruis het vakje NG1 aan. Ga dan verder met 2.17*]

Hier ALLEEN verder gaan voor mensen ZONDER werk

2.14 Welke situatie is dan op U van toepassing? Bent U...

- ‡ 1) Gepensioneerd of met de VUT
- ‡ 2) Werkloos (werkloosheidsuitkering)
- ‡ 3) Arbeidsongeschikt (WAO)
- ‡ 4) In de bijstand
- ‡ 5) Anders: _____

2.15 Heeft U in het verleden betaalde arbeid verricht?

- ‡ 1) Ja
- ‡ 0) Nee

2.16 Wat voor werk deed U toen? [*schrijf zo gedetailleerd mogelijk op; vraag door voor meer details indien nodig*]

De volgende vragen ALLEEN stellen als de respondent een partner heeft. Indien niet, ga dan door met DEEL 3.

Ik wil ook graag een paar vragen stellen over Uw partner.

2.17 Heeft hij / zij een betaalde baan? ‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [*ga naar 2.20*]

2.18 Hoeveel uur per week werkt Uw partner? uur [*noteer aantal*]

2.19 a. Wat voor werk doet Uw partner? [*schrijf zo gedetailleerd mogelijk op; vraag door voor meer details indien nodig. Noteer ook de naam van het bedrijf*]

2.19b. *Alleen vragen als dit nog niet duidelijk is:* Is Uw partner werknemer of zelfstandige?

‡ 1) Werknemer ‡ 2) Zelfstandige

2.19c Geeft Uw partner leiding aan andere mensen? *Indien ja: Aan hoeveel?*

‡ 0) Nee ‡ 1) Ja, [*vul aantal in*] *Ga nu naar DEEL 3*

2.20 Welke situatie is dan op Uw partner van toepassing? Is Uw partner..

- ‡ 1) Gepensioneerd / met de VUT
‡ 2) Werkloos (werkloosheidsuitkering)
‡ 3) Arbeidsongeschikt (WAO)
‡ 4) In de bijstand
‡ 5) Anders: _____

3 UW KINDEREN EN HUN SCHOOL

ALLEEN VOOR MENSEN MET KINDEREN!!

3.1 Wat zijn de leeftijden van de kinderen die bij U wonen? Zitten zij op school, op welke school en in welk leerjaar? En gaan Uw kinderen naar een naschools programma, zoals een huiswerkklas?

Kind#	Leeftijd	Schooltype + klas	Naam school	Naschools prog.?
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				

Indien geen van de kinderen naar school gaat, ga door met vraag 3.9

3.2 Heeft de school van Uw kinderen een oudervereniging?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee ‡ 9) Weet niet

3.3 a Brengt U Uw kinderen naar school of haalt U ze op?

‡ 1) Ja, altijd

‡ 2) Ja, soms

‡ 3) Nee [*naar 3.3.d*]

3.3 b Brengt U de kinderen te voet, met de fiets of met de auto?

‡ 1) Te voet

‡ 2) Met de fiets

‡ 3) Met de auto

3.3 c Neemt U wel eens de kinderen van iemand anders mee naar school en naar huis, of iemand anders die van U?

‡ 1) Ja

‡ 0) Nee

3.3.d Als U Uw kinderen brengt of ophaalt, praat U dan met andere ouders?

‡ 2) Ja, altijd

‡ 1) Ja, soms

‡ 0) Nee

3.3.e Bezoekt U de school van Uw kinderen wel eens, los van brengen en halen?

‡ 1) Ja

‡ 0) Nee [*ga naar 3.9*]

3.4 Hoe vaak heeft U de school het afgelopen jaar bezocht?

..... keer [*schrijf aantal op*]

3.5 Wat zijn de aanleidingen voor deze bezoeken?

3.6 Heeft U wel eens als vrijwilliger met iets geholpen op de school?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [*ga naar 3.9*]

3.7 Waar heeft U mee geholpen?

3.8 Was U door iemand gevraagd om te komen helpen?

♦ NG2

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee

Wie was dit?

‡ De onderwijzer, onderwijzeres of iemand anders binnen de school [*ga naar 3.9*]

‡ Iemand die ik ken [*naar b*]

Wat is de voornaam van deze persoon? Ik wil ook graag een paar vragen over deze persoon stellen [*Neem de NETWERKLIJST, vul de naam in en de demografische gegevens aan de hand van de INSTRUCTIE, en kruis het vakje NG2 aan*]

3.9-3.13 alleen stellen aan mensen MET een partner. Alleenstaande moeders: ga naar 3.14.

3.9 Heeft Uw partner afgelopen jaar de school van Uw kinderen bezocht?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [*ga naar DEEL 4*]

3.10 Hoeveel keer heeft Uw partner de school het afgelopen jaar bezocht?

_____ keer [*noteer aantal*]

3.11 Wat waren de aanleidingen voor deze bezoeken?

3.12 Heeft Uw partner wel eens als vrijwilliger met iets geholpen op de school?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [*ga naar DEEL 4*]

3.13 Waar heeft Uw partner mee geholpen?

Stel de volgende vragen ALLEEN aan alleenstaande moeders! Ga anders door naar DEEL 4.

3.14 Ik wil graag een paar vragen stellen over de vader van Uw kinderen. Heeft U geregeld contact met de vader(s) van Uw kinderen?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [*ga naar DEEL 4*]

3.15 Draagt de vader van Uw kinderen op enigerlei wijze, financieel of anderszins, aan hun opvoeding?

‡ 0) Nee

‡ 1) Ja, alleen financieel

‡ 2) Ja, financieel en sociaal wanneer hij hen bezoekt

‡ 3) Ja, hij zorgt geregeld voor de kinderen / we hebben een omgangsregeling

3.16 Hoe zou U de relatie met de vader(s) van Uw kinderen willen omschrijven? Is hij Uw vriend, zomaar een vriend, een verloofde, meer een bekende dan een vriend, of iemand met wie U liever niet om zou gaan als het niet zou moeten?

‡ 0) Verloofde

‡ 1) Vriend

‡ 2) Zomaar een vriend

‡ 3) Meer een bekende

‡ 4) Iemand met wie ik liever niet zou omgaan

4. UW BUURT

4.1 Hoe lang woont U in deze buurt? [*Indien nodig: Is dat Uw hele leven?*]

- ‡ 1) Minder dan een half jaar
- ‡ 2) 6 tot 11 maanden
- ‡ 3) 1 tot 2 jaar
- ‡ 4) 3 tot 5 jaar
- ‡ 5) 6 tot 10 jaar
- ‡ 6) 11 tot 20 jaar
- ‡ 7) 21 tot 30 jaar
- ‡ 8) 31 tot 50 jaar
- ‡ 9) Mijn hele leven [*naar 4.7*]

4.2 In welk jaar kwam U in dit huis wonen? [*noteer jaartal*]

4.3 Waar kwam U vandaan toen U in dit huis kwam wonen?

- ‡ 1) Altijd in dit huis gewoond
- ‡ 2) Zelfde buurt, andere straat: _____
- ‡ 3) Andere buurt in Rotterdam: _____
- ‡ 4) Een van de omliggende gemeenten rond Rotterdam: _____
- ‡ 5) Elders in de Randstad: _____
- ‡ 6) Elders in Nederland: _____
- ‡ 7) Buiten Nederland: _____

4.4 Kende U iemand in deze buurt voordat U hier kwam wonen?

- ‡ 1) Ja
- ‡ 0) Nee

4.5 Hoe heeft U Uw huidige woning gekregen? Hier heb ik een kaart met een aantal mogelijkheden. Welke is op U van toepassing?

[*Geef kaart 2-4.5 en kruis de keuze van de respondent hieronder aan*]

- ‡ 0) Via de woningbouwcorporatie waar ik ingeschreven stond [*ga naar 4.7*]
- ‡ 1) Via een advertentie in een krant [*ga naar 4.7*]
- ‡ 2) Via het internet [*ga naar 4.7*]
- ‡ 3) Via een makelaar [*ga naar 4.7*]
- ‡ 4) Ik kende de mensen die hier voor mij woonden [*ga naar 4.6*]
- ‡ 5) Ik kende de eigenaar of de verhuurder [*ga naar 4.6*]
- ‡ 6) Iemand anders vond deze woning voor mij [*ga naar 4.6*]
- ‡ 7) Anders: _____ [*ga naar 4.7*]

4.6

◆ NG3

Er was dus iemand die een rol speelde bij hoe U hier terecht kwam. Kunt U mij de voornaam van deze persoon geven? Ik wil ook graag een paar vragen over deze persoon stellen.

[*Neem de NETWERKLIJST, vul de naam in en vraag aan de hand van de INSTRUCTIES naar de demografische kenmerken. Kruis vakje NG3 aan*]

Ik zal U nu wat vragen stellen over Uw woning.

4.7 Hoeveel slaapkamers heeft Uw woning? slaapkamers

4.8 Is deze woning Uw eigendom? ☐ 1) Ja [*ga naar 4.10*] ☐ 0) Nee [*naar 4.9*]

4.9 a. Wie is de eigenaar van deze woning?

☐ 1) particulier

☐ 2) Corporatie (WBR)

☐ 9) weet niet

b. Hoeveel huur betaalt U per maand voor deze woning? fl..... [*vul bedrag in*]

c. Heeft U huursubsidie? Zo ja: Hoeveel? ☐ 0) Nee ☐ 1) Ja, fl.....

4.10

a. Is dit hele pand van U? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee [*naar 4.10d*]

b. Verhuurt U een deel van dit pand? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee [*naar 4.10 d*]

c. Hoeveel huur int U uit Uw verhuur per maand? Fl.....

d. Heeft U meer panden in Rotterdam in Uw bezit? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee [*naar 4.11*]

e. Staan deze hier in de buurt? ☐ 1) ja ☐ 0) Nee

f. Heeft U grote verbouwingen in DIT pand gedaan? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee [*naar 4.11*]

g. Wanneer? [*noteer jaartal*]

4.11

a. Heeft U een tweede huis of een zomerhuis? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee

b. Heeft U een stacaravan of een volkstuin? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee

c. Waar? [*noteer plaats + land*] _____

4.12 Heeft U verhuisplannen? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee [*naar 4.14*]

4.13 Als U gaat verhuizen, wilt U dan in de buurt blijven of ergens anders gaan wonen, en wilt U dan binnen Rotterdam blijven?

☐ 0) Weg uit de buurt en Rotterdam

☐ 1) Weg uit de buurt maar in Rotterdam blijven

☐ 2) Hier in de buurt blijven

☐ 9) Weet niet

4.14 Op deze kaart [*geef kaarten set 3-4.14*] staan enkele redenen die mensen geven voor het kiezen van een bepaalde buurt. Kunt U de kaartjes selecteren die op U van toepassing zijn, en deze ordenen in hoe belangrijk U ze vindt? Geeft U mij dan eerst de kaart van de voor U belangrijkste reden. Leg de kaarten met redenen die niet op U van toepassing zijn opzij, alstublieft.

[*Vul de lijst hieronder in door cijfers te geven: belangrijkste reden = 1, de reden daarna = 2, enzovoorts. Codeer de redenen die de respondent opzij legt met 99*]

a. Ik ben geboren en getogen in deze wijk.	—
b. De mensen in de wijk	—
c. De architectuur van deze buurt	—
d. De grootte en het karakter van mijn woning	—
e. De nabijheid van Het Park	—
f. De nabijheid van culturele voorzieningen	—
g. Het is dicht bij mijn werk	—
h. De goede openbaar vervoer voorzieningen	—
i. Het karakter van een “multiculturele stadswijk”	—
j. Nabij familieleden	—
k.. Nabij vrienden	—
l. Ik woon graag in het centrum	—
m. “Deze buurt is net een dorp”	—
n. Ik kreeg hier toevallig een woning aangeboden	—
o. Dicht bij de winkels	—
p. De gezelligheid van de Witte de With	—
q. Deze wijk heeft een volks karakter	—

Zijn er andere redenen waarom U ervoor heeft gekozen in deze wijk te gaan wonen, die nog niet genoemd zijn? [*Noteer*]

4.15 Als U kijkt naar de algemene leefstijl van mensen in deze buurt, denkt U dan dat de meeste mensen net zo zijn als U, of anders zijn dan U?

- ‡ 1) Net zo als ik
- ‡ 2) sommigen net als ik, sommigen anders
- ‡ 3) Anders dan ik
- ‡ 9) Weet niet

4.16 En van de mensen die U persoonlijk KENT in deze buurt, denkt U dat hun leefstijl net zo is als die van U, of anders dan die van U?

- ‡ 1) Net zo als ik
- ‡ 2) sommigen net als ik, sommigen anders
- ‡ 3) Anders dan ik

! 9) Weet niet

4.17

Voelt U zich veilig, niet zo veilig of helemaal niet veilig in Uw buurt

	Veilig	Niet zo veilig	Helemaal niet veilig
a. wanneer U alleen thuis bent?			
b. wanneer U overdag door de buurt loopt?			
c. wanneer U 's avonds door U buurt loopt?			
d. wanneer U in de auto door Uw buurt rijdt?			

4.18 a. Zijn er stukken in Rotterdam waar U zich niet veilig voelt als U er in de auto doorheen rijdt?

O 1) Ja 0) Nee

Indien ja: Aan welke stukken van de stad denkt U dan?

4.18.b Zijn er stukken in Rotterdam waar U zich niet veilig voelt als U er in doorheen fietst?

1) Ja 0) Nee

Indien ja: Aan welke stukken van de stad denkt U dan?

4.18.c. Zijn er stukken in Rotterdam waar U zich niet veilig voelt als U er in doorheen loopt?

1) Ja 0) Nee

Aan welke stukken van de stad denkt U dan?

4.19 Ik zou graag willen weten of U GEREGLD boodschappen doet in winkels in deze buurt. Hier heb ik een kaart [geef kaart 4-4.19]. Kunt U aangeven of, en zo ja naar welke, winkels U geregeld gaat?

Kruis de winkels hieronder aan. Doe dit eerst; vraag dan voor elke winkel waar de respondent naar toe gaat: Wanneer was U voor het laatst bij [naam van de winkel]

Naam winkel:	Komt er geregeld?	Voor het laatst?
Spar / V/d Kreeke, Witte de With		
Turkse winkel Kortenaerst.		
Bakker Boke		
Slager Witte de With		
(Voorheen) A&P (Binnenweg)		
Slager (Oude Binnenweg)		
Groentest al Lijnbaan		
Bakker Klotwijk (Binnenweg)		
Albert Heijn (Lijnbaan)		
Ijzerwarenwinkel, Oude Binnenweg		

Slijterij Gall & Gall, Witte de With		
Wibra (Westblaak)		
Kruitvat (Lijnbaan)		
Palthe stomerij (Oude Binnenweg)		

Zijn er andere winkels waar U GEREGLD naartoe gaat voor dagelijkse boodschappen, die niet op deze lijst voorkomen?

[noteer naam van winkel + lokatie]

4.20 Heeft U een hond? ☐ 1) Ja

☐ 0) Nee

4.21 Gaat U wel eens naar en groenvoorziening of plein in de buurt?

☐ 1) Ja

☐ 0) Nee [naar 4.23]

Waar gaat U dan naartoe?

☐ 1) De singel aan de Eendrachtsweg

☐ 2) Het Landje

☐ 3) De skatebaan op de Westblaak

☐ 4) Het Park (aan de Maas)

☐ 5) Het park bij Boymans-Beuningen

☐ 6) Anders: _____

4.22 Ontmoet U wel eens mensen die U kent wanneer U naar die groenvoorziening gaat?

☐ 3) Altijd

☐ 2) Meestal

☐ 1) Soms

☐ 0) Nooit

4.23. a Eet U wel eens in een restaurant op de Witte de With straat?

☐ 1) Ja

☐ 0) Nee

Hoe vaak?

☐ 6) Meer dan eens per week

☐ 5) Elke week

☐ 4) Elke maand

☐ 3) Elke drie maanden

☐ 2) Minder dan eens per drie maanden

☐ 1) Bijna nooit

4.23.b Gaat U wel eens iets drinken in een van de cafés op de Witte de With Straat?

☐ 1) Ja

☐ 0) Nee

Hoe vaak?

☐ 6) Meer dan eens per week

☐ 5) Elke week

☐ 4) Elke maand

☐ 3) Elke drie maanden

- ‡ 2) Minder dan eens per drie maanden
- ‡ 1) Bijna nooit

4.23.c Haalt U wel eens eten af bij een van de afhaalrestaurants op de Witte de Withstraat?

‡ 1) Ja

‡ 0) Nee

Hoe vaak?

‡ 6) Meer dan eens per week

‡ 5) Elke week

‡ 4) Elke maand

‡ 3) Elke drie maanden

‡ 2) Minder dan eens per drie maanden

‡ 1) Bijna nooit

Waar gaat U dan naartoe?

[noteer] _____

4.23.d Komt U wel eens in een van de café's waar softdrugs gebruikt mogen worden op de Witte de With en de Eendrachsweg?

‡ 1) Ja

‡ 0) Nee

Hoe vaak?

‡ 6) Meer dan eens per week

‡ 5) Elke week

‡ 4) Elke maand

‡ 3) Elke drie maanden

‡ 2) Minder dan eens per drie maanden

‡ 1) Bijna nooit

4.25 Is er iemand onder Uw burens die U bijzonder vertrouwt?

◆NG4

‡ 1) Ja

‡ 0) Nee [naar deel 5]

Indien Ja: Geeft U mij alstublieft de voorna(a)m(en) van de bu(u)r(en) die U bijzonder vertrouwt, en laat me ook enige gegevens over hen noteren

[schrijf de namen op van MAXIMAAL vier burens op de NETWERK lijst, en voeg de kenmerken toe. Kruis het vakje NG4 aan voor elk van hen]

4.26 Wanneer U zegt dat U deze buur vertrouwt, wat bedoelt U daar dan precies mee?

[Vraag door voor details / voorbeelden]

5. MOBILITEIT

5.1.a. Heeft U een fiets? ☐ 1) Ja ☐ 0) Nee

5.1.b Heeft U een auto? ☐ 1) Ja [naar 5.3] ☐ 0) Nee

5.2 Is er iemand die U kunt bellen als U een lift met de auto nodig heeft?

☐ 1) Ja ☐ 0) Nee

5.3 Heeft U de beschikking over een internet aansluiting?

☐ 1) Ja ☐ 0) Nee

5.4 Beschikt U over een internet-aansluiting?

☐ 1) Ja ☐ 0) Nee [naar DEEL 6]

a. Neemt U deel aan internet-praatgroepen die gericht zijn op persoonlijke kwesties of steun?

☐ 1) Ja ☐ 0) Nee

b. Neemt U deel aan internet discussiegroepen of mailing lists gericht op politieke of maatschappelijke kwesties?

☐ 1) Ja ☐ 0) Nee

c. Bezoekt U websites voor ‘chatrooms’?

☐ 1) Ja ☐ 0) Nee

5.5 Heeft U geregeld email-contact met mensen?

☐ 1) Ja ☐ 0) Nee [ga naar DEEL 6]

5.6

◆NG5

Geef U mij alstublieft de namen van de mensen (maximaal 3) met wie U geregeld emailed.

/Ga naar de netwerk-lijst. Vul de namen in en kruis het vakje NG5 aan. Vraag naar de demografische details. Zorg ervoor dat je erop let of namen al op de lijst voorkomen: dan alleen het vakje aankruisen!]

6 SOCIALE PARTICIPATIE EN LIDMAATSCHAPPEN

Ik ga U nu een paar vragen stellen over sociale activiteiten.

6.1.a. Leest U het Rotterdams Dagblad wel eens?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [naar 6.3]

6.1.b. Hoeveel keer per week doet U dat? 1 2 3 4 5 6
[Omcirkel]

6.2.a. Krijgt U de huis-aan-huisbladen ‘De Havenloods’ en ‘Maasstad’ en zo ja, leest U deze?

‡ 0) Nee, ik krijg ze niet

‡ 1) Ja, ik krijg ze wel maar lees ze niet

‡ 2) Ja, ik krijg ze en lees ze

6.2.b. Ontvangt U het huis-aan-huis wijkblad ‘Stadsruit’ en zo ja, leest U dit?

‡ 0) Nee, ik krijg het niet

‡ 1) Ja, ik krijg het wel maar lees het niet

‡ 2) Ja, ik krijg het en lees het ook

6.3 Leest U een landelijk dagblad?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [naar 6.6]

6.4 Welke krant leest U?

‡ Algemeen Dagblad

‡ NRC Handelsblad

‡ De Volkskrant

‡ De Telegraaf

‡ Trouw

‡ Anders: _____

6.5 Hoeveel dagen per week? 1 2 3 4 5 6

6.6.a Heeft U een abonnement op een omroepblad? ‡ 1) Ja

‡ 0) Nee

Welke? _____

6.6.b Heeft U een abonnement op een tijdschrift? ‡ 1) Ja

‡ 0) Nee

Welk tijdschrift(en)? _____

6.7. a Kijkt U naar het journaal op TV? ‡ 1) Ja

‡ 0) Nee [naar 6.9]

Heeft U daarbij een voorkeur voor een specifieke omroep?

‡ 1) Ja [noteer, bijv. SBS6, NOS, RTL4] _____

‡ 0) Nee

6.7. b. Kijkt U geregeld naar actualiteitenrubrieken?

‡ 0) Nee, nooit

‡ 1) Ja, af en toe

‡ 2) Ja, elke dag

Welke? [noteer, bijv. Netwerk, NOVA] _____

6.8 Als U naar het nieuws kijkt, wilt U dan bij voorkeur iets te weten komen over internationale kwesties, nationale kwesties, of dingen die hier in de regio gebeuren?

- ‡ 1) Voorkeur voor internationale kwesties
- ‡ 2) Voorkeur voor nationale kwesties
- ‡ 3) Voorkeur voor regionale kwesties
- ‡ 4) Gelijke interesse voor internationaal en nationaal, maar niet voor regionaal
- ‡ 5) Overal gelijk in geïnteresseerd
- ‡ 0) Geen interesse

6.9. Zoals U wellicht weet, organiseert men hier in de wijk jaarlijks een Konninginnedag feest op de Kortenaerstraat.

- a. Bent U met dat feest bekend? ‡ 1) Ja ‡ 0) Nee
- b. Bezoekt U dit feest gewoonlijk? ‡ 1) Ja ‡ 0) Nee

6.10 Het buurthuis aan de Kortenaerstraat organiseert geregeld allerlei activiteiten.

- a. Bent U op de hoogte van die activiteiten? ‡ 1) Ja ‡ 0) Nee
- b. Komt U wel eens in het buurthuis? ‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [naar 6.11]
- c. Hoe vaak?
 - ‡ 0) Heel af en toe
 - ‡ 1) Een paar keer per jaar
 - ‡ 2) Minstens eenmaal per maand
 - ‡ 3) Eenmaal per week
 - ‡ 4) Meer dan eenmaal per week

Wat is de belangrijkste reden voor Uw bezoeken aan het buurthuis? [noteer]

6.11 De Bewonersorganisatie organiseert ook geregeld sociale activiteiten, zoals een samenzang met Kerstmis, een nieuwjaarsborrel en een Spaans dans- en muziekfestival op de Witte de With. Heeft U het afgelopen jaar zulke SOCIALE activiteiten [let op: geen buurtvergaderingen oid!] bezocht?

- ‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [naar 6.12]

Welke activiteit was dit? [noteer]

6.12.a

Ik wil U nu graag vragen naar lidmaatschappen van organisaties en verenigingen. Hier heb ik een kaart [geef kaart 5 – 6. 12] met verschillende soorten organisaties. Leest U deze kaart alstublieft door en vertelt U mij, of U op dit moment lid bent van een of meer van zulke soorten organisaties.

‡ 1) Ja [vraag door en kruis de hokjes aan:] Welke zijn dat?

‡ 0) Nee [naar DEEL 7]

a. Zakelijke clubs, zoals de Rotary	
b. Verenigingen met een levensbeschouwelijke grondslag (Bijbelstudie, Koran School)	
c. Charitatieve instellingen	
d. Vrouwenbeweging	
e. Vakbond of beroepsvereniging	
f. Bewonersgroepen, Opzoomergroepen	
g. Rotterdams Historisch Genootschap of andere organisaties van cultuurbehoud	
h. Politieke partijen	
i. Groepen gericht op elkaar onderling steunen, zoals de AA	
j. Sociaal-culturele verenigingen, zoals een etnische vereniging, kaartclub, hobbyclub	
k. Sportvereniging	
l. Scouting of andere vereniging waar U zich voor kinderen inzet	
m. Groepen die zich bezighouden met burgerrechten, zoals Amnesty	
n. Milieubeweging, natuurmonumenten	
o. ANWB	
p. Muziekvereniging, toneelgezelschap of andere culturele instelling	
q. De Volksuniversiteit, het Gilde of andere organisatie gericht op educatie	
r. Overige organisaties of verenigingen	

6.12.A Nu wil ik U graag wat meer details over deze organisaties vragen.

1. Beschouwt U zichzelf als ACTIEF lid van een of meer van deze organisaties of verenigingen?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee

2. Wat is de naam van de [categorie uit de tabel] organisatie waarvan U lid bent?

3. Heeft U het afgelopen jaar een bijeenkomst van deze organisatie of vereniging bezocht? [Indien nee: naar DEEL 7]

4. Heeft U het afgelopen jaar een specifieke taak, bij voorbeeld een bestuurlijke functie, binnen deze organisatie of vereniging vervuld?

5. Toen U actief lid werd, had iemand U toen PERSOONLIJK benaderd om lid te worden, of deed U dit samen met iemand die U van tevoren al kende?

<i>Noteer de namen van de organisaties hier. VRAAG DOOR: Zijn dit alle lidmaatschappen</i>	Bezoekt bijeenkom st?	Functie?	Gevraa gd of iemand anders?
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			

*GA NU NAAR DE ORGANSIATIES WAARVOOR MEN GEVRAAGD WERD OF SAMEN MET
IEMAND LID VAN WERD (ALS DIE ER ZIJN)*

U zei dat iemand die U kende betrokken was bij hoe U een actief lid werd van [*naam van de organisatie*]. Kunt U mij de voornaam van die persoon geven? Ik wil ook weer graag wat details van deze persoon vragen. [*Ga naar de netwerk-lijst, vul de naam in en vraag naar de demografische kenmerken. Kruis het vakje NG6 aan. Nadat je dit voor MAXIMAAL 10 personen hebt gedaan, ga dan naar DEEL 7*]

7 PARTICIPATIE IN POLITIEKE ACTIVITEITEN

Dan ga ik nu een paar vragen over politieke activiteiten stellen.

7.1. Als er morgen nationale verkiezingen zouden zijn, zou U dan gaan stemmen?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [*naar 7.18*]

7.2. Op welke partij zou U dan stemmen?

‡ 1) PvdA

‡ 2) VVD

‡ 3) CDA

‡ 4) D'66

‡ 5) RPF / SGP

‡ 6) Groen Links

‡ 7) Anders: _____

‡ 9) Weet niet

‡ 99) Geen antwoord

7.3. Als er morgen gemeenteraadsverkiezingen zouden zijn, zou U dan gaan stemmen?

‡ 1) Ja ‡ 2) Nee

7.4. Heeft U bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen, dat was in Mei 1998, gestemd?

‡ 1) Ja ‡ 2) Nee [*ga naar 7.18*]

7.5. Had iemand U persoonlijk gevraagd om te gaan stemmen, of om te gaan stemmen op een bepaalde partij?

‡ 0) Nee [*naar 7.7*] ‡ 1) Ja

7.6.

◆NG7

Kunt U mij de voornaam geven van de persoon die U gevraagd had? Ik wil ook graag weer ene paar details over deze persoon verzamelen. [*Ga naar de netwerk lijst; vul de nama in en vraag naar de demografische gegevens. Kruis het vakje NG7 aan.*]

7.7 Heeft U bij de laatste Gemeenteraadsverkiezingen, dat was in Maart 1998, gestemd?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee

7.8. Had iemand U persoonlijk gevraagd om te gaan stemmen, of om te gaan stemmen op een bepaalde partij?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [*naar 7..*]

7.9.

◆NG8

Kunt U mij de voornaam geven van de persoon die U gevraagd had? Ik wil ook graag weer een paar details over deze persoon verzamelen. [*Ga naar de netwerk lijst; vul de naam in en vraag naar de demografische gegevens. Kruis het vakje NG8 aan.*]

7.10 Bent U lid van een politieke partij?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee

7.11 Heeft U wel eens meegewerkt aan de campagne van een politieke partij?

‡ 1) Ja

‡ 0) Nee

7.12 Bent U wel eens benaderd om voor ene campagne te werken?

‡ 1) Ja

‡ 0) Nee

7.13 Hoeveel keer heeft U dit gedaan? keer

7.14 Ging het daarbij om lokale of nationale verkiezingen?

‡ 1) Lokaal

‡ 2) Nationaal

‡ 3) Zowel lokaal als nationaal

7.15 In welk jaar deed U dit voor de eerste keer? _____

7.16 Laten we het even hebben over de laatste keer dat U voor een campagne heeft gewerkt. Heeft iemand die U persoonlijk kent U toen gevraagd mee te werken?

‡ 0) Nee

[naar 7.18]

‡ 1) Ja

7.17

◆NG9

U zei dat iemand U persoonlijk gevraagd had om voor de campagne te werken. Kunt U mij de voornaam geven van de persoon die U dit vroeg? Ook wil ik graag weer enkele details noteren. [Ga naar de netwerklijst. Vul de demografische details in en kruis het vakje NG9 aan.]

7.18 Er zijn veel manieren waarop mensen hun ideeën en opinies kunnen uitdrukken. Ik wil graag weten of U zoiets dergelijks gedaan hebt in het afgelopen jaar. Heeft U... [loop de onderstaande lijst stap voor stap af]

	Nee	Ja	Hoeveel keer?	Door iemand gevraagd of samen?	Waar ging het over? <i>Vul code in</i>
Een demonstratie bijgewoond					
Een raadsvergadering of hoorzitting bijgewoond					
Een vergadering van de ouderraad bijgewoond					
Aan B&W geschreven, gebeld, ge-emaild					
Aan de Gemeenteraad geschreven, gebeld, ge-emaild					
Iemand van een politieke partij geschreven, gebeld, ge-emaild					
Met een opbouwwerker gesproken					
Een buurtvergadering bijgewoond					
Een brief aan de krant geschreven					
Een vakbondsvergadering bijgewoond					
Meegedaan aan een demonstratie					
Meegedaan aan een handtekeningenactie					
Een vergadering van een actiegroep bijgewoond					
Geld overgemaakt voor een inzamelingsactie					

Voor elk van de activiteiten, vraag:

1. Hoeveel keer heeft U dit het afgelopen jaar gedaan?
2. Heeft iemand U gevraagd dit te doen, of deed U het met iemand samen?
3. Wat was het onderwerp? Ging het om iets in de buurt, iets dat de hele stad betrof, een nationale kwestie of ene internationaal onderwerp? *Codeer de antwoorden als volgt: 1 = buurt, 2 = hele stad, 4 (!) = nationaal, 5 = internationaal, 9 = weet niet meer*

7.19

◆NG10

Deze vraag alleen stellen aan mensen die aan een politieke activiteit deelnamen samen met iemand anders of die door iemand anders werden gevraagd, en voor een maximum van tien acties die met anderen werden ondernomen.

U zei dat iemand die U kende U vroeg om [activiteit] of dat U dit met iemand anders samen deed. Kunt U mij de voornaam geven van deze persoon? Ik ga dan ook weer wat details invullen. [*Ga naar de netwerk lijst, vul de naam in en de demografische details. Kruis het vakje NG10 aan.*]

8 SOCIALE STEUN IN HET NETWERK

8.1 Vindt U dat mensen elkaar in het algemeen kunnen vertrouwen, of kan men niet voorzichtig genoeg zijn in de omgang met anderen?

- ‡ 2) Ja, je kunt andere mensen vertrouwen.
- ‡ 1) Dat hangt ervan af.
- ‡ 0) nee, je kunt niet voorzichtig genoeg zijn.
- ‡ 9) Weet niet

Sommige van de vragen die nu volgen kunnen van toepassing zijn op mensen die U kent die niet in de buurt of in de stad wonen. Ik wil U er graag aan herinneren dat we zowel in hen geïnteresseerd zijn als in mensen die wel dichtbij wonen. Bovendien kan het zijn dat U soms aan iemand denkt die U al eerder heeft genoemd en die al op onze lijst staat. Dat is geen probleem; U kunt dezelfde mensen meerdere malen noemen, zovaak U maar wilt.

8.2. Heeft iemand U de afgelopen drie maanden geholpen met klusjes in en rond het huis, zoals schilderen, meubels verhuizen, schoonmaken of kleine reparaties?

- ‡ 1) Ja
- ‡ 0) Nee [*naar 8.5*]

8.3 Was die persoon daarvoor door U in dienst genomen?

- ‡ 1) Ja [*naar 8.5*]
- ‡ 0) Nee

8.4

◆NG11

Wie heeft U geholpen? Ik wil graag de naam van deze persoon aan onze lijst toevoegen. [*Ga naar de lijst, schrijf de naam op, vraag naar de details en kruis vakje NG11 aan. Als de naam al op de lijst staat, alleen vakje NG 11 aankruisen. Bij de vragen 8.6 (NG13), 8.8 (NG13), 8.10 (NG14) en 8.11 (NG 15) hetzelfde doen*]

8.5. Sommige mensen hebben bepaalde mensen met wie ze graag praten over politiek of over sociale en politieke kwesties die hen aan het hart gaan. Heeft U een specifiek iemand met wie U dit doet?

- ‡ 2) Ja
- ‡ 1) Nee, niemand specifiek
- ‡ 0) Nee, ik praat nooit over zulke kwesties met anderen [*naar 8.7*]

8.6 Wie is deze persoon? [*Naam opschrijven enz.*]

◆NG12

8.7 Wanneer U zich zorgen maakt over iets persoonlijks, hoe vaak praat U daar dan over met anderen – meestal, soms, of bijna nooit?

- ‡ 2) Meestal
- ‡ 1) Soms
- ‡ 0) Bijna nooit [*naar 8.9*]

8.8

◆NG13

Wanneer U met iemand over persoonlijke zaken praat, met wie doet U dit dan? [*Naam opschrijven enz.*] *Vraag door:* Nog iemand anders?

8.9 Vaak vragen mensen aan andere mensen om hun mening wanneer ze BELANGRIJKE beslissingen moeten nemen over hun leven – bij voorbeeld over hun familie of hun werk. Is er iemand wiens mening U serieus overweegt wanneer U belangrijke beslissingen neemt?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee [*naar 8.11*]

8.10 Wie is de persoon wiens mening U serieus neemt? [*Naam enz.*]

◆NG14

8.11 In dit interview hebben we de namen verzameld van mensen die U kent. Ik ga nu nog wat meer vragen stellen aan de hand van die lijst. Maar kijkt U er eerst eens naar: is er nog iemand die belangrijk voor U is, en die nog niet op deze lijst voorkomt?

‡ 1) Ja ‡ 0) Nee

Indien ja: Wie is / zijn dit?

◆NG15

Voeg de naam / namen aan de lijst toe en vraag naar de details.

SCHRIJF NU DE NAMEN VAN LIJST A OVER OP LIJST B IN DEZELFDE VOLGORDE EN GEEF LIJST A AAN DE RESPONDENT

WAAR GEVRAAGD WORDT NAMEN TE GEVEN kruis je de antwoorden op de vragen die nu komen aan op lijst B. Kruis telkens het JUISTE vakje aan voor elke vraag achter de naam die de respondent jou geeft. Op de enquête kruis je "Ingevuld op lijst b" aan als de respondent je namen heeft gegeven. Alle andere vragen HIER invullen.

8.12 Bij wie op deze lijst voelt U zich bijzonder nauw betrokken?

‡ 0) Niemand ‡ Ingevuld op lijst b

8.13 Mensen kunnen op allerlei manieren samen tijd doorbrengen.

a. Is iemand van deze mensen de afgelopen drie maanden bij U op bezoek geweest, of U bij hen?

[*Vraag door: zijn dit ALLE mensen?*]

‡ 0) Nee ‡ Ingevuld op lijst b

b. Is iemand van deze mensen de afgelopen drie maanden bij U komen eten, of heeft U bij iemand thuis gegeten? [*Vraag door: zijn dit ALLE mensen?*]

‡ 0) Nee ‡ Ingevuld op lijst b

8.14 Sommige mensen brengen ook graag tijd met anderen door buiten de deur. Ze gaan bij voorbeeld naar een café, restaurant, theater of bioscoop. Heeft U zo iets over de afgelopen drie maanden gedaan met iemand van deze lijst? [*Vraag door: zijn dit ALLE mensen?*]

‡ 0) Nee ‡ Ingevuld op lijst b

8.15 Sommige mensen zien zichzelf als lid van een bepaalde etnische, raciale of nationale groep. Als U gevraagd zou worden Uzelf zo te omschrijven, hoe ziet U zichzelf dan?

[*noteer het antwoord*] _____

Indien meerdere antwoorden: Is er hiervan een die U belangrijker vindt dan de andere?

- ‡ 1) Ja [*specificeer:*] _____
‡ 0) Nee

8.16 Zijn er mensen op deze lijst die ook [*etniciteit*] zijn?

- ‡ 0) Nee ‡ Ingevuld op lijst b

8.17 Sommige mensen delen de samenleving in in verschillende klassen, zoals hogere klasse, middenklasse en arbeidersklasse. Als U gevraagd werd zo'n indeling te maken, waar is dan, naar Uw mening, Uw plaats in zo'n klasse-schema?

- ‡ Hogere klasse
‡ Middenklasse
‡ Arbeidersklasse
‡ Anders: _____

8.18 Zijn er mensen op deze lijst die naar UW mening ook [*klasse*] zijn?

- ‡ 0) Nee ‡ Ingevuld op lijst b

8.19 Nu zou ik U iets willen vragen over Uw religie. Tot welke religie behoort U, als U een religie heeft?

- ‡ 1) Hervormd
- ‡ 2) Gereformeerd
- ‡ 3) Gereformeerde gemeente
- ‡ 4) Remonstranten
- ‡ 5) Katholiek
- ‡ 6) Moslim
- ‡ 7) Hindu
- ‡ 8) Anders: _____
- ‡ 0) Niet religieus

8.20 Voor welke mensen op deze lijst geldt dat zij ook [*religie*] zijn?

- ‡ 0) Niemand
- ‡ Ingevuld op lijst b

8.21 Woont U geregeld een religieuze bijeenkomst bij?

- ‡ 0) Nee
- ‡ 1) Ja. *Indien ja*: Hoeveel keer per maand? keer.

8.22. Is er een bepaalde activiteit, zoals een sport, een hobby of een organisatie, waaraan U veel tijd besteedt of die U erg interessant vindt?

- ‡ 1) Ja
- ‡ 0) Nee

Indien ja: Wat is dit? _____

Indien meer dan 1 activiteit: Welke vindt U het belangrijkste of waaraan besteedt U het meeste tijd? _____

8.23 Zijn er mensen op deze lijst die ook houden van [*activiteit*]?

- ‡ 0) Nee
- ‡ Ingevuld op lijst b

8.24 Geeft U me nu alstublieft de namen van de mensen waarvan U denkt, dat U er over 5 JAAR geen contact meer mee zult hebben.

- ‡ Allemaal
- ‡ Ingevuld op lijst b

8.25 Mensen kunnen heel uiteenlopende opvattingen hebben over allerlei politieke onderwerpen, zoals mensenrechten, abortus, het schoolsysteem of het belastingstelsel. Kunt U mij zeggen welke mensen op deze lijst naar Uw idee globaal dezelfde opvattingen hebben als U zelf?

- ‡ 0) Niemand
- ‡ Ingevuld op lijst b.

Pas op: De volgende vraag hieronder invullen.

8.26. Ik ga U nu een lijstje voorbeelden geven van steun die mensen van anderen nodig kunnen hebben. Ik zou graag willen weten of er iemand is die U om deze steun zou kunnen vragen, mocht dit nodig zijn.

Vraag na elk voorbeeld: Heeft U een speciaal iemand in gedachte? Wie is dat? Staat hij of zij op onze lijst?

Noteer ja of nee voor het voorbeeld en voor ‘op de lijst?’ en vul de NUMMERS in van de mensen van de lijst (Maximaal 5). Voeg GEEN nieuwe namen meer aan de lijst toe!

	Iemand voor steun		Op de lijst?		Nummers op de lijst?
	Ja	Nee	Ja	Nee	
Een levensmiddel lenen dat U vergat te kopen					
Advies vragen over een medische kwestie					
Advies vragen over een juridische kwestie					
Geld lenen					
Tijdelijk onderdak krijgen in geval van nood					
Hulp krijgen bij het vinden van een nieuwe baan					
Een sleutel van Uw huis afgeven zodat U binnenkunt als U Uw sleutel niet bij U heeft					

9 LAATSTE ACHTERGROND VRAGEN

Nog een paar achtergrond vragen en dan zijn we klaar.

9.1 Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- 1) Basisonderwijs, lagere school
- 2) Achtste klas
- 3) LBO / huishoudschool / ambachtsschool / VBO / LHNO
- 3) Mavo / ULO / MULO
- 4) Havo / MMS
- 5) VWO / HBS / Atheneum / Gymnasium
- 6) MBO
- 7) HBO
- 8) Universiteit

Alleen als de respondent een partner heeft:

9.2 En wat is het hoogste diploma of het hoogste jaar dat Uw partner op school heeft volbracht?

- 1) Basisonderwijs, lagere school
- 2) Achtste klas
- 3) LBO / huishoudschool / ambachtsschool / VBO / LHNO
- 3) Mavo / ULO / MULO
- 4) Havo / MMS
- 5) VWO / HBS / Atheneum / Gymnasium
- 6) MBO
- 7) HBO
- 8) Universiteit

9.3. Kijkt U nu alstublieft op deze kaart [*geef kaart 6-9.3*], en geeft U mij de letter voor de inkomensgroep van uw **PERSOONLIJK** bruto inkomen per jaar. Dit inkomen zou AL uw inkomensbronnen moeten bevatten – salaris, spaarrente, kinderbijslag, dividend, enzovoorts.

1 A. Minder dan fl.12.000	1 K. Van fl.100.000 tot fl.110.000
1 B. Tussen fl.12.000 en 21.000	1 L. Van fl.110.000 tot fl.120.000
1 C. Van fl.21.000 tot fl.30.000	1 M. Van fl.120.000 tot fl.130.000
1 D. Van fl.30.000 tot fl.40.000	1 N. Van fl.130.000 tot fl.140.000
1 E. Van fl.40.000 tot fl.50.000	1 M. Van fl.140.000 tot fl.150.000
1 F. Van fl.50.000 tot fl.60.000	1 N. Van fl.150.000 tot fl.170.000
1 G. Van fl.60.000 tot fl.70.000	1 O. Van fl.170.000 tot fl.200.000
1 H. Van fl.70.000 tot fl.80.000	1 P. Van fl.200.000 tot fl.250.000
1 I. Van fl.80.000 tot fl.90.000	1 Q. Meer dan fl.250.000
1 J. Van fl.90.000 tot fl.100.000	1 99. Geen antwoord

9.4. Kijkt U alstublieft nogmaals op deze kaart [*geef kaart 6-9.3*], en geeft U mij de letter voor de inkomensgroep van het **PERSOONLIJK** bruto inkomen van UW PARTNER. Dit inkomen zou AL uw inkomensbronnen moeten bevatten – salaris, spaarrente, kinderbijslag, dividend, enzovoorts.

! A. Minder dan fl.12.000	! K. Van fl.100.000 tot fl.110.000
! B. Tussen fl.12.000 en 21.000	! L. Van fl.110.000 tot fl.120.000
! C. Van fl.21.000 tot fl.30.000	! M. Van fl.120.000 tot fl.130.000
! D. Van fl.30.000 tot fl.40.000	! N. Van fl.130.000 tot fl.140.000
! E. Van fl.40.000 tot fl.50.000	! M. Van fl.140.000 tot fl.150.000
! F. Van fl.50.000 tot fl.60.000	! N. Van fl.150.000 tot fl.170.000
! G. Van fl.60.000 tot fl.70.000	! O. Van fl.170.000 tot fl.200.000
! H. Van fl.70.000 tot fl.80.000	! P. Van fl.200.000 tot fl.250.000
! I. Van fl.80.000 tot fl.90.000	! Q. Meer dan fl.250.000
! J. Van fl.90.000 tot fl.100.000	! 99. Geen antwoord

Bedank de respondent. Vraag of hij of zij op de hoogte wil worden gehouden van de resultaten van de studie. Indien het antwoord ja is, vul dan de adres-strook uit.

***** EINDE VAN HET INTERVIEW *****

Vul zo spoedig mogelijk na het interview de onderstaande vragen in en noteer je observaties aan de hand van de richtlijnen hieronder. Je kunt eventueel gauw een paar steekwoorden noteren, en dit later verder uitwerken.

Hoe lang duurde het interview? _____

Was er iemand anders tijdens het interview aanwezig? Wie? _____

Hoe vond je dat het interview verliep?

- ! Zeer goed
- ! Goed
- ! Niet zo goed
- ! Helemaal niet goed

Had je de indruk dat de respondent geïnteresseerd was in de vragenlijst?

- ! Helemaal niet
- ! Niet echt
- ! Gedeeltelijk
- ! Het meeste van de tijd wel
- ! De hele tijd

NOTEER:

Hoe was het huis of de flat? Wat voor soort huishouden was dit? Hoe zag het eruit? Hoe was de decoratie? Stond de TV of muziek aan en zo ja, wat zag of hoorde je?

Ging de respondent op bepaalde onderwerpen verder door, of ben je erin geslaagd achteraf nog na te praten, en waar heb je over gepraat? Wat vertelde de respondent je nog dat niet in deze vragenlijst voorkwam?

Is er iets voorgevallen tijdens het interview? (mensen die komen of gaan, huilende kinderen, telefoongesprekken etc.)

Andere dingen die je zijn opgevallen?

Bijlage 7: Classificatieschema van het CBS (2001)